

Možnosti a limity spolupráce rodin a SAS rodinám s dětmi na řešení problémů

Mgr. Lada Rektoříková

Rigorózní práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ RIGORÓZNÍ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Lada Rektoříková**
Osobní číslo: **H180321**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **distanční**

Téma práce: **Možnosti a limity spolupráce rodin a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi na řešení problémů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k oblasti problémů v rodinách, funkčnosti rodin a ohroženého dítěte v rodině.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace výzkumu formou analýzy dokumentů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Shrnutí výzkumu, navržení doporučení pro praxi.

Rozsah rigorózní práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování rigorózní práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DUNOVSKÝ, J. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986.

DUNOVSKÝ, J. (eds.) Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: [Základní metody aplikace]. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

MATĚJČEK, Z. BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace. Praha: Psychiatrické centrum Praha 1997. ISBN 80-85121-89-1.

MATĚJČEK, Z. Děti, rodina a stres. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824.06-X.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. Přestali jste být manželi, ale zůstáváte rodiči. Jinočany: H&H, 1992. ISBN 80-85467-53-4.

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-3109.

MARÍKOVÁ, H. Proměny současné české rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178559-8.

Garant studijního oboru:

doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, PhD.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání rigorózní práce:

10. června 2019

Termín odevzdání rigorózní práce:

1. dubna 2020

Ve Zlíně dne 10. června 2019

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

Mgr. Jákub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA RIGORÓZNÍ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním rigorózní práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že rigorózní práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji rigorózní práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – rigorózní práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování rigorózní práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky rigorózní práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze rigorózní práce jsou totožné;
- na rigorózní práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
9. 11. 2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně pozadků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce počítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Rigorózní práce se zaměřuje na spolupráci konkrétní sociálně – aktivizační služby rodinám s dětmi a ohrožených rodin. V části teoretické definuje sociálně-aktivizační službu rodinám s dětmi, základní pojmy vztahující se k tématu, věnuje se problémům současné rodiny a charakteristice ORP, ve kterém služba působí. Část praktická je založena na kvantitativní analýze vybrané dokumentace sociálně – aktivizační služby rodinám s dětmi. Cílem práce je zaměřit se na zkvalitnění a rozšíření možností spolupráce služby s ohroženými rodinami a zároveň dokázat pracovat i s limity, udávající této spolupráci rámec.

Klíčová slova: sociálně – aktivizační služba rodinám s dětmi, rodina, dítě, funkce rodiny, poruchy rodiny, potřeby, motivace, chudoba, dluhy, bydlení, stres, nezaměstnanost, komunitní plánování

ABSTRACT

This thesis focuses on cooperation with special social-activation services for families with children or other members at risk. The theoretical section defines the social-activation service for the families with children, the basic concepts related to the topic, deals with the problems of the current family and the characteristics of the ORP in which the service operates. The practical section is based on a quantitative analysis of selected documentation regarding social - activation services to families with children. The aim of this thesis is to focus on improving and extending the possibilities of cooperation between the service and endangered families while also being able to work within the limits that set the framework for this cooperation.

Keywords: social - activation service for families with children, family, child, family function, family disorders, needs, motivation, poverty, debt, housing, stress, unemployment, community planning

Motto:

„Domov to je zcela základní pojem. Domov to je pro mne obrovské bohatství, to je opora, to je přístav, to je východisko.“

Pavel Poličanský

Prohlašuji, že odevzdaná verze rigorózní práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ	13
1.1 RODIČ SAMOŽIVITEL	14
1.2 CHUDOBA.....	15
1.3 EXISTENCE DLUHŮ	17
1.4 BYTOVÁ NOUZE.....	18
1.5 VZDĚLÁNÍ	19
1.6 NEZAMĚSTNANOST.....	20
1.7 ZÁVISLOST NA SOCIÁLNÍCH DÁVKÁCH	21
2 VÝKLAD VYBRANÝCH POJMŮ, SE KTERÝMI SE SASRD SETKÁVÁ.....	23
2.1 RODINA	23
2.2 KRIZOVÁ SOCIÁLNÍ SITUACE RODINY	24
2.3 PORUCHY RODINY	26
2.4 DÍTĚ, OHROŽENÉ DÍTĚ, SYNDROM CAN	29
2.5 VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE K OHROŽENÝM DĚTEM.....	35
2.6 DLOUHODOBĚ KRIZOVÁ SOCIÁLNÍ SITUACE	37
2.8 UŽIVATEL.....	38
2.9 PREVENCE	38
2.10 SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ.....	40
2.11 INTERVENCE.....	41
2.12 AKTIVIZACE	42
2.13 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ	42
3 MOTIVACE, POTŘEBY	44
3.1 MOTIVACE	44
3.2 POTŘEBY, PŘÁNÍ.....	45
4 TERÉNNÍ SLUŽBA RODINÁM S DĚTMI.....	50
4.2 DLOUHODOBÉ CÍLE TSR	52
4.3 CÍLOVÁ SKUPINA TSR.....	52
4.4 MOŽNOSTI PŘÍCHODU ZÁJEMCE O SLUŽBU.....	52
4.5 OZNAMOVACÍ POVINNOST TSR A POVINNOST SDĚLENÍ ÚDAJŮ SOCIÁLNĚ- PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	58
4.6 ZÁKLADNÍ ČINNOSTI SASRD A JEJICH REALIZACE SLUŽBOU TSR	59
4.7 VÝPOVĚDNÍ DŮVODY	62

5	ORP OTROKOVICE.....	64
5.1	OBCE V ORP OTROKOVICE	64
5.2	POČET OBYVATEL V OBCÍCH ORP OTROKOVICE	65
5.3	PŘEHLED SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PŮSOBÍCÍCH V ORP OTROKOVICE V ROCE 2018 ZAMĚŘENÝCH NA PODPORU RODIN S DĚTMI	66
5.4	POČET CIZINCŮ 2016 – 2018 VE ZLÍNSKÉM KRAJI	67
5.5	DLUHOVÁ PROBLEMATIKA	68
5.6	NEZAMĚSTNANOST V ORP.....	70
5.6.1	Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za rok 2016, 2017, 2018	70
6	KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OTROKOVICKU.....	73
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	76
7.1	CÍL VÝZKUMU	77
7.2	VÝZKUMNÝ ZÁMĚR.....	77
7.3	VÝZKUMNÁ OTÁZKA	78
7.4	CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	78
7.5	VÝZKUMNÁ STRATEGIE.....	78
7.6	POUŽITÉ VÝZKUMNÉ METODY	79
7.6.1	Analýza dokumentů	79
7.7	SBĚR DAT	80
7.8	VÝBĚR DOKUMENTACE PRO VÝZKUM.....	81
8	CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY TSR	82
8.1	CELKEM SLEDOVANÝCH OSOB ZA ROK 2016, 2017, 2018.....	82
8.2	PODLE POSTAVENÍ NA TRHU PRÁCE	83
8.3	PODLE NEJVYŠŠÍHO DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ	84
8.4	PODLE TYPU ZNEVÝHODNĚNÍ	85
8.5	PODLE PŘÍSTUPU K BYDLENÍ.....	86
8.6	PODLE OSOB SDÍLEJÍCÍCH STEJNOU DOMÁCNOST:	88
8.7	POČET UŽIVATELŮ Z JEDNOTLIVÝCH OBCÍ.....	89
8.8	POČTY PODPOŘENÝCH UŽIVATELŮ 2016, 2017, 2018.....	90
8.9	ZÁVĚR ZA KAPITOLU	91
9	STATISTICKÉ ÚDAJE SLUŽBY ZA ROK 2016, 2017, 2018.....	92
9.1	STATISTICKÉ VYJÁDRĚNÍ UZAVŘENÝCH SMLUV	92
9.2	DĚLENÍ POČTU UŽIVATELŮ PODLE PŘÍCHODU UŽIVATELE DO SLUŽBY	93
9.3	DŮVODY UKONČENÍ SPOLUPRÁCE SE SLUŽBOU SROVNÁNÍ S PŘEDCHOZÍMI LETY.....	97

9.4	ZÁVĚR ZA KAPITOLU	101
10	STATISTIKA VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ.....	102
10.1	ZÁVĚR ZA KAPITOLU	106
11	INDIVIDUÁLNÍ PLÁNY	108
11.1	ZÁVĚRY ZA KAPITOLU	122
	ZÁVĚR	127
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	129
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	138
	SEZNAM OBRÁZKŮ	139
	SEZNAM TABULEK.....	140
	SEZNAM PŘÍLOH.....	142

ÚVOD

Rodina je důležitá pro všechny své členy. Nejen, že vytváří prostředí pro zdravý vývoj dítěte, ale ovlivňuje všechny ostatní členy v rodině, dává jim příležitosti, zabezpečuje ekonomicky, emočně... Problém nastává, pokud rodina ztrácí své funkce a tím i svou hodnotu. Častokrát se jedná o ne jeden problém, ale o soubor problémů, navíc působících dlouhodobě a rodina neví, nebo nemá kompetence k řešení situace. V tuto chvíli se nabízí pomoc v podobě sociálně-aktivizační služby rodinám s dětmi.

Terénní služba rodinám s dětmi začala působit od 1. 3. 2006, po zavedení Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., který mimo jiné vymezil druhy sociálních služeb, a tedy i sociálně-aktivizační služby rodinám s dětmi včetně rozsahu základních činností. Dá se hovořit o tom, že Terénní služba rodinám s dětmi má poměrně dlouholetou tradici a tím i zkušenosti se sociální prací zaměřenou na cílovou skupinou rodiny s dětmi. Jako vedoucí této služby, ale nechci stavět pouze na tradici a setrvačnosti, důležité je podívat se na to, jestli pomoc služby zůstává efektivní, co by se dalo změnit a jak dál službu cílit a rozvíjet k její kvalitě.

Teoretická část pojmenovává sociální problémy, se kterými se dnešní rodina nejčastěji potýká, zabývá se základními pojmy, které se k tématu vztahují, věnuje se vymezení sociálně-aktivizační služby rodinám s dětmi. V teoretické části dále charakterizují obec s rozšířenou působností (dále jen ORP), kde služba působí, je využito výstupů z komunitního plánování v obci, údajů z Českého statistického úřadu, z Ministerstva práce a sociálních věcí aj..

Praktická část nejprve vymezuje charakteristiku uživatelů služby. V další části pak proběhne samotný výzkum, bude využito kvantitativního výzkumu analýzy dokumentace služby.

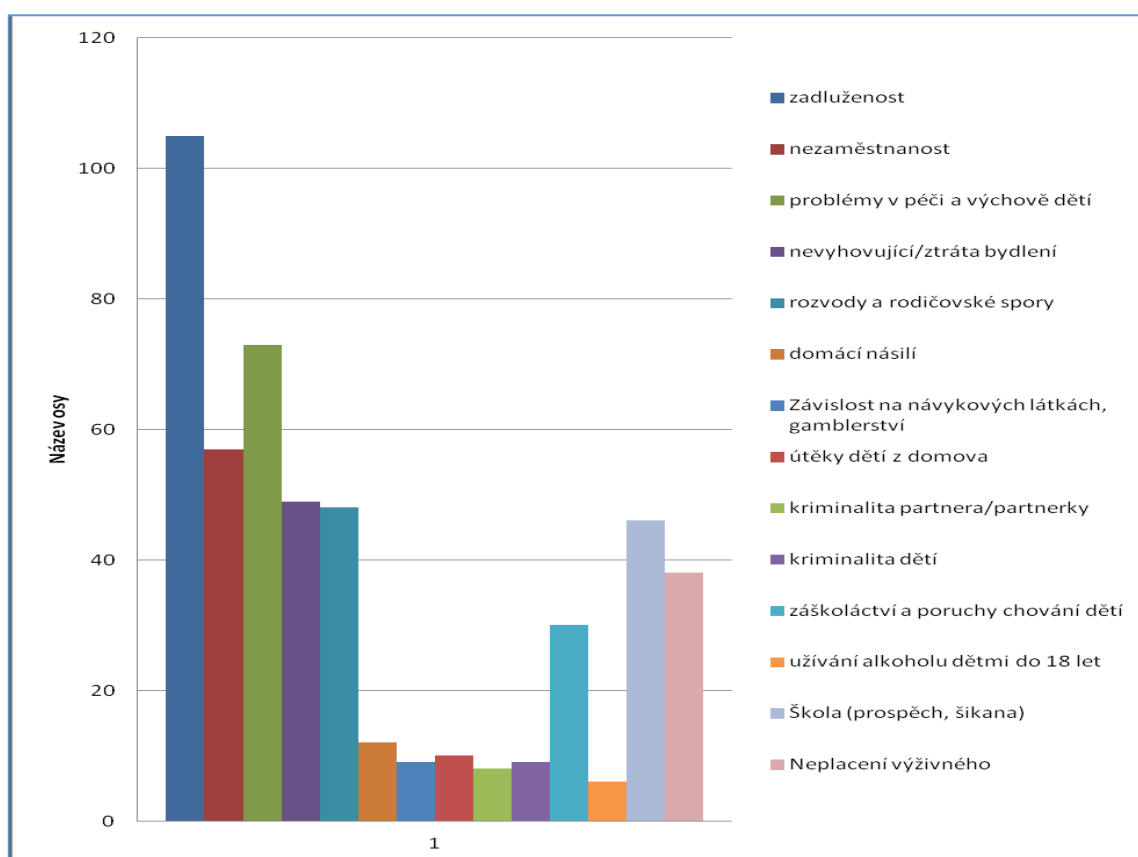
Cílem výzkumu v této práci je zjistit, kde má Terénní služba rodinám s dětmi rezervy neboli možnosti při spolupráci s uživateli a naopak, co je limitujícím faktorem této spolupráce. Cílem je nabídnout rodinám s dětmi službu, která je kvalitní a reaguje na potřeby ohrožené rodiny v daném ORP.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKY VYBRANÝCH SOCIÁLNÍCH PROBLÉMŮ

V této kapitole se budu věnovat sociálním problémům, se kterými se rodina může setkat a které mohou mít vliv na situaci rodiny do té míry, že rodina nedokáže obtížnou situaci sama zvládnout.

V úvodu uvádím přehled sociálních problémů rodin, které vyjadřují výsledky výzkumné sondy zaměřené na potřeby klientů OSPOD Otrokovice, Terénní služby pro rodiny s dětmi a Nového domova Otrokovice. Průzkumu proběhl v roce 2016 v rámci projektu Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí, uvádí odpovědi uživatelů sociálních služeb a institucí v ORP Otrokovice.

Obrázek 1 Sociální problémy rodin

Zdroj: Otrokovice, ©2016

Následovně bude popsán výběr sociálních problémů, který vychází z charakteristik cílové skupiny služby TSR, jež je uvedena ve výzkumné části v kapitole 8. Znalost těchto skutečností je důležitým vodítkem pro pochopení chování uživatele a klíčem k přístupu a volbě metod sociální práce v rámci základních činností, které SASRD nabízí.

1.1 Rodič samoživitel

Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005, s. 44 - 45) uvádí, že pro osamocené rodiče (jedná se především o matku) je velkou zátěží ekonomická stránka, ale i stránka časová, kdy je zapotřebí času k zajištění domácnosti, dětí. To může vést k tomu, že potřeby dětí nedokáže uspokojit, pak pocítuje beznaděj, snížení sebedůvěry. U rodiče samoživitele chybí dětem potřebný další vzor, role (v případě matky samoživitelky se jedná o chybějící vzor otce, a opačně), to může vést až k výchovným problémům potažmo i ke zvýšené delikvenci dětí z těchto rodin. Významnějším dopadem pro tyto rodiny, je ale neuspokojivá ekonomická situace. (cit. Radimská, 2003, s. 44)

Dalším průvodním negativním jevem je ohrožení funkcí rodiny. Autoři uvádí dvě základní funkce rodiny dle Matějčka a to je: „Zajištění citového zázemí všem svým členům a přípravu dětí pro život ve společnosti“. Ohrožení těchto funkcí rodiny je dáno do souvislosti s nedostatkem času rodiče samoživitele, kdy jeden rodič zvládá úkony, o které se za příznivých okolností dělí oba rodiče. Dopad sociální a psychologický má i funkce ekonomicko-zabezpečovací. (cit. Matějček, 1988, s.45)

Jak již bylo zmíněno, osamělý rodič zastává dvě rodičovské role a tím dochází k omezení vlastního volného času. To může vést k sociální izolaci, kdy vlivem nedostatku času a energie dochází k omezení sociálních kontaktů. Komplikací je taktéž ekonomická stránka, která omazuje v úrovni úhrad za volnočasové aktivity, hlídání dětí. (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, s. 47)

Pro zaměstnavatele je osamocený rodič neatraktivní. U matek po mateřské dovolené jde o rizika ztráty profesních dovedností, žádná praxe. Osamělý rodič je limitován na trhu práce i tím, že má možnost pracovat jen v dopoledních hodinách, z důvodu péče o dítě, popřípadě ve zkráceném úvazku. Rodina se tak velmi často ocitá v situaci, kdy musí žádat o sociální dávky. Dlouhodobá nezaměstnanost vede k sociálnímu vyloučení a hrozí rizika chudoby. Ekonomické problémy mohou nastat nejenom vlivem nezaměstnanosti, ale také v důsledku neplacení výživného na dítě (dětí) druhým rodičem, nebo i při větším počtu dětí v rodině.

Souhrnem lze konstatovat, že osamocené rodičovství v sobě obnáší určitou míru rizik a vlivů například ekonomické a psychické zátěže v souvislosti společenského problému. Rodič samoživitel je ohrožen nezaměstnaností, chudobou, přístupem k obvyklému standartu bydlení, sociální izolací až sociálním vyloučením. Dopad těchto negativních skutečností může ovlivnit i další generaci. Podle mého názoru je zapotřebí s touto sociální

problematikou pracovat i s ohledem na vývoj ve společnosti, kdy dochází k rozpadům manželství, případně osamocenímu rodičovství a tím i ke zvyšování počtů rodičů samoživitelů.

1.2 Chudoba

Matoušek, Koláčková, Kodymová, (2005, s. 46) uvádí, vliv chudoby na dítě v rodině. Chudoba ovlivňuje možnosti vzdělání, rodič nemá na úhradu potřebných pomůcek do školy, není na úhradu školních výletů, popřípadě na doučování. Dítě je hendikepováno v přístupu k vyššímu vzdělání, tím i ke kvalifikované práci. „Chudoba je tak spojena s celým řetězcem dalších nevýhod, poškozujících rodiče i děti.“ (cit. Smith, 2004)

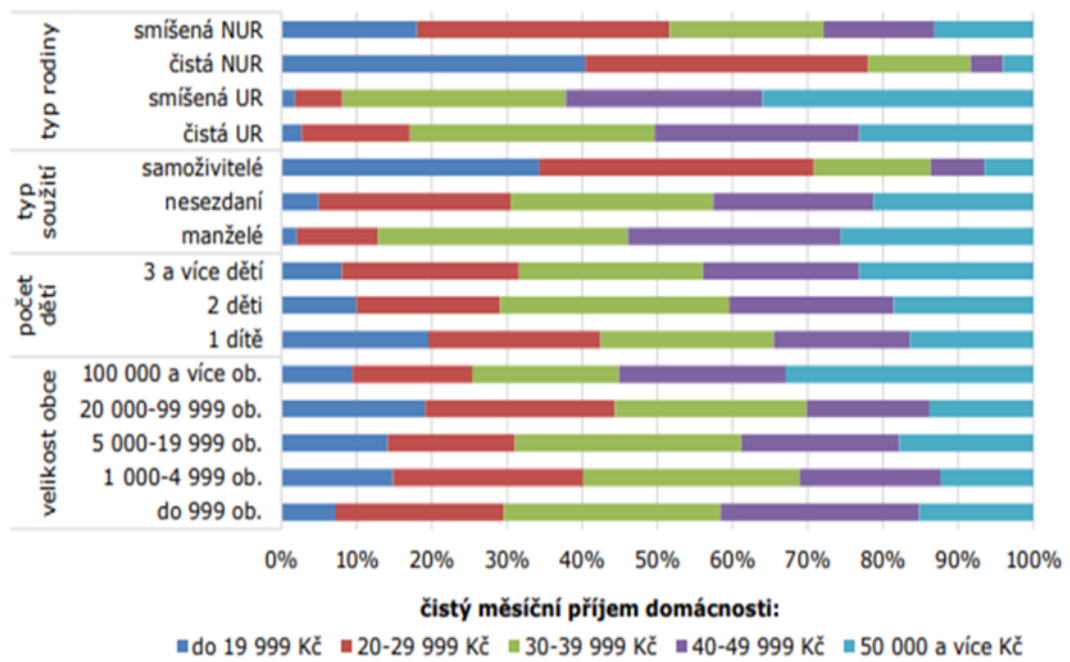
K nejchudším domácnostem patří ty matky samoživitelky, které si nenašly nového partnera. Na trhu práce nemohou najít rovnocenné pracovní pozice jako pracovníci, kteří jsou flexibilní. (Keller, 2005, s. 29)

„Příjmovou chudobou v roce 2018 bylo v Česku ohroženo 9,6 procenta lidí. Proti roku 2017 podíl mírně stoupl, tehdy činil 9,1 procenta. V příjmové chudobě se člověk ocitne, pokud nemá ani 60 procent mediánu příjmu. Tato částka činila v roce 2018 pro jednotlivce 11 963 korun. Byla tak o 768 korun vyšší než v roce 2017. U dvojice dospělých dosahuje hranice příjmové chudoby za loňský rok 17 944 korun, pro jednoho rodiče s dítětem do 13 let 15 552 korun a pro oba rodiče s dvěma dětmi do 13 let loni částka činila 25 122 korun.“ (ČSÚ, © 2019)

Většina domácností měla příjmy, se kterými vycházela, obtížnou situací to bylo pro 17,6 procent domácností, jde hlavně o samoživitelky a ženy seniorky.

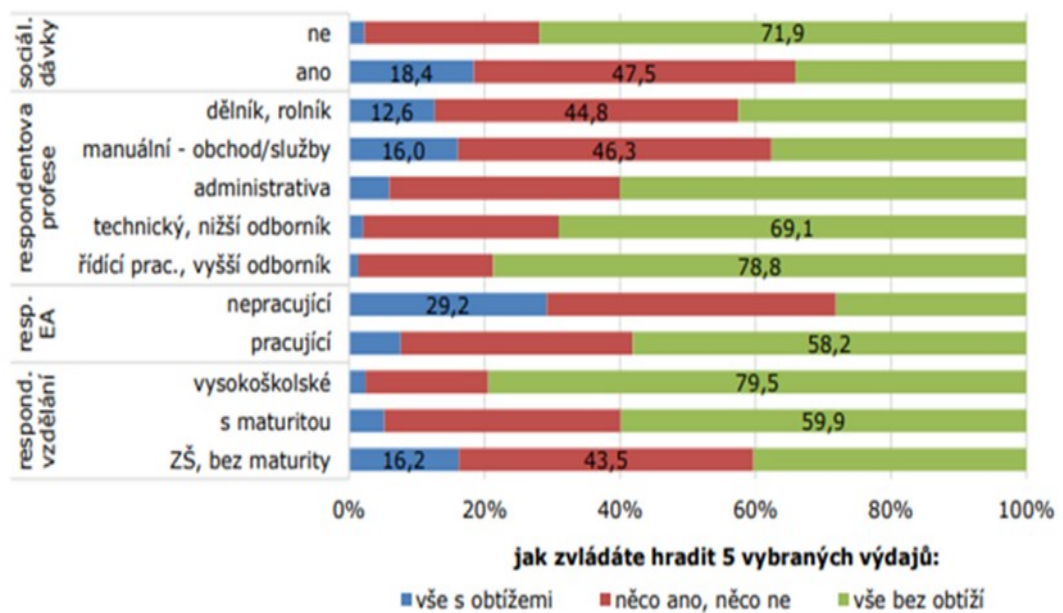
„Od roku 2014 pak podle údajů ČSÚ klesá počet lidí, kteří si nemohou dovolit týdenní dovolenou nebo neočekávaný výdaj. Tzv. míra materiální deprivace loni klesla na 2,8 procenta, meziročně o 0,9 procentního bodu. Míra deprivace udává podíl osob, jejichž domácnosti si nemohou z finančních důvodů dovolit čtyři a více z devíti stanovených položek. Mezi ně patří například neočekávaný výdaj 10 700 korun, týdenní dovolená, automobil, dostatečně vytápěný byt nebo maso obden. Nejčastěji si domácnosti nemohou dovolit neočekávaný výdaj nebo týdenní dovolenou.“ Statistickí sledují tři kategorie - příjmovou chudobu, materiální deprivaci a také intenzitu práce. (ČSÚ, © 2019)

Kuchařová (2017, s. 48 – 53) vyjadřuje pomocí grafických znázornění měsíční příjem domácností a obtíže s hrazením výdajů za rok 2016.

Pozn.: UR = úplná rodina, NUR = neúplná rodina
 Zdroj: RSF 2016

Obrázek 2 Čistý měsíční příjem domácnosti

Pozn.: úhrada výdajů „vše s obtížemi“ = všech 5 položek hradí „s velkými/určitými obtížemi“, „vše bez obtíží“ = všech 5 položek hradí „téměř/zcela bez obtíží“, „něco ano, něco ne“ = některé položky hradí s obtížemi, některé bez obtíží, některé výdaje nemá; hodnoty v grafu ukazují na (kladné) statisticky významné diference
 Zdroj: RSF 2016

Obrázek 3 Obtíže s hrazením

V případě dětí ohrožených chudobou a materiální deprivací sehrávají hlavní roli rodiče, jde především o postavení rodičů na trhu práce, s tím souvisí vzdělání a typ rodinné domácnosti. Děti zaměstnaných rodičů vykazují 5x nižší riziko než děti částečně zaměstnaných rodičů. Nejvyšší riziko ohrožení je u dětí, jejichž rodiče jsou nezaměstnaní, jedná se až o 19x vyšší riziko. Poměr rizik dětí nezaměstnaných rodičů a zaměstnaných rodičů činí skoro 1 : 95. V případě dětí z neúplných rodin, oproti domácnostem, kde jsou dva a více dospělých, činí dvou až třikrát vyšší riziko chudoby dětí z neúplných rodin.

Další riziko můžeme vidět v počtu dětí, kdy domácnost s jedním dítětem činí dvakrát nižší riziko chudoby oproti dětem domácností se třemi dětmi a pětinasobně nižší riziko rodin kde jsou čtyři a více dětí.

Podle věku dětí lze vysledovat, že riziko chudoby stoupá u dětí ve věku 12 – 18 let, především pokud je zde více sourozenců v tomto věku. Vyplývá tedy, že více starších dětí v domácnostech je rizikový faktor. (Sirovátka a kol. 2015, s. 64 – 65)

1.3 Existence dluhů

Již z výše uvedených charakteristik nám vyplývá, že osamocení rodič je výrazně znevýhodněn v ekonomické oblasti. Často volí cestu půjček různého typu, které se mohou překloupat do formy exekucí a tím i do dluhové pasti. Vznik dluhů může nastat ale i v důsledku neplacení výživného na dítě, ztrátou zaměstnání, dlouhodobou nemocí, ale i třeba rozpadem rodiny. Nejvíce ohroženými jsou lidé s nízkými příjmy, kteří nedokážou z těchto příjmů uspořít finanční rezervu.

Svou roli hrají masmédiá a reklama, která dokáže oslovit jednice pomocí vyvolání zájmu a cílit na lidské potřeby, přání. Problém nastává ve chvíli, kdy jedinec nedokáže (neumí) odložit tyto své touhy a chce je uspokojit okamžitě.

Otázkou je, jak dalece lidé zvládají finanční gramotnost, kterou můžeme definovat, jako soubor dovedností a znalostí v oblasti financí, které člověk dokáže využívat. Nebo jestli není vlastně obětí různých výhodných půjček, které jsou regulérně nabízeny lidem v nouzi?

Pro rodiny je existence dluhů velmi výrazným faktorem pro psychickou nepohodu, žijí pod obrovským tlakem. Mnohdy řeší existenční podmínky.

Pod tíhou dluhů mohou někteří dlužníci zažívat podobné reakce jako přináší stres. Jde například o prožitky jako je popírání, vytěsňování, stávající dluhy se snaží řešit další půjčkou

ve vztahu uspokojit sebe i věřitele. Reakce na stres mohou být útok, nebo útek. Může se objevit deprese, ta obnáší riziko sebevraždy, nebo lhostejnost, je jim to jedno.

V současné chvíli je možno využít institutu oddlužení (jinak řečeno osobního bankrotu). Jedná se o způsob, jak se dluhů zbavit, má ale své podmínky, které upravuje insolvenční zákon.

1.4 Bytová nouze

Problém s bydlením je záležitost, se kterou se potýká řada obcí, uvádí se pojem bytové nouze. Bytovou nouzi prožívají občané, kteří nemohou z různých důvodů získat bydlení běžného typu. Obchodování s bydlením se tak stalo fenoménem a výnosným artiklem vlastníků bytů, v mnohých případech se hovoří o obchodu s chudobou, kdy lidé žijí v nevyhovujících podmínkách často za vysokého nájmu. V souvislosti s bydlením se hovoří o sociálním bydlení, která prozatím není ukotveno v žádné normě státu, ale probíhají pilotní projekty, které mapují podmínky sociálního bydlení a jejich úspěšnost. Také v Otrokovicích byl realizován projekt sociálního bydlení, dále viz kapitola ORP Otrokovice.

Výzkum agentury Median pro nadaci Sirius: Děti v nevyhovujícím bydlení, popisuje problémy dětí, které žijí v nevyhovujících podmínkách bydlení. Tyto děti mají oproti vrstevníkům v rodinách s obvyklou kvalitou bydlení sklony k závislostem, násilí, kriminalitě, dále i problémy s komunikací a ve škole. Faktor kvality bydlení je záležitost, která ovlivňuje dítě a jeho život.

Autoři Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005, s. 47) se vyjadřují o využití azylových domů pro matky s dětmi, které nabízí neziskové organizace. Tyto azylové domy mají omezenou kapacitu a délku pobytu. (cit. Obadalová 2001, s. 47). Azylové domy jsou převážně určeny pro matky s dětmi, pokud se jedná o úplnou rodinu, pak otec dětí musí hledat ubytování mimo azylový dům. V České republice je prozatím minimální počet azylových domů, které mohou ubytovat celou rodinu, jedním z nich je i azylový dům Nový domov Charity Otrokovice.

Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018, uvádí, že za rok 2018 je v závažné bytové nouzi 54 000 domácností a z tohoto je zhruba 9 600 rodin s dětmi. Také se zmiňuje o skutečnosti, že lidé v bytové nouzi nejčastěji využívají ubytovny, nebo zůstávají bez bydlení a žijí jako bezdomovci.

Tabulka 1: Odhad počtu domácností v závažné bytové nouzi v ČR v roce 2018	Celkem	Z toho		Celkem osob v dotčených domácnostech	Celkem dětí vyrůstajících v dotčených domácnostech
		Rodiny s dětmi	Bezdětné domácnosti celkem		
Celkem v závažné bytové nouzi	54 000	9 600	44 600	83 000	20 500
Z toho rodiny s dětmi a bezdětné domácnosti, které jsou aktuálně:					
V azylových domech	3 200	900	2 300	5 700	2 000
Na ubytovnách	17 900	2 300	15 700	25 300	5 000
V nevyhovujících bytech	4 900	4 000	1 000	14 700	8 300
U příbuzných, známých (nejisté, často přelidněné bydlení)	4 100	2 100	2 000	9 400	4 500
V jiných nevyhovujících formách bydlení (neschválené ubytovny)	1 700	300	1 400	2 600	700
Ohrožení uživatele služby podpora samostatného bydlení	500	•	500	500	•
Bez střechy	16 600	•	16 600	18 400	•
Z toho lidé žijící v ústavní péči, kteří by mohli žít v komunitě:					
V rámci reformy psychiatrické péče	2 500	•	2 500	2 500	•
V domovech pro osoby se zdravotním postižením	2 600	•	2 600	3 900	•
• Tyto případy se vyskytují minimálně nebo vůbec.					
Spolehlivost odhadu*	Velmi vysoká	Poměrně vysoká	Spiše nízká		

* Pro informace o tom, na základě čeho byla stanovena spolehlivost odhadu, viz kapitola D.

Obrázek 4 Odhad počtu domácností v závažné bytové nouzi v ČR v roce 2018

Zdroj: Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018, ©2018, s. 7

1.5 Vzdělání

Vzdělání hraje důležitou roli při získání zaměstnání. Značná důležitost je kladena na kompetence a znalosti, které může uchazeč nabídnout. Z toho nám vyplývá, že důležitost vzdělání je mimořádná, přičemž zásadní roli hraje stupeň dosaženého vzdělání, protože čím více mohou nabídnout tím lépe budou uplatnitelní na trhu práce a opačně.

V České republice využíváme metodiku Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED. Jedná se o uspořádání úrovní a oborů vzdělání.

1.6 Nezaměstnanost

Je známo, že pokud je jedinec nezaměstnaný dlouhodobě, ztrácí kvalifikaci, pracovní návyky, snížený příjem vede ke snížení životní úrovně, mohou se objevit konflikty při sociálních kontaktech, v neposlední řadě se může objevit zhoršení tělesného ale i duševního zdraví.

Dlouhodobá nezaměstnanost sebou přináší pro jedince například pocity selhání, snížení sebedůvěry, sociální izolaci, pocity nadbytečnosti. Důsledky mohou vzniknout i ve vztazích mezi členy rodiny.

Také autoři Matoušek, Koláčková, Kodymová, (2005, s. 303 - 304) se zabývají změnami psychiky při dlouhodobé nezaměstnanosti, uvádí, že dochází k nedostatku podnětů. Za jeden z nejvýznamnějších důsledků nezaměstnanosti se považuje rozbití struktury dne a zhoršení vnímání času. Čas ubíhá pomaleji, nezaměstnaný přestává rozlišovat rozdílnost mezi víkendy a pracovními dny. (cit. Mareš 1994). Volný čas je spojen s pasivitou. U dlouhodobě nezaměstnaných je také riziko, že volný čas nedokážou prožít aktivně, ale je spojen s nudou. (cit. Vágnerová, 2000, s. 304)

Ztráta zaměstnání je vždy spojena se změnou sociálního statusu, životní úrovně i sociální role nezaměstnaného. Rovněž hrozí nebezpečí jeho sociální izolace či sociálního selhání, přičemž všechny tyto sociální důsledky nezaměstnanosti postihují i sociální okolí nezaměstnaného – tedy jeho rodinu.

Matoušek, Koláčková, Kodymová, (2005, s. 45 - 46) specifikují situaci, která nastává při návratu osamocené rodiče z rodičovské dovolené, kdy je pro zaměstnavatele takový rodič neatraktivní, a proto mnohdy končí v evidenci úřadu práce. (cit. Polívka a kol. 2000). Matky samoživitelky, které se uchází o zaměstnání mnohdy nemohou nabídnout žádnou, nebo jen krátkodobou praxi, zastaralé dovednosti. Pečují samy o dítě. To jsou faktory, které vedou k tomu, že tyto rodiny se stávají klienty úřadu práce, využívají sociální dávky a jejich příjem tak je na hranici životního minima. Nepříznivá ekonomická situace, má dopad na kvalitu každodenních potřeb, kam patří například strava, vzdělávání, bydlení. Často je v souvislosti s osamocenými rodiči, hlavně matkami, uváděno riziko chudoby, (cit. Smith, 2004, s. 46) která je dávana i do souvislosti s kvalitou vzdělání dítěte. Dítě nezíská potřebné dovednosti, znalosti nutné k postupu do vyššího stupně vzdělávání, v budoucnu bude vykonávat nekvalifikovanou práci.

1.7 Závislost na sociálních dávkách

Sirovátka (Sociální dávky a jejich příjemci, s. 181): uvádí: „Základním cílem sociálních dávek je poskytnout sociální ochranu, tedy garantovat příjem na úrovni společensky uznaného minima lidem, kteří nemají jiné dostatečné zdroje, tento systém však neposkytuje ochranu proti sociální deprivaci a sociálnímu vyloučení, nezabraňuje vytváření stylu života, jenž je spojován s formováním chudobou ohrožené kategorie uživatelů demotivace a možnost vzniku závislosti na pobírání sociálních dávek.“

Pokud podmínky „chudinských“ dávek nemotivují jedince k vlastní aktivitě dostat se nad hranici životního minima, hovoříme o pasti chudoby. Příjemce dávky si je vědom toho, že pokud navýší svůj příjem, nárok na dávku ztratí. Výsledkem je to, že defacto zůstává závislým na příjmu dávek a tím na jejich výši.

Na druhé straně by sociální dávky by neměly být příčinou závislosti, neposkytují ochranu proti sociálnímu vyloučení, sociální deprivaci, a tvorbě stylu života, který souvisí s formováním tzv. podtřídy.

Základní přehled sociálních dávek:

- Nepojistné sociální dávky

Dávky státní sociální podpory: porodné, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, pohřebné

Dávky pomoci v hmotné nouzi: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc (5 situací: hrozba vážné újmy na zdraví, vážná mimořádná událost, nezbytný jednorázový výdaj, náklady spojené s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, náklady související se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí, sociální vyloučení)

Dávka pro osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby: Příspěvek na péči

Dávky pro osoby se zdravotním postižením: příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku

Dávky pěstounské péče: příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče

- Pojistné sociální dávky

Dávky v nezaměstnanosti: Podpora v nezaměstnanosti, Podpora při rekvalifikaci

Dávky nemocenského pojištění: nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, dávka otcovské poporodní péče, ošetřovné, dlouhodobé ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Dávky důchodového pojištění: starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod, sirotčí důchod (Dávky a příspěvky, ©2019).

2 VÝKLAD VYBRANÝCH POJMŮ, SE KTERÝMI SE SASRD SETKÁVÁ

V této kapitole bych se chtěla pozastavit nad charakteristikou vybraných pojmů, se kterými se v zákoně o sociálních službách setkáváme, nejsou však definovány jednoznačně, ale přitom jsou velmi důležité pro poskytování služby SASRD. Jako příkladem může posloužit cílová skupina SASRD, kterou je rodina s dítětem, které je ohroženo ve vývoji z důvodu krizové sociální situace v rodině. Zákon zároveň ale nevymezuje pojmy užívané v definici. Každá služba má tak možnost využít definici, která bude vystihovat charakter služby a tím se lišit od jiných služeb. Je to určitý prostor pro poskytování služby s možností reagovat na konkrétní potřeby území, ve kterém služba působí.

Nevyjasněné základní pojmy mohou, ale také činit potíže při spolupráci s odborníky, institucemi atd. Vidím tedy důležitost zastavit se u pohledů na charakteristiky vybraných pojmů a následně na definice pojmů, které TSR využívá ve své praxi.

V práci budu využívat pojmy klient a uživatel, tyto pojmy jsou rovnocenné. Děje se tak na základě využití literárních pramenů, kde se využívá pojem klient, a pramenů TSR, kde služba využívá pojmu uživatel, dle zákona o sociálních službách a metodiky KISSoS.

2.1 Rodina

Rodina je objektem zájmu mnoha vědních oborů jako je například pedagogika, sociologie, psychologie, právo, přesto nalézáme mnoho různých definic od autorů, kteří se snaží vložit do definice vlastní oborový zájem.

V českém právním řádu definici rodiny nenajdeme. Občanský zákoník se v části druhé věnuje rodinnému právu, které vymezuje manželství, rodičovství atd., ale rodinu jako takovou nedefinuje.

Stát v Národní zprávě o rodině (MPSV ČR, ©2004) definuje rodinu jako sociální jednotku, jejíž charakteristikou je soužití minimálně dvou generací (rodičů a dětí) a jejímž znakem je plnění určitých funkcí.

V Dokumentu Koncepce rodinné politiky (©4. září 2017, s. 49 - 50) se tato definice opakuje, dále zmiňuje i funkce rodiny, a zdůrazňuje důležitost rodiny pro formování osobnosti a potenciálu člověka a pro výchovu dalších generací. Úlohu, kterou rodina má, vidí jako nenahraditelnou.

Definici rodiny nacházíme i v psychologickém slovníku, který rodinu charakterizuje jako skupinu spojenou manželstvím, nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí. (Psychologický slovník, 1993)

Matoušek, Pazlarová (2010, s. 13), říká, že používané definice, využívající vztahy příbuzenství vzniklých sňatkem, narozením vlastních potomků, nevystihují dnešní realitu. Více příhodné by bylo nehovořit o rodině, ale o rodinném soužití lidí, kde základem mezi dospělými je citová vazba.

Sobotková (2001, s. 22) rozšiřuje svou definici pojmu rodina na lidi, mezi nimiž probíhá intenzivní, nepřetržitá emocionální a psychická vazba, a rozšiřuje tak definici i na pěstounské rodiny, nesezdaný pár atd..

Přadka (1983) vystihuje rodinu, jako prostředí, kam se člověk narodí, přičemž nemá možnost výběru a od rodičů přejímá to, co mu připravili. (cit. podle Kraus, 2008, s. 80)

Dunovský (1999, s. 91 - 92) vidí v rodině malou primární společenskou skupinu, která je založena svazkem mezi ženou a mužem, je zde pokrevní vztah mezi dětmi a rodiči, popřípadě v zástupném osvojení. Dále podmiňuje tento vztah společnou domácností, kdy členové rodiny plní své role.

Langmaier, Kňourová (1984, s. 62) vidí rodinu jako právně upravenou skupinu tvořenou nejméně ze dvou členů odlišného pohlaví, bez pokrevního pouta, a se společných dětí.

Matějček (1994, s. 16) se na rodinu dívá z pohledu dítěte, které považuje za rodiče ty, kteří ho vychovávají.

V souvislosti s rodinou, hovoří Lovašová (2016, s. 55 – 56) o rodinném kodexu, který se liší v jednotlivých rodinách. Jedná se o systém rodinných hodnot a morálních zásad, na které mají vliv rodinné zkušenosti, tradice, zvyky. Tím vzniká něco ve smyslu rodinných pravidel určujících nejen kdy se má co dělat, ale i použité sankce. V kodexu jsou zakotveny i rodinné legendy, obsahují popis situací, hodnotových konfliktů, jejich řešení a jaký vliv měly na rodinu. Někdy mohou na legendy navázat rodinné pověry, jejich následkem může být udržování dlouhodobého neřešeného konfliktu.

2.2 Krizová sociální situace rodiny

Procházka (2012, s. 112) uvádí pojmem krize rodiny a spojuje ho se zvyšujícím se počtem neúplných rodin, s rozvodovostí, která má negativní vliv na děti, s nárůstem počtů dětí, které mají psychické problémy, dětí týraných, zneužívaných a zanedbávaných, ale i se

společenskými jevy, jako je kriminalita, agresivita, nepříznivá ekonomická situace, nezaměstnanost, a v neposlední řadě neuspokojivá bytová situace, projevující se vede především u mladých rodin k nedostupnému bydlení.

Krizová sociální situace, jak popisuje Matoušek (2003, s. 136) je událost způsobující změnu v navykém způsobu života člověka, která v něm vyvolá stav ohrožení, nerovnováhy a stresu.

Krise rodiny je spojena s funkcemi rodiny. Důležitost funkční rodiny zmiňuje i Dokument Koncepce rodinné politiky (verze 4. září 2017, s. 50), kde zmiňuje i základní funkce rodiny, biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, socializační, emocionálně-stabilizační, neboli regenerační a podpůrnou.

Jedlička (2004, s. 38) vidí prioritní důležitost funkce rodiny v ovlivnění vývoje jedince už od narození v oblasti citové vazby, v předávání modelů chování, hodnotového žebříčku a tím připravenosti na začlenění do společnosti.

Podle Krause (2001, s. 79) rodina obstarává mnoho činností, chrání a podporuje své členy, hmotně je zabezpečuje, stará se o výživu, zdraví, ovlivňuje morální postoje, vštěpuje jim kulturní dědictví. Role, které plní rodina pro společnost se promítají hlavně v reprodukci obyvatelstva, hovoříme o biologické a zároveň ale i o kulturní reprodukci. Funkce rodiny vyjmenovává a definuje Kraus následovně:

- a) Biologicko - reprodukční funkce je významnou nejen pro členy rodiny, porodnost dětí je důležitou i pro rozvoj společnosti.
- b) Sociálně - ekonomickou funkci vidí v souvislosti se společností jako významný prvek ekonomického systému, kdy dochází k zapojení do sféry výrobní a zároveň i spotřebitelské. Pokud dojde k poruše této funkce, například i vlivem zvýšené nezaměstnanosti nebo zvyšováním nákladů, dochází v rodině k hmotnému nedostatku. Kraus ve vztahu k ekonomické funkci hovoří o rodině jako o samostatné ekonomické jednotce přirovnává ji k rodinné firmě.
- c) Ochranná funkce má důležitost v zajištění životních potřeb všech členů rodiny.
- d) Sociálně – výchovná funkce spočívá v důležitosti rodiny jako první sociální skupiny, která má vliv na dítě, učí ho základním návykům, adaptovat se do společnosti.
- e) Rekreační, relaxační a „zábavnou“ funkcí rodiny je umožnit všem členům rodiny s důrazem na děti, relaxaci, rekreaci a zábavu.

- f) Emocionální funkce je zádní a pro rodinu nezastupitelná, vytváří pocit bezpečí, jistoty, citové zázemí. Není nezastupitelná žádnou jinou institucí.

O socializačním procesu hovoří Kraus, Poláčková (2001, s. 80 - 82) a uvádí: „Socializací v rodině rozumíme především proces působení rodiny na své členy v celém souhrnu jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických, zdravotních a jiných. Ústřední úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Dítě od narození a po celou dobu života v rodině přijímá velmi široké spektrum nejrůznějších informací a aktivně je zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, biologickými a psychickými potřebami, se svými zkušenostmi, ale i s hodnotovými orientacemi a vzory, jimiž jsou pro dítě především rodiče a starší sourozenci. Dítě v socializačním procesu tedy nezůstává pasivním článkem, uplatňuje také svou vůli, své zájmy, přání, orientace. Rodinná socializace je v rozhodující míře nejen prostorem pro socializaci dítěte a v převážné míře také dalších členů rodiny, ale je také modelem pro osvojování sociálních rolí muže a ženy, otce a matky, a tak se promítá do budoucí reprodukční rodiny dětí.“

2.3 Poruchy rodiny

Pokud jsem v minulé kapitole definovala krizi rodiny ve vztahu k funkcím rodiny, je důležité podívat se na stav, když má rodina problémy a dostává se do situace, kdy dochází k selhání - poruše funkcí rodiny.

Zákon o rodině vidí poruchy rodiny jako stav, kdy rodina selhává v základních úkolech a požadavcích daných v normách společnosti. Stránky Dětského úsvitu určují, že se jedná hlavně o poruchy socializace (začlenění do společnosti), nebo selhání příslušníků rodiny vedoucí k poruše funkcí rodiny. Dunovský (1999, s. 101) říká: „Poruchou rodiny rozumíme takovou situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly, dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti...“ V případě, že došlo k poruše funkce rodiny, mohou nastat například tyto situace:

- Porucha biologicko-reprodukční funkce: neplánované, nechtěné těhotenství, vysoký počet dětí, nebo naopak bezdětnost
- Porucha ekonomické funkce – hmotný nedostatek vedoucí až k bídě, rodina nezajišťuje základní potřeby svých členů – adekvátní strava, bydlení,

- Porucha socializační funkce – rodiče se nemohou o dítě starat (nemoc, pracovní překážky), rodiče se nedovedou o dítě starat (nezralost, mentální či sociální nezpůsobilost), rodiče se nechtějí o dítě starat (mravní a charakterové nedostatky)
- Porucha emocionální funkce – citové zanedbávání

Obdobně i Lovašová (2016, s. 53 – 54) uvádí základních šest funkcí rodiny, ke kterým přiřazuje konečné důsledky selhání a přímo upozorňuje sociálního pracovníka na důležitost znalostí funkcí rodiny, protože v případě jejich selhání dochází k problémům, na které se sociální práce zaměřuje.

- biologicko-reprodukční: rodiče nejsou schopni postarat se o dítě, dochází k umístění dítěte mimo rodinu
- ekonomická funkce: dlouhodobá nezaměstnanost – alkoholismus - narušení vztahů v rodině
- výchovná funkce: negativní vzory v rodině – transgenerační přenos vzorců chování a nevhodných způsobů řešení konfliktů – problémy v partnerských vztazích
- emocionální funkce: nezáměr o dítě – citová deprivace – zvýšené riziko deviantního chování v dospělosti
- ochranná funkce: selhání v ochraně před sociálně - patologickými jevy – riziko závislosti
- socializační funkce: nezralá, nepřizpůsobivá osobnost

Matoušek (2016, s. 15) používá pojem mnohoproblémová rodina/ ohrožená rodina a definuje ji jako rodinu, která má vážné problémy ve více oblastech.

V dokumentu: Zpráva o rodině (©2017, s. 22 - 23) se upozorňuje na sedm způsobů ohrožení soudobých rodin (cit. podle Mynarska et al., 2015, s. 25 - 26), které lze uplatnit i pro ČR:

- 1) ekonomický nedostatek, chudoba; ekonomická nejistota, nestabilita, obavy o budoucnost; nedostačující bydlení, nízká životní úroveň;
- 2) sociální exkluze, chybějící sociální síť (přátelé, širší rodina);
- 3) stigmatizace, marginalizace, diskriminace ze strany institucí a právních norem
- 4) nedostatek času, přepracovanost, pracovní přetížení; stres (zejména spojený se zaměstnáním) a jeho důsledky: různé zdravotní problémy, deprese, pocity úzkosti, a problémy s chováním a vzděláváním dětí;
- 5) chybějící stabilita rodiny, riziko rozvodu, obzvláště závažné pro děti – traumatické zážitky, boje mezi rodiči, atd.;

6) zdravotní problémy, zejména zdravotní postižení;

7) násilí, alkohol.

V souladu s autory studie, lze i za ČR vyjmenovat pět skupin rodin s dětmi, jež jsou nejvíce ohrožené z hlediska zmíněných dimenzí. Nejde jen o typy rodin z hlediska rodinných konfigurací, ale i z dalších hledisek:

1) rodiny s jedním rodičem a různé variace rodin vzniklých v důsledku rozvodu/ rozchodu (rozvedení rodiče praktikující střídavou péči, rekonstituované rodiny, ale i rodiny ohrožené rozvodem);

2) velké rodiny (se třemi a více dětmi);

3) rodiny se sirotky, adoptovanými dětmi, pěstounské rodiny;

4) rodiny migrantů, vč. dětí vychovávaných jedním rodičem či jiným členem rodiny v důsledku migrace rodičů za prací...;

5) rodiny s nesoběstačnými členy, zejména zdravotně postiženými dětmi.“

Dunovský (1999, s. 106 - 109) vytvořil Dotazník funkčnosti rodiny ve vztahu k dítěti, který obsahuje osm diagnostických kritérií: „Složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně ekonomická situace (sem autor zahrnuje hledisko věku členů rodiny, rodinného stavu, zaměstnání rodičů, příjmy rodiny a bydlení), osobnost rodičů i sourozenců (zdravotní a psychický stav, společenská adaptace), zájem o dítě a péče o ně“. Z nich poté určil čtyři základní pásma funkčnosti rodiny a tím tedy i čtyři typy rodin.

Tabulka 1 Pásma funkčnosti rodin podle Dunovského

Pásma funkčnosti rodin dle Dunovského			
Rodiny funkční	Rodiny problémové	Rodiny dysfunkční	Rodiny afunkční
Zaručují zdravý vývoj dítěte a dobrou péči o ně. Výskyt kolem 85% .	Objevují závažnější poruchy v rodinných funkcích, ale tyto rodiny jsou schopny obtíže řešit vlastními silami či s krátkodobou pomocí zvenčí. Výskyt kolem 12-13%.	Výraznými poruchami funkcí rodiny, které již tato rodina nedokáže sama účinně zvládat a její situace vyžaduje vnější pomoci. Výskyt kolem 2%.	Poruchy v rodinném fungování a funkcích jsou již natolik závažné, že dochází k těžkému poškození dítěte či jeho ohrožení na zdraví i životě. Výskyt kolem 0,5%.
Není potřeba zásahu.	Zaslужují zvýšenou pozornost a pomoc odborníků.	Pomocí by měla být především snaha o sanaci rodiny.	Snaha o sanaci těchto rodin bezpředmětná a jedinou možností pomoci dítěti je jeho odebrání z rodiny a

			vyhledání kvalitní náhradní rodinné péče.
--	--	--	--

2.4 Dítě, ohrožené dítě, syndrom CAN

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí pod §2 definuje dítě jako nezletilou osobu s odkazem na čl. 1 sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, a §8 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění zákona č. 509/1991Sb., kde je dítě definováno jako: „každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“.

Zákon č. 218/2003 Sb. (Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů) definuje dítě – do 15-ti let, od 15-ti do 18-ti hovoří o mladistvém, mládež pojímá jako děti mladší patnácti let a mladistvé.

Trestní zákoník v § 126 uvádí, že dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Slovník sociálního zabezpečení (2015, s. 43) používá pojem nezaopatřené dítě a definuje jej, jako osobu, do nejvýše 26 let věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání nebo se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání či vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz anebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat výdělečnou činnost.

Ohrožené dítě

Tak jako některé z předešlých pojmů (např. rodina), i tady nacházíme nejednotnost výkladu kdo je ohrožené dítě a můžeme najít mnoho výkladů a kategorizací. Soudobá literatura a autoři, nepřináší výrazné změny v definici ani v jednotnosti.

Dle Návrhu opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti (©2008, s. 3) se jedná o „dítě, které nemá uspokojeny nebo s předpokladem nenaplnění základních potřeb biologických, psychických, emocionálních, sociálních a duchovních (potřeba stimulace, řádu, lásky, bezpečí, sociálně společenského uznání, otevřené, sdílené budoucnosti). Lze říci, že každé dítě je potenciálně ohrožené více či méně. Hranici nelze striktně stanovit, faktorů ohrožení je mnoho, zrovna tak jejich intenzita a rozvinutí.“

V dokumentu Národního akčního plánu k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011 (MPSV, ©2009, s. 5) najdeme definici: „Ohrožené dítě – dítě, jehož základní potřeby nejsou naplňovány v dostatečné míře a je ohroženo

rizikovým chováním. Ohrožená rodina je definována jako rodina, jejíž základní funkce (např. ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně - výchovná, atd.) nejsou dostatečně zabezpečeny a rodina takovou situaci není schopna vyřešit vlastními silami.“

Analýza služeb pro ohrožené rodiny a děti spadajících do systému preventivních služeb na podporu rodiny v zahraničí vč. příkladů dobré praxe (MPSV, ©2016, str. 9) definuje: „Ohrožené dítě je takové dítě, které je vystaveno takovým situacím (jevům), které bezprostředně ohrožují nebo poškozují jeho vývoj a začlenění do společnosti. Krajním vyústěním ohrožení dítěte je pak jeho umístění do náhradní péče, resp. ústavní péče.“

Matoušek (2016, s. 11) vymezuje charakteristiku ohroženého dítěte a uvádí, že je naplňování potřeb dítěte ohroženo, nebo nejsou naplněny, jedná se většinou o dítě, které vyrůstá v nevhodném prostředí a je vystaveno nevhodnému zacházení. Uvádí dále, že se jedná o dítě, které může vyrůstat sociálně vyloučené lokalitě, mimo biologickou rodinu, také se může jednat o dítě s poruchami chování.

V posledních letech bývá označení „ohrožené dítě“ nahrazováno pojmem „dítě ve zvlášť obtížné situaci“. Mimo již zmíněných pojmů se můžeme setkat například s označením „dítě v nouzi“, nebo „dítě se zvláštními (speciálními) potřebami“. Pod každým z výše uvedených výrazů rozumíme nezletilou osobu vystavenou ohrožujícím situacím, zejména ohrožujícímu životnímu stylu rodiny a jejich příslušníků. Dalším společným znakem je, že si děti tyto situace nevolí svobodně, ale jsou do nich vrženy a většinou není ani v jejich silách se z těchto podmínek vymanit (Kovařík, 2003)

Pro SASRD je důležitá definice vycházející ze zákona ZSPOD, protože musí dodržovat ohlašovací povinnost, kterou ze zákona má. V definici § 6 ZSPOD (Zákony pro lidi, ©2018) jsou ohrožené děti vymezeny následovně:

„a) jejichž rodiče

1. zemřeli,
2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo
3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnost

b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutci, spáchaly trestný čin nebo, jde-li

o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem,⁴) opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístěny do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu; pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.“

Na základě neuspokojivé situace v rodině, které ohrožuje dítě, nebo v případě, kdy se dítě dopouští např. drobné kriminality, může OSPOD reagovat podnětem k soudnímu opatření, tzv. soudní dohledem nad výchovou nezletilého dítěte. Toto je možné za předpokladu, že se situace změní a rodina je ochotna pracovat na změně situace a spolupracovat s OSPOD případně jinými odborníky, službami atd. Pokud tomu tak není, je nařízena ústavní výchova, v posledních letech preferovaná pěstounská péče na přechodnou dobu.

Pemová, Ptáček (2016, s. 119 - 121) hovoří o obtížnosti určit, jestli jednání rodičů vyžaduje odborný zásah. Nástrojem k rozpoznání takového chování mohou být nespecifické příznaky svědčící o ohrožení dítěte. Pokud odborníci, nebo i laici rozpoznají níže popsané ukazatele, měli by kontaktovat orgány sociálně-právní ochrany dětí, aby bylo možno zahájit sociální intervenci.

Tabulka 2 nespecifické ukazatele zanedbávání dítěte

Ukazatel	Projevy
Zanedbání výživy	Trvalý hlad, podvýživa, avitaminóza, obezita
Zanedbání oblékání	Roztrhané, špinavé, zapáchající oblečení, nevhodné vzhledem k věku (velikost) dítěte, neodpovídající povětrnostním podmínkám
Nedostatečné hygienické podmínky	Neupravený a špinavý zevnějšek, tělesný zápach, špatné hygienické návyky
Zanedbání zdravotní péče	Dítě je bez preventivní zdravotní péče (není očkováno), jsou u něj dlouhodobě neléčeny zdravotní problémy, má zkažené a neudržované zuby
Zanedbání rodičovského dohledu	Dítě zůstává přes den i večer samo doma, musí se starat o jiné děti, hraje si na nevhodných místech bez dozoru, ve večerních hodinách je venku apod.
Psychické zanedbání	U dítěte je patrná vývojová opožděnost v různých oblastech – psychomotorika, řeč, intelekt, sociální dovednosti
Zanedbání výchovy a vzdělání	Dítě má chudou slovní zásobu, horší prospěch, potíže s učením, nedostatečnou výbavu do školy, rodiče nejeví zájem o spolupráci se školou

Syndrom CAN

V této kapitole se chci krátce zmínit o „Syndromu CAN“ (z angl. Child Abuse and Neglect). „Podle Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992 jsou do syndromu CAN zahrnuty následující kategorie: psychické a fyzické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom by proxy. Společným jmenovatelem všech těchto jevů je, že dítěti se ubližuje, že dítě psychicky či fyzicky trpí a že je ohrožován jeho další vývoj.“

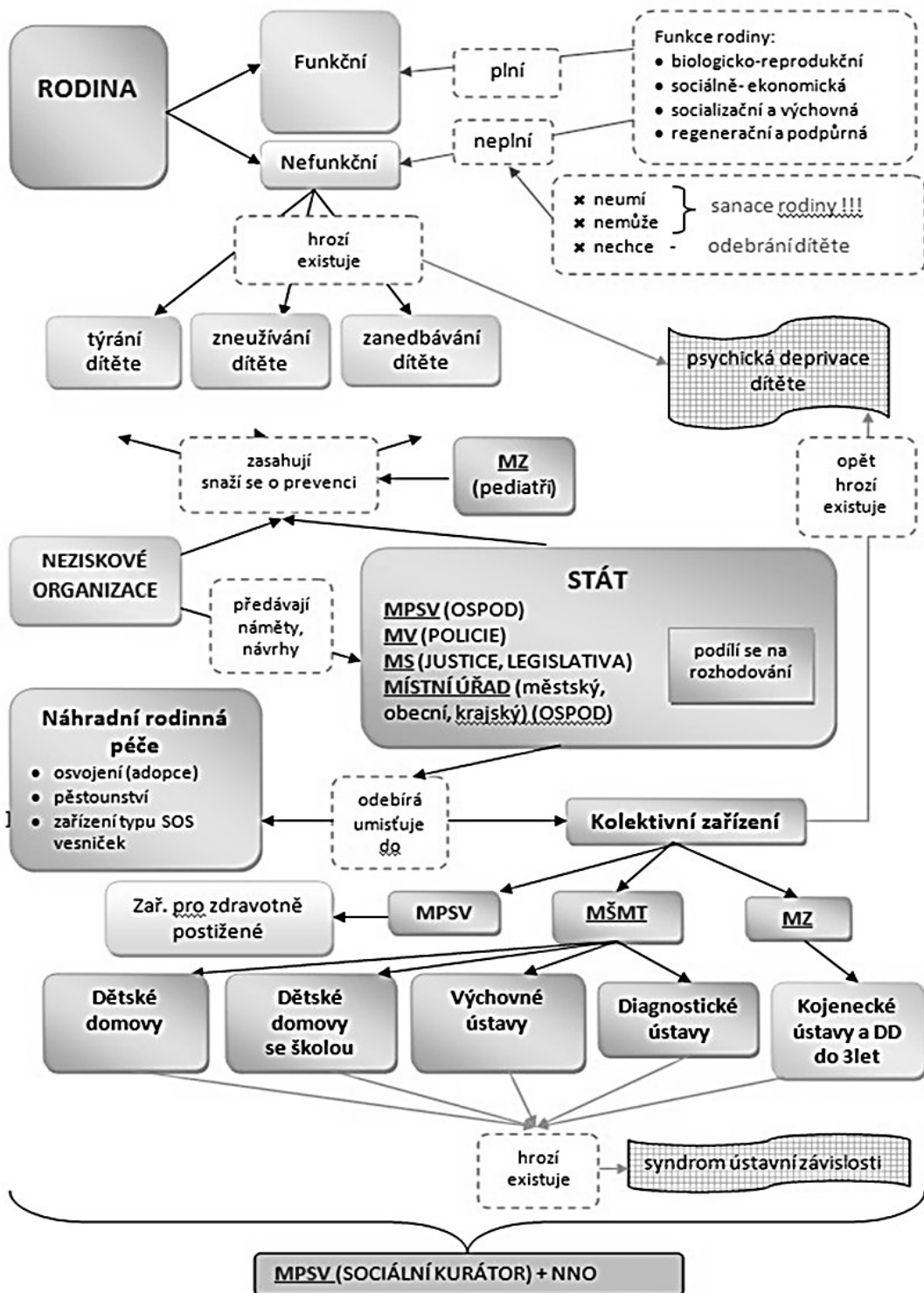
Dunovský (1995, s. 13) vymezuje syndrom CAN, tzn. Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte a uvádí, že se jedná ze strany rodiče, nebo jiné osoby, která je za výchovu dítěte zodpovědná o takové jednání, které má poškozující vliv na duševní, tělesný, společenský stav a vývoj dítěte, případně může způsobit až jeho smrt. Toto jednání může být náhodné, vědomé, ale i nevědomé.

Tématu se věnuje i Kovařík (1993) a uvádí, že zanedbávání dítěte lze nazvat jako selhání toho, kdo o dítě pečuje. Dále se věnuje charakteristice oblastí, které mohou být tímto zanedbáváním dotčeny, jde především o psychosociální stimulace, zajištění základních tělesných, citových potřeb, ochranu, výchovu, vzdělávání, lékařskou péči. Uvádí, že rodiče nejsou často dítěti nablízku, pokud je dítě potřebuje.

Zanedbávání dítěte vzniká v důsledku neschopného přístupu a jednání rodičů, kteří tímto neplní své sociální role. (Burke a kol., 1998)

Na internetových stránkách skupiny Legislativního divadla ke změně... aneb tvořme zákony z praxe, chtějí poukázat na konkrétní situace mladých lidí z dětského domova. Vytvořily grafické znázornění „putování“ dítěte od rodiny až po ústavní péči. V grafu si nelze nevšimnout, kolika cestami dítě prochází a jak je systém „roztříštěný“, tzn. kolik ministerstev, odborníků, organizací aj. je zapojeno.

Cesta ohroženého dítěte z rodiny:

Obrázek 5 Ohrožené dítě cesta

Zdroj: Legislativni-divadlo, ©2016

2.5 Vybrané statistické údaje k ohroženým dětem

V této části se chci zaměřit na vybrané statistické údaje, které se týkají ohrožených dětí a které mohou být svým informativním charakterem přínosné pro zaměření této práce.

Měsíční náklady na dítě podle druhu intervence

Tabulka zachycuje měsíční náklady na dítě podle typu intervencí, které se odehrávají v různých zařízeních, službách. Jednoznačně lze konstatovat, že ústavní péče, tj. pobytová péče je finančně nejvíce nákladná. Ústavní výchova je nařízena soudem ve chvíli, kdy selhává výchova natolik, že je dítě ohroženo. Zařízení ústavní výchovy nemůže přes veškerou snahu nahradit rodinu. Výzkumy již dokazují, že u dětí z výchovných ústavů dochází vlivem neuspokojování základních psychických potřeb a nedostatku citové vazby, ke změnám v chování a opožděnému vývoji (Dítě v ústavu; 2012). Z tohoto důvodu se v posledních letech dává přednost tzv. pěstounské péči na přechodnou dobu, která v tabulce uvedena není. Nejméně finančně nákladnou je pak terénní práce s rodinou, kam se řadí služby typu SASRD. Jedná se o podporu celého systému rodiny v jeho přirozeném prostředí, předpokladem je možnost změny podmínek, v nichž dítě vyrůstá.

Měsíční náklady na dítě podle jednotlivých typů intervencí

Typ zařízení	Náklady na dítě/měsíc (Kč)	Výsledky v roce 2013 (Kč/měsíc)
Terénní práce s rodinou	7 249	6 780
Náhradní rodinná péče	19 984	16 046
Ústavní péče, v tom	44 570	42 483
Dětské domovy	36 323	32 218
Dětské domovy se školou	54 422	38 162
Výchovné ústavy	74 203	62 645
Dětské domovy pro děti do 3 let	55 111	47 519
Domovy pro osoby se zdrav. postižením	27 690	23 598
Zařízení pro děti vyžadující o. pomoc	22 800	20 092

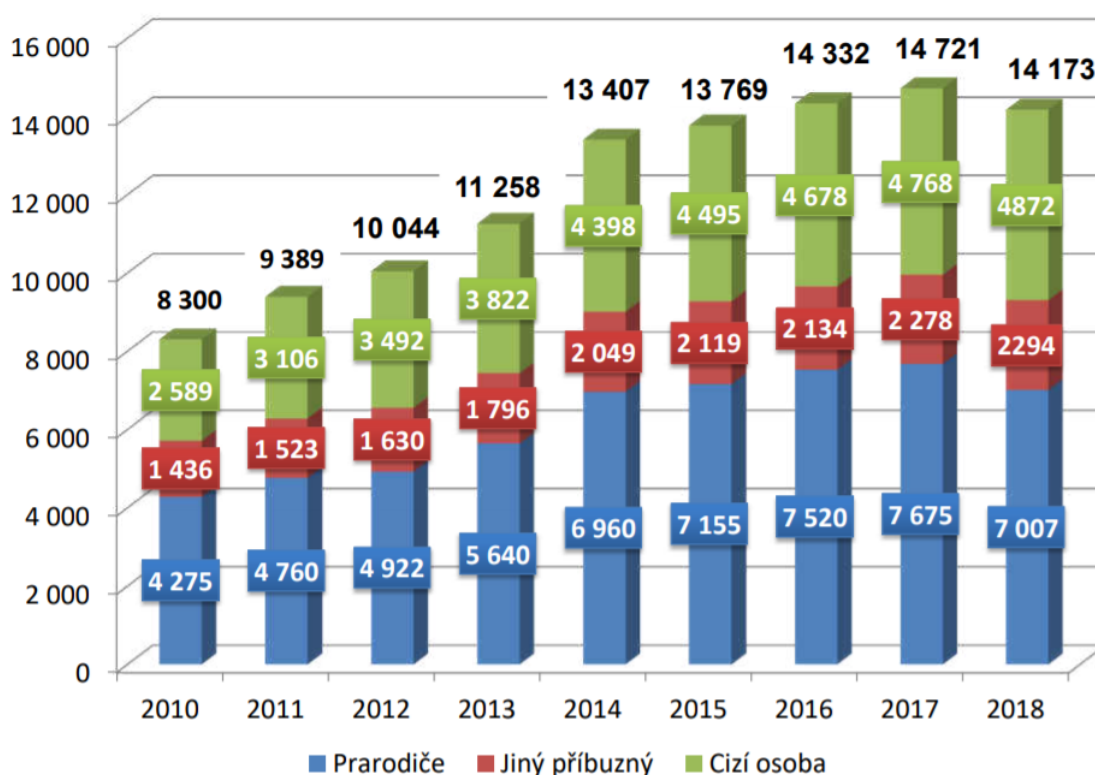
Zdroj: Analýza financování systému péče o ohrožené děti v České republice, MPSV, 2018

Obrázek 6 Měsíční náklady na dítě podle typu intervencí

Zdroj: Aktuální otázky náhradní rodinné péče, ©2019

Statistické vyjádření poměru osob pečujících o dítě mimo rodinu

Tabulka uvádí matematické vyjádření osob, které pečují o dítě umístěné mimo rodinu. Je zde jednoznačná převaha tzv. příbuzenské pěstounské péče, ať už se jedná o prarodiče, nebo jiné příbuzné, kteří si dítě berou do péče. Ze závěrů bakalářské práce Lipenská (s. 54) vyplývá, že prarodičům dělá problém propast ve využívání počítačů, sociálních sítí, a převzetí dětí jim často přineslo velký chaos“. Vnoučata prarodičům vyčítají, že jim kvůli věku nerozumí, že mají zastaralé názory.

Obrázek 7 Osoby pečující

Zdroj: Aktuální otázky náhradní rodinné péče, ©2019

Počet dětí svěřených v daném roce do pěstounské péče na přechodnou dobu

Možnost pěstounské péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) byla upravena v roce 2012 zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jedná se o pěstounskou péči, která může být dítěti poskytnuta maximálně na délku jednoho roku. Rodiče v tomto čase mají možnost upravit svou situaci tak, aby mohlo být dítě do rodiny navráceno. Pokud tomu tak nebude, dítě bude umístěno do jiné náhradní rodiny.

Data v tabulce za rok 2016, 2017 a 2018 uvádí vyčíslené počty dětí umístěných do PPPD.

	Svěření v daném roce	Na konci daného/začátku následujícího roku	Z toho se zdr. postižením
2006	4	4	0
2007	0	4	0
2008	12	26	1
2009	7	33	4
2010	0	0	0
2011	6	15	0
2012	41	29	0
2013	169	108	2
2014	450	302	5
2015	614	543	12
2016	692	540	15
2017	730	605	21
2018	671	528	21

Obrázek 8 Počet dětí svěřených v daném roce do PPPD

Zdroj: Aktuální otázky náhradní rodinné péče, ©2019

2.6 Dlouhodobě krizová sociální situace

Další z rozporuplných pojmů, které nelze vymezit jednoznačným způsobem, protože musíme brát ve zřetel individualitu osobnosti a její schopnost zvládnout problém. Vyplývá nám, že pro každého jednotlivce může dlouhodobě krizová situace být pojímána různě.

Ve Slovníku sociálního zabezpečení (s. 42) pod heslem nepříznivá sociální situace nacházíme vysvětlení, že se jedná o životní situace, v nichž je osoba ohrožena sociálním vyloučením (např. dochází k ohrožení, nebo narušení uspokojování vlastních základních potřeb, ke změně způsobu žití v běžném prostředí, který je společensky obvyklý) a nemůže, nebo kvůli oslabeným schopnostem (např. kvůli zdravotnímu stavu, životním návykům, krizové sociální situaci, způsobu života) tuto situaci řešit. Dále se uvádí, že nepříznivé sociální situace, mohou být různorodé a vycházet z různých oblastí příkladem je např. finanční nouze, nevyhovující bydlení nebo jeho ztráta, nežádoucí společenské jevy, zdravotní stav, pracovní návyky.

Vodáčková se zaměřuje na pojem krize v psychosociální oblasti a hovoří o ní jako o vzniklém důsledku střetu s překážkou, kterou nedokážeme vlastními silami, strategiemi, nebo za pomoci nám blízkých lidí zvládnout způsobem, který známe za přijatelného času. (cit. podle Vymětala, 1995, s. 29). Uvádí také tabulku životních událostí Holmese a Rahea, kde jsou uvedeny životní události a u každé je výčet bodů, který orientačně informuje o míře zátěže a stresu, který daná situace vyvolává. Autoři označují hraniční hodnotu 250 bodů, která znamená takovou zátěž, u které se organizmus člověka nalézá na hranici vlastních rezerv. (cit. podle Honzák, 1994, s. 32).

2.7 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení charakterizuje Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách jako vyčlenění osob mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.

Sociální vyloučení nebo také využívaný pojem exkluze je proces vyčleňování jedinců ze společnosti. Důsledkem je omezení možnosti zapojení se do života společnosti v důsledku nepříznivé situace, která může nastat například nezaměstnaností, špatným bydlením, zhoršeným zdravotním stavem, rozpadem rodiny. Jedinec se ocitá na okraji společnosti (marginalizace), nebo úplně mimo společnost (exkluze). Problémy jedince se mohou prohloubit, důsledkem pro společnost pak může nastat šíření negativních jevů (is.mendelu, ©2019).

2.8 Uživatel

Pro účely TSR je směrodatná charakteristika Zlínského kraje a jeho metodiky uvedené v KISSoS, která uvádí, že uživatelem se stává zájemce o službu po uzavření platné ústní nebo písemné smlouvy o poskytování služby a musí využít za sledované období alespoň jednu ze základních činností, kterou služba nabízí.

2.9 Prevence

Pojem prevence a jeho pochopení je z pohledu SASRD důležitým, protože podle § 32 Zákona o sociálních službách, který definuje mj. i druhy a formy sociálních služeb, spadá SASRD pod služby sociální prevence. Definici prevence můžeme jednoduše popsat, jako předcházení nějakému jevu, ochranu před něčím.

Miovský popisuje prevenci jako soubor intervencí vedoucích k zamezení rizikového chování, nebo ke snížení a šíření jeho výskytu. (Miovský et al., 2010).

V literatuře a v dalších zdrojích nacházíme dělení prevence do tří stupňů: primární, sekundární a terciální.

Primární prevence

Matoušek, Koláčková (2005, s. 274) upozorňují na skutečnost, že primární prevence má být co nejdříve využita u cílové skupiny, kde se předpokládá ohrožení, ale prozatím nenastaly negativní důsledky.

Slovníček základních pojmů oblasti prevence kriminality hovoří o primární prevenci ve smyslu zaměření na veřejnost, těžiště primární prevence vidí v rodině, škole a v lokálních společenstvích, obsahem jsou aktivity vzdělávací, výchovné, osvětové, volnočasové a poradenské. Dále primární prevenci rozlišuje:

- „Nespecifická primární prevence – je zaměřena na celou sledovanou populaci. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování zejména dětí a mládeže (podpora žádoucích forem chování, účelného využívání volného času, možnosti sportovního vyžití apod.).
- Specifická primární prevence – je adresována osobám, které jsou ohroženy a u nichž je vyšší pravděpodobnost, že dojde k nežádoucím projevům chování. Proto je jim poskytována specifická péče zaměřená proti konkrétnímu riziku.
- Indikovaná primární prevence (někdy chápána jako synonymum pro sekundární prevenci) – je adresována jedincům, u nichž již propukly nežádoucí projevy. Jejím snahou je proto minimalizovat recidivu a další možné negativní dopady.“

Sekundární prevence

Slovníček základních pojmů oblasti prevence kriminality (©2019) uvádí, že specializovaná pomoc se zaměřuje na skupiny osob ohroženými trestnou činností ať v pozici pachatelů, nebo obětí; vztahuje se na sociálně patologické jevy a na důvody kriminogenních situací.

Terciální prevence

Národní ústav pro vzdělávání (©2014) hovoří, že: „Cílem terciální prevence je předcházení zdravotním nebo sociálním potížím v důsledku rizikového chování. „

Cílem je resocializace osob z rizikových lokalit, nebo osob s kriminální minulostí, udržení výsledků předchozí práce s těmito osobami a také obnovení funkčnosti sociálního prostředí. (Slovníček základních pojmů oblasti prevence kriminality ©2019)

TSR se pohybuje ve všech typech prevence, tj. od primární až po terciální. Děje se tak na základě spolupráce s rodinou, do níž vstupují rodiče a s nimi i děti. TSR má tak možnost pracovat s rodiči kteří vstupují do služby na základě dlouhodobě krizové sociální situace, kterou nedokážou sami zvládnout a tím se ocitají spíše v pásmu sekundární a terciální prevence, zároveň TSR ale pracuje i s dítětem v rodině, které může ovlivnit i v rámci primární prevence.

2.10 Sociální poradenství

Podle Gulové (2011; s. 15) je vhodnější užití anglického výrazu consulting, který navozuje představu oboustranné aktivity, ze strany pracovníka i klienta.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (©2019) uvádí dva druhy sociálního poradenství: základní a odborné, které definuje a uvádí i rozsah sociálního poradenství. Uvádí také, že každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství (§ 37 odst. 2) a o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jejího předcházení.

KISSoS (©2019) považuje za základní sociální poradenství „komunikaci s osobou, která potřebuje získat informace o tom, kdo by jí mohl v nepříznivé sociální situaci pomoci. Na základě toho tedy musí kompetentní pracovník zmapovat situaci osoby, zjistit co potřebuje a následně situaci vyhodnotit, zda osobu odkáže na jinou vhodnou službu nebo s ním povede další jednání jako se zájemcem o službu a následně s ním uzavře smlouvu o poskytnutí sociální služby, protože mu může nabízenou službou pomoci jeho situaci vyřešit.“

Odborné sociální poradenství pak vidí v nabídce základních činností a uvádí rozsah úkonů, které vychází z výše uvedeného zákona.

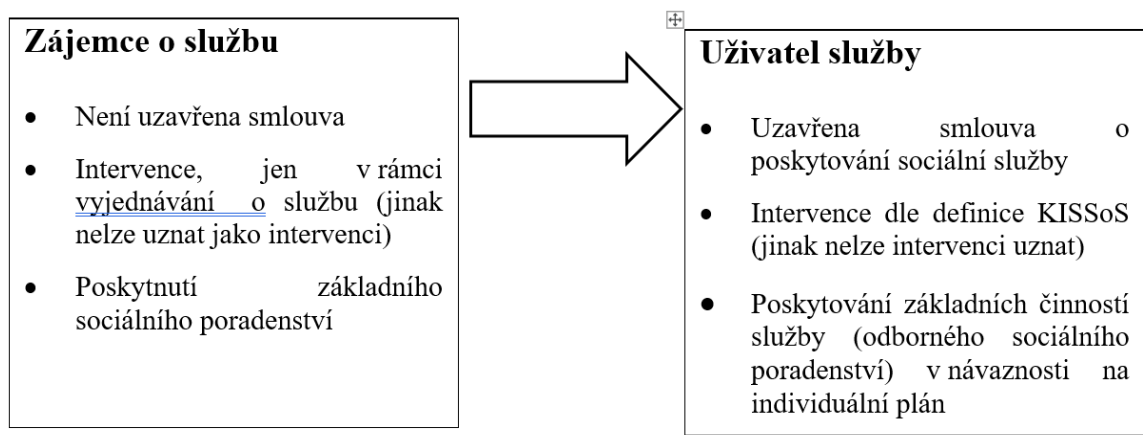
Matoušek (2003; s. 84) vidí v odborném sociálním poradenství konkrétně zaměřenou přímou pomoc na řešení obtížné situace osobám, které řeší své sociální problémy, například v manželství, při péči o děti, zdravotně znevýhodněné osoby, senioři, osoby po výkonu trestu.

Záškodná (2000; s. 65) se přiklání k poradenskému rozhovoru, jehož obsahem je diagnostika a intervence, cílem je zprostředkovat klientovi náhled nad situací, aktivovat síly, uvolnit napětí.

2.11 Intervence

Pro TSR je intervence nejen nástroj sociální práce, ale počet intervencí je jedním z kritérií měřitelných ukazatelů kvality ve Zlínském kraji. Z tohoto důvodu se TSR musí řídit metodikou v KISSoS (©2019), která uvádí, že „Se jedná se o odbornou pomoc pracovníka prováděnou přímo s uživatelem nebo zájemcem o službu o minimální délce 30 minut, o které existuje písemný záznam. Do této doby je započítána příprava pracovníka na intervenci, vlastní intervence, sebereflexe pracovníka a provedení záznamu o intervenci.“

U zájemce o službu se intervence započítává pouze v případě vyjednávání se zájemcem o službu, které může mít více fází. O zájemci o službu hovoříme v případě, kdy není uzavřena smlouva o poskytování služby a této osobě lze poskytnout pouze základní sociální poradenství (základní činnosti může služba poskytovat na základě smlouvy s uživatelem).

Obrázek 9 Zájemce o službu, uživatel služby

Zdroj: vlastní

Intervence mohou provádět k tomu oprávnění pracovníci v přímé péči, které definuje § 115, odst. 1, písm. a), b), d), e) zákona o sociálních službách.

Pro porovnání uvádím dále definice intervence od různých autorů. Například Matoušek (2008; s. 81) chápe sociální intervenci jako odborný zásah směrem k cílové skupině, která může mít charakter širšího společenství, rodiny, skupiny, jednotlivce, komunity. Do

souvislosti s intervencí dává termín „terapie“, ale v intervenci vidí širší pojetí, zahrnuje dle něj všechny činnosti pracovníka ve prospěch klienta.

Levická (2002, s. 47) představuje krizovou intervenci, používá ji u klienta, který prochází silným emočním napětím, často doprovázeným stresem. Klient často svou situaci vidí jako neřešitelnou, životuohrožující. Často se tyto pocity objevují u uživatelů drog a duševně nemocných.

Šrobárová (2011, s. 16) sociální intervenci vidí jako koordinovaný a plánovaný postup, který se zaměřuje na řešení problému klienta. Dále dělí intervenci na běžnou: pracovník má možnost seznámit se s problematikou (v našem případě hovoříme o sociálním šetření) a najít vhodné řešení; a krizovou: klient se nachází v krizi a je nutné reagovat okamžitě, tzn. pracovník nemá možnost přípravy.

2.12 Aktivizace

S pojmem aktivizace se setkáváme i v názvu sociálně - aktivizační služby rodinám s dětmi. Znovu se jedná o pojem, který TSR musí znát a využívat své znalosti při výkonu své spolupráce s uživatelem služby. Význam slova aktivizace lze taktéž najít v různých pojetích, například:

Psychologický slovník (Hartl, Hartlová, 2000, s. 9) pojem aktivizace chápe jako „nespecifické označení úrovně aktivity, vybuzenosti, založené na smyslové, žlázkové, hormonální a svalové připravenosti k činnosti“.

Význam aktivizace vystihuje Vojířová (2012 s. 20), vidí aktivizaci jako podporu procesů vedoucích k vyšší míře nezávislosti na službách. Hlavní otázkou těchto procesů je motivace klienta. Obsahem aktivizace tedy není nabídka množství aktivit, ale jedná se o individuální práci s klientem a jeho motivací.

2.13 Individuální plánování

Individuální plánování patří k základním povinnostem poskytovatelů sociálních služeb uvedených v odst. f) a h) § 88 zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a jeho podstatou je, aby si uživatel uvědomil a formuloval své potřeby, které jsou konfrontovány s posláním služby, a nabídkou základních činností služby. Individuální plánování má uživatelské rodině pomoci zřehlednit si problémové oblasti, které by chtěla řešit, uvědomit si, co by jí mohlo na cestě ke změně pomoci a co je naopak překážkou, a vytvořit si plán kroků, prostřednictvím kterých chce dosáhnout zlepšení či změny své situace.

Souvislost mezi aktivizací a individuálním plánováním uvádí Čeganová (2010, s. 25), která říká, že východiskem obou jsou potřeby a zájmy klientů. Dále rozvíjí, myšlenku individuálního plánu jako nástroje k dosažení aktivizace, při podmínce že je klient aktivním účastníkem procesu individuálního plánování a cíle plánu.

Haškovcová (2012, s. 93) zdůrazňuje u individuálního plánování vztah mezi klíčovým pracovníkem a uživatelem, který má být partnerský, rovnocenný.

Obsáhlejší definici najdeme u Strieženeca (1996, s. 20 – 21), hovoří o individuálním akčním plánu, který vzniká buď jako společná činnost pracovníka a klienta, nebo ho sestaví pracovník a klienta s ním seznámí. Obsahem je: co, jak a do kdy má klient udělat. Podmínkou je, aby měl pracovník dostatečné informace o klientovi, a až následně společně spolupracují na hledání možností, jak situaci řešit. Pokud pracovník klade dotazy a objasňuje si situaci v závěru tvorby individuálního plánu, působí neprofesionálně, a může klienta znejistit. Při revizi individuálního plánu sledujeme plnění kroků a cílů, ale také efektivitu práce sociálního pracovníka. Autor klade důraz na společnou činnost pracovníka a klienta při tvorbě individuálního plánu, na zainteresovanost klienta při řešení svých problémů prostřednictvím kroků v individuálním plánu, zároveň uvádí riziko vnucených možností řešení.

Vymezení pojmů vztahujících se k individuálnímu plánování

- Mapování – podklad pro individuální plánování s uživatelem. Mapování je proces, ve kterém klíčový pracovník zjišťuje potřeby uživatele v různých oblastech života.
- Klíčový pracovník – sociální pracovník, který je pro uživatele „průvodce“, na kterého se uživatel může obrátit se svými potřebami, připomínkami, žádostmi a který pomáhá uživateli v naplňování cílů individuálního plánu.
- Plánování sociální služby – proces, který dává uživateli možnost podílet se na plánování služby a naplňování cílů v individuálním plánu uživatele. Uživatel má možnost sám si říct, jak a na čem – ve kterých oblastech bude chtít se službou spolupracovat.
- Individuální plán – výsledek individuálního plánování, který je vytvořen ve spolupráci uživatele a klíčového pracovníka. Individuální plán je vždy písemný, může mít různou formu, která se řídí podle potřeb uživatele.

3 MOTIVACE, POTŘEBY

Při spolupráci s uživatelem je nutné mít na paměti, že motivace a potřeby jsou důležitou silou v chování člověka. Sociální pracovník by měl toto znát, vědět jaké postupy zvolit k využití těchto činitelů pro efektivní spolupráci. Začnu s definicí potřeb, protože ty jsou hybnou silou motivace. V závěru kapitoly bude věnován prostor i pro potřeby dětí, které je v kontextu práce s rodinou brát ve zřetel a pracovat také s nimi.

V souvislosti s potřebami je nutné vyjasnit co je potřeba a přání, které je nutné odlišovat hlavně při tvorbě individuálního plánu spolupráce uživatele a pracovníka služby.

3.1 Motivace

V úvodu kapitoly byl již pojem motivace zmíněn. Slovo motivace pochází z latinského slova *movere*, jehož význam je pohybovat, hýbat. Významově se jedná o označení vnitřních podnětů člověka, které vedou ke konkrétnímu jednání. V sociální práci je motivace důležitým činitelem.

Prukner (2014) definuje motivaci: „Motivace je dynamicky uspořádaný soubor vnitřních faktorů, které ve formě aktuálních či trvalých pohnutek k chování (jednání) podněcují člověka k činnosti a zaměřují tuto činnost k určitému cíli. Proces skládání (řetězení) motivů a jeho výsledek (stav motivovaného chování).“

Definice motivace je více, jedna z nich říká, že se jedná o hybnou sílu, která vede ke konkrétnímu výkonu a k dosažení cíle vybízí jedince, aby pracoval, přemýšlel, studoval... Nejzákladnějším motivem je život, pro člověka to znamená, že je motivován k obstarání základních potřeb, je veden k aktivitě jak, v jakém množství a kvalitě jich dosáhnout. Tím že se potřeby člověka naplňují, dochází k dosažení konkrétních cílů, po nichž následují cíle další. Dá se říci, že motivace je hnací motor k tomu, aby se člověk cítil spokojen.

- Motivace má souvislost s výkoností jedince, pokud je člověk motivován, dokáže se více zaměřit na dosažení určitého cíle.
- K motivaci patří motiv, jedná se o popud, podnět vedoucí k uspokojení určitých potřeb.
- Motivování můžeme charakterizovat jako proces působení jedince na jiného jedince s cílem vytvořit motivaci pro chování, které požadujeme.

Motivaci dělíme na:

- vnitřní motivaci, jedná se o vnitřní podnět, který mobilizuje naši činnost, baví nás, uspokojuje, má smysl a chceme ho dělat
- vnější motivaci, tady je podnětem impulz cizí, vnější, děláme většinou jen kvůli odměně, trestu, ve své podstatě o něj nestojíme

Vnitřní motivace bývá silnější, a trvalejšího charakteru. U vnější motivace se může stát, že ji jedinec vykonává, ale často jen nahodile, bez většího efektu a trvání. Pokud se povede v sociální práci přimět uživatele využít vnitřní motivaci, pak je sociální práce úspěšná a má trvalý charakter.

3.2 Potřeby, přání

Synonymem potřeby je nezbytnost, nutnost. Synonymem přání je tužba, touha. Tyto pojmy byly do výčtu charakteristik zařazeny z důvodu častých záměn při spolupráci uživatelů a pracovníků sociálních služeb při tvorbě individuálního plánu. Takový individuální plán může postrádat realnost.

S definicemi pojmů se můžeme setkat i v marketingu. Rozdílnost mezi pojmy uvádí Kotler (©2007), kdy lidská potřeba je podle něj stav pocíťovaného nedostatku. Hovoří o tom, že marketink lidské potřeby využívá ke svým strategiím. Lidská přání pak vidí jako potřeby utvářené společností a osobností jedince. Vliv na přání má úroveň společnosti, kdy jsou osoby vystaveny tlaku věcí, které vzbudí jejich touhu, s čímž výrobci počítají a snaží se to využít a nabízet stále něco nového.

Přání na rozdíl od potřeb, jsou už něčím navíc, slouží k uspokojení pocitu spokojenosti až slasti a nejsou k životu nezbytná. Honzák (Vital, ©2/2019)

Definici rozdílu mezi přáním a potřebou uvedl již Aristoteles, známější pro nás je pojetí potřeb podle Maslowa, který tvrdí, že potřeby musejí být syceny, jinak dochází k chátrání organismu.

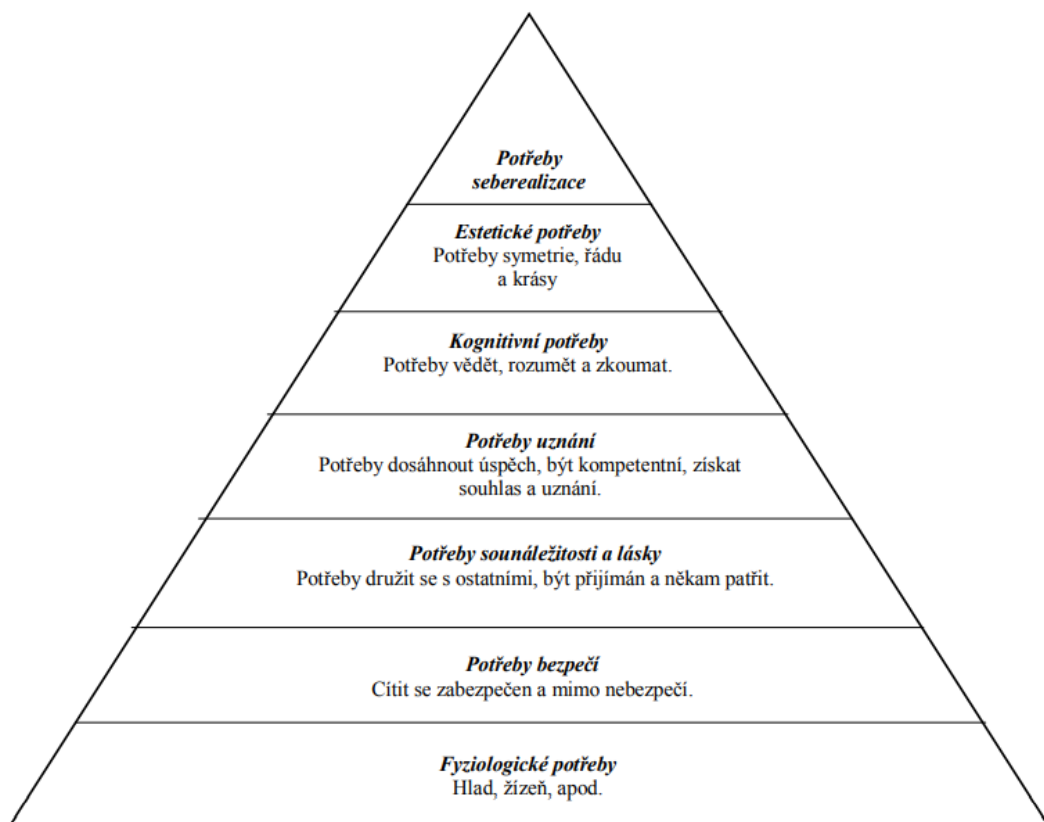
Maslowova Pyramida potřeb

„Čím člověk může být, tím také musí být. Musí být věrný své přirozenosti... Na této úrovni jsou rozdíly mezi jednotlivci největší.“

Abraham Maslow

Předpokladem pro využití Maslowovy pyramidy k motivaci lidí je, že osoba se nespokojí se spodním patrem, ale chce jít výš, k horním patrům.

Pyramida je složena z pěti skupin, a je hierarchicky složena od nejširšího spodního patra základních potřeb, bez kterých se člověk neobejde, až po nejvyšší patro potřeb „zbytných“, na nichž už není člověk životně závislý. Pyramida funguje tak, že pokud není uspokojena potřeba nižšího patra, nelze v pyramidě pokračovat, tzn. pyramidu nelze „vystavět“, pokud není naplněn soubor potřeb nižšího patra.

Obrázek 10 Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: (Atkinson a kol., 2003)

1. Spodní a nejširší vrstva je tvořena fyziologickými potřebami. Patří sem potřeby: jídla a tekutin, dýchání, spánku, regulace tělesné teploty, potřeba vyměšování, sexu...
2. Pokud dojde k uspokojení těchto potřeb, dostaneme se do druhého patra, kam patří potřeba jistoty a bezpečí. Tady náleží potřeby typu fyzického bezpečí, jistoty zaměstnání a zdroje příjmu, jistota zázemí kam se vracím, jistota dobré zdravotní kondice...

3. Následují další - vyšší potřeby, Maslow sem přiřadil potřebu lásky, spolupatříčnosti (sounáležitosti), přijetí. Konkrétně sem například patří přátelství, partnerská láska, potřeba mít vlastní rodinu, pocit sounáležitosti např. v pracovním kolektivu, skupiny vrstevníků...
4. Další, čtvrtou skupinou je potřeba úcty a uznání okolím, vynikat ve svých zájmech profesi...
5. Vrchol pyramidy tvoří potřeba seberealizace, duchovní potřeby člověka. (Maslow, 2014)

Potřeby dětí

Žije-li dítě v ovzduší kritiky, učí se odsuzovat druhé,
žije-li dítě v ovzduší nevraživosti, učí se nenávidět
žije-li dítě v ovzduší výsměchu, učí se nejistotě,
žije-li dítě v ovzduší výčitek, učí se pociťovat vinu,
žije-li dítě v ovzduší snášenlivosti, učí se být trpělivé,
žije-li dítě v ovzduší povzbuzování, učí se smělosti,
žije-li dítě v ovzduší oceňování, učí se kladně hodnotit druhé,
žije-li dítě v ovzduší přímosti, učí se být spravedlivé,
žije-li dítě v ovzduší bezpečí, učí se důvěřovat druhým,
žije-li dítě v ovzduší uznání, učí se sebedůvěře,
žije-li dítě v ovzduší přátelství a lásky,
učí se nacházet a projevovat lásku ve světě.

(R. Dreikurs)

„V zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí děti vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění.“ (Preambule Úmluvy o právech dítěte)

Hamer, Copeland (2003, s. 16 s. 26 s. 100 - 101) uvádí, že stimulace zvenku má významnou úlohu v rozvoji inteligence dětí, mají tedy být seznamovány s novými věcmi a pobízeny k různorodým činnostem. Rodiče jsou ti, kteří hrají významnou roli, kým se dítě stane. Důležité je projevovat dítěti lásku, sympatie, děti jsou takto vystavovány pozitivním emocím a učí se jim. Je prokázáno, že je jasný vztah mezi pozitivní rodičovskou výchovou a pozitivním chováním dítěte.

Rodiče, kteří při výchově používají tresty, bijí děti, zneužívají poznamenají dítě negativně na celý život. Děti takto vychovávané, jsou v mateřské škole dvakrát agresivnější, a i když

toto dítě zná bolest, nemá schopnost vcítit se do druhého, nejedná laskavě s ostatními. (Hamer, 2003, s. 101)

Také Vymětal (2004, s. 29 s. 67, s. 69) uvádí, že: „Dětství si člověk v sobě nese po celý život, neboť základy jeho osobnosti se vytvoří již v dětství a v dospívání.“ Upozorňuje na fakt, že dítě dokáže ihned od narození rozeznat atmosféru v rodině a dokáže reagovat na náladu matky. Osobnost se v základních rysech utváří v dětství a v dospívání, přičemž klíčovým obdobím je předškolní věk. Pokud dítě v nejranějším dětství prochází citovou deprivací, poznamenává ho to na celý život.

Vymezení konkrétních potřeb dítěte je vodítkem pro posouzení podmínek pro jejich uspokojování a vliv na samotný vývoj dítěte. Dunovský (1999) rozlišuje základní dělení potřeb dítěte na čtyři okruhy. K základním biologickým a základním psychickým potřebám přičítá také základní sociální potřeby (nejvýznamnější je potřeba lásky a bezpečí poskytovaná „jeho člověkem“, potřeba přijetí dítěte, identifikace s dítětem a rozvíjení všech jeho sil a schopností) a základní vývojové potřeby, které mají dlouhodobý charakter a mění se s rostoucím věkem dítěte. (Dunovský, 1999, s. 49, s. 51 - 53)

Pro úspěšné zvládnutí života ve společnosti je zapotřebí, aby u dítěte proběhl všestranný a harmonický vývoj. K tomu je zapotřebí, aby byly naplněny jeho potřeby biologické, sociální, psychické a citové. Je zde rovnice, která hovoří o tom, že míra neuspokojení základních potřeb dítěte je rovna míře narušení celkového stavu vývoje dítěte. Autorka také hovoří o tom, že u dětí, jejichž potřeby nejsou uspokojovány, nebo opačně, od rodičů dostanou všechno co chtějí, mívají mnohdy problém v komunikaci, chybí jim pozitivní vzory a základní životní jistoty. (Kasanová 2008 s. 79).

O propojení výchovy a vzdělávání pojednává Zelina (1996, s. 11 - 12), uvádí, že výchova je důležitější než vzdělání, kdy je potřeba redukovat neefektivní postupy škol, a naopak je potřeba posílit výchovné metody, zaměřit se na motivaci, city, tvořivost dětí, hodnotové systémy atd. Dále autor hovoří o tom, že kognitivní (poznávací) funkce jsou stimulem pro rozvoj, tvořivost, motivaci. Uvádí tabulku, ve které srovnává vliv školy a života. Posuzuje metody školy, kde se nejvíce využívá paměťových, konvergentních úkolů, ty rozvíjí nižší poznávací procesy, které nejsou pro život tak důležité. Pro život je kladena spíše důležitost na procesy typu tvořivosti a hodnocení, které škola opomíjí. Příkladem je řada činností, které dítě vykonává v průběhu dne a které jsou pro dítě zdrojem řady podnětů k řešení situací. Opakem kdy procesy postrádají podnětnost je situace, kdy se průběh denních činností stává rutinou, automatizací.

Paměťové, konvergentní úkoly	Hodnotící, divergentní úkoly
škola: 95%	5%
život: 5%	95%

Obrázek 11 Vliv školy a života

Zdroj: Zelina (1996, s. 12)

Je zřejmé, že nelze spoléhat jen na školní prostředí, ale důležitost je dle autora kladena na výchovu a její podnětnost pro dítě tím, že mu umožní vyrůstat v prostředí, které přináší stimuly potřebné k rozvoji dítěte.

Potřeby dětí vyjmenovávají také autoři Matějček, Dytrych (1994, s. 197.)

- Potřeba stimulace: jedná se o přísun pestrých podnětů množství a kvalitě odpovídající individualitě dítěte.
- Potřeba smysluplného světa: jde o umění z chaosu podnětů získat poznatky, vytvořit si pracovní strategie, zkušenosti, které jsou podmínkou učení.
- Potřeba jistoty a bezpečí: navázání vztahu k vychovateli, zejména k rodiči. Aby byla tato potřeba plněna, musí být vztah vzájemný, láskyplný, hluboký a trvalý.
- Potřeba osobní identity, tj. být sám sebou: míra začlenění do společnosti souvisí se znalostí vlastní hodnoty. Zralá identita vede k přijetí vlastních osobních charakteristik, a tím i k tvůrčímu přístupu k převzetí sociálních rolí.
- Potřeba otevřené budoucnosti: jedná se o životní perspektivu, životní smysl. Autoři uvádí, že otevřená budoucnost je spjata s nadějí a ta potlačuje stagnaci.

V předešlé kapitole byla popsána Maslowova pyramida potřeb, které lze využít i pro popis potřeb dětí. Je nutné uvědomit si, že i v tomto případě bude hrát roli plnění funkcí rodiny, která má dopad na uspokojení potřeb dětí, tím i na jejich úspěšný vývoj. Pokud bychom postavily potřeby rodičů a dětí formou Maslowovy pyramidy vedle sebe, můžeme získat obrázek, kdy rodič řeší základní potřeby a je tak na spodním stupni pyramidy, dítě je ve svých potřebách výše, jeho potřeby se pohybují v bezpečí, lásce, přijetí.

4 TERÉNNÍ SLUŽBA RODINÁM S DĚTMI

Motto: „Když pomáháme rodině, uzdravujeme svět.“

Virginia Satirová

Terénní služba rodinám s dětmi je službou, kterou definuje Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, spadá pod § 65 který definuje SASRD tedy i službu TSR; Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, pak vymezuje podrobněji základní činnosti služby.

Zřizovatelem služby je Charita Otrokovice, služba TSR vznikla v roce 2006 a jedná se o zákonem definovanou SASRD.

Zákon v § 32 vymezuje základní druhy sociálních služeb a to na:

- a) sociální poradenství,
- b) služby sociální péče,
- c) služby sociální prevence.

TSR je službou sociální prevence. Definici najdeme v § 53, který uvádí, že: „služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů“.

Formy poskytování sociálních služeb vyjmenovává § 33, který uvádí, že sociální služby se poskytují jako služby:

- pobytové,
- ambulantní nebo
- terénní: “tj. takové, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí“.

Forma poskytování služby SASRD je dále charakterizována Vyhláškou č. 505, která v části druhé § 30 vymezuje rozsah úkonů poskytovaných v rámci základních činností uvádí, že minimálně 70 % musí probíhat terénní formou poskytování. Z toho nám vyplývá,

že 30 % lze řešit ambulantní formou poskytování. Služba je pro uživatele dobrovolná. U jednotlivých druhů sociálních služeb je dále určena maximální výše úhrad za poskytování některých sociálních služeb.

TSR se řadí mezi služby bezúhradové, a je poskytována 100% terénní formou, tzn. setkání s uživateli probíhají převážně v domácím prostředí konkrétního uživatele, případně lze dohodnout setkání i mimo domácnost například tam, kde uživatel tráví svůj volný čas (dětské hřiště, vycházka), v rámci služby je také poskytován doprovod na různé instituce. Setkání probíhají v pracovní dny od 8:00 – 16:30, mimořádně lze dohodnout i jiný čas a den.

Kvalita sociální práce závisí především na odbornosti a schopnostech pracovníků. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezuje v § 115 okruh pracovníků, kteří vykonávají v sociálních službách odbornou činnost. SASRD i s ohledem na základní činnosti služby nejvíce využívá pozic sociálního pracovníka. § 109 uvádí rozsah činností, které sociální pracovník může vykonávat, patří sem například sociální šetření, sociálně právní poradenství, depistážní činnost, analytická, metodická a koncepční činnost v sociální oblasti, § 110 definuje předpoklady k výkonu povolání. SASRD využívá i pozic pracovníků v sociálních službách, tito ale dle § 116 mohou vykonávat sociální práci v SASRD pouze pod dohledem sociálního pracovníka a v omezeném rozsahu základních činností - mimo základní činnost c) sociálně terapeutické činnosti.

V souvislosti s poskytováním sociálních služeb ve Zlínském kraji je nutné zmínit se o Krajském informačním systému sociálních služeb ve Zlínském kraji (dále jen KISSoS), který je definován jako: „Zavedení systému měřitelných ukazatelů v oblasti poskytování sociálních služeb. Slouží ke sběru dat za jednotlivé sociální služby ve Zlínském kraji a jako podklad pro tvorbu Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji.“ Ukazatele pro jednotlivé služby definuje metodika KISSoS, tyto definice jsou závazným parametrem sociálních služeb Zlínského kraje.

4.1 Poslání TSR

Terénní služba rodinám s dětmi nabízí pomoc a podporu pro rodiny s dětmi ve věku do 18 let, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, a kde by mohlo dojít k ohrožení zdravého vývoje dítěte.

Usilujeme o to, aby rodina získala potřebné dovednosti k úspěšnému zvládnutí své situace, vytvářela bezpečné prostředí a podmínky pro výchovu dítěte. Služba je poskytována v přirozeném prostředí uživatele.

4.2 Dlouhodobé cíle TSR

- Zamezit ohrožení vývoje dítěte a odvrácení rizika odebrání dítěte z rodiny.
- Návrat dítěte, které bylo umístěno mimo rodinu, zpět do rodiny.
- Podpořit rodinu tak, aby mohlo dítě po svém návratu v rodině setrvat.

4.3 Cílová skupina TSR

Rodiny, osamělí rodiče s dětmi do 18 let a těhotné ženy z Otrokovic a obcí v ORP Otrokovice.

Širší popis cílové skupiny:

- Rodiny a osamělí rodiče, kde došlo nebo by mohlo, vlivem nepříznivé životní situace dojít k ohrožení vývoje dítěte.
- Rodina, kde došlo k umístění dítěte mimo rodinu a rodina chce pracovat na zlepšení podmínek k návratu dítěte.
- Rodina, kde bylo dítě navráceno do rodiny a je potřeba dále pracovat na vytváření podmínek k setrvání dítěte v domácím prostředí.
- Těhotné ženy – budoucí matky, kde je zapotřebí podpory při vytvoření podmínek pro příchod dítěte, ale i podpora zdravého životního stylu matky, aj.

Kvůli nejednotnosti pojmu rodina, pokládám za důležité objasnit, že TSR považuje za rodinu skupinu osob navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvím, pěstounstvím nebo adoptí, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za plnění funkcí rodiny. Tím, že TSR zahrnuje do své cílové skupiny i rodiny pěstounské a adoptivní, mohou se i tyto stát uživateli služby.

4.4 Možnosti příchodu zájemce o službu

Zájemce o službu přichází do prvního kontaktu se službou z různých zdrojů, může se jednat:

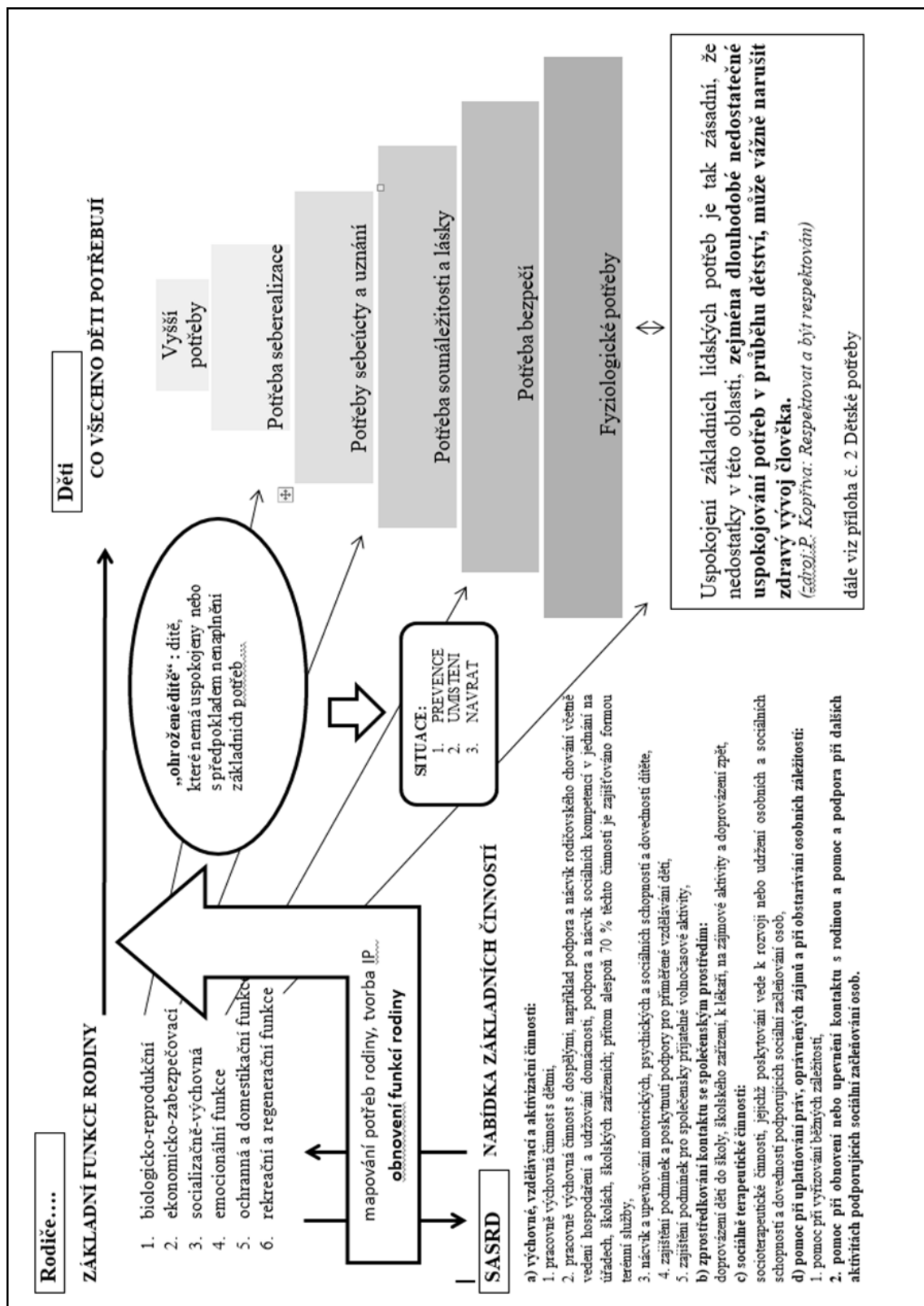
- Zájemci o službu je spolupráce se službou nabídnuta orgánem sociálně právní ochrany dětí (OSPOD). Jedná se většinou o rodinu, která je v evidenci OSPOD a tzv. ohrožené dítě.

- Zájemce o službu je uživatelem azylového domu pro matky s dětmi (může se stát, že azylový dům nenabízí základní činnost, kterou rodina potřebuje. Nebo se jedná o rodinu, která získala bydlení jiného typu a potřebuje i dále podporu ze strany sociálních pracovníků.
- Spolupráci se službou je doporučena zájemci jinou institucí, odborníkem. Může se jednat o instituce typu: MŠ, ZŠ, odborníky: lékaři, psychologové aj..
- Zájemce kontaktuje TSR sám.

Při příchodu zájemce do služby, dochází k mapování situace, služba zjišťuje, jestli se jedná o cílovou skupinu, na níž se zaměřuje, pokud ano dochází k detailnějšímu mapování situace a stanovení cílů. Toto se může dít v průběhu více setkání, zájemce o službu má tak prostor promyslet si informace, které získal. Uživatelem se rodina stává po uzavření smlouvy se službou.

Průběh hodnocení situace rodiny pro vstup do spolupráce s TSR

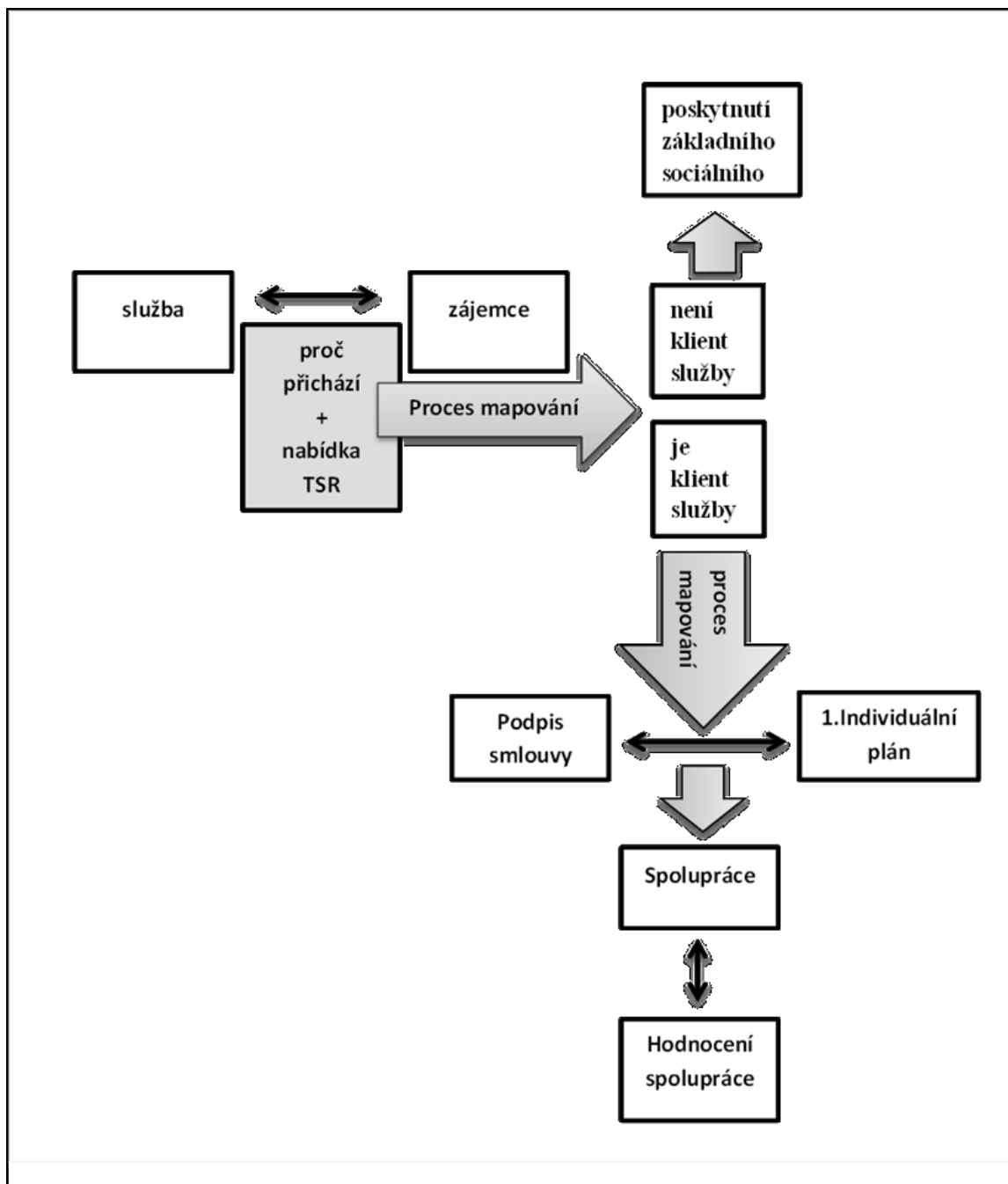
V případě, že zájemce přichází do služby, pracovník TSR zjišťuje informace, zda zájemce splňuje podmínky pro vstup do služby. Především jde o to, zda se jedná o rodinu s dítětem do 18 let, rodina je z ORP Otrokovice, rodina má dlouhodobé problémy, se kterými si neví rady a situace nepříznivě ovlivňuje dítě v rodině (včetně situace, kdy je dítě mimo rodinu a rodina se snaží upravit podmínky pro převzetí dítěte zpět do rodiny), podmínkou také je, že služba může na problémy rodiny reagovat nabídkou základních činností služby.

Obrázek 12 Hodnocení situace uživatele pro vstup do služby

Zdroj: vlastní

- Průběh procesu navázání spolupráce uživatele a TSR

Obrázek 13 Proces průběhu spolupráce TSR s uživatelem

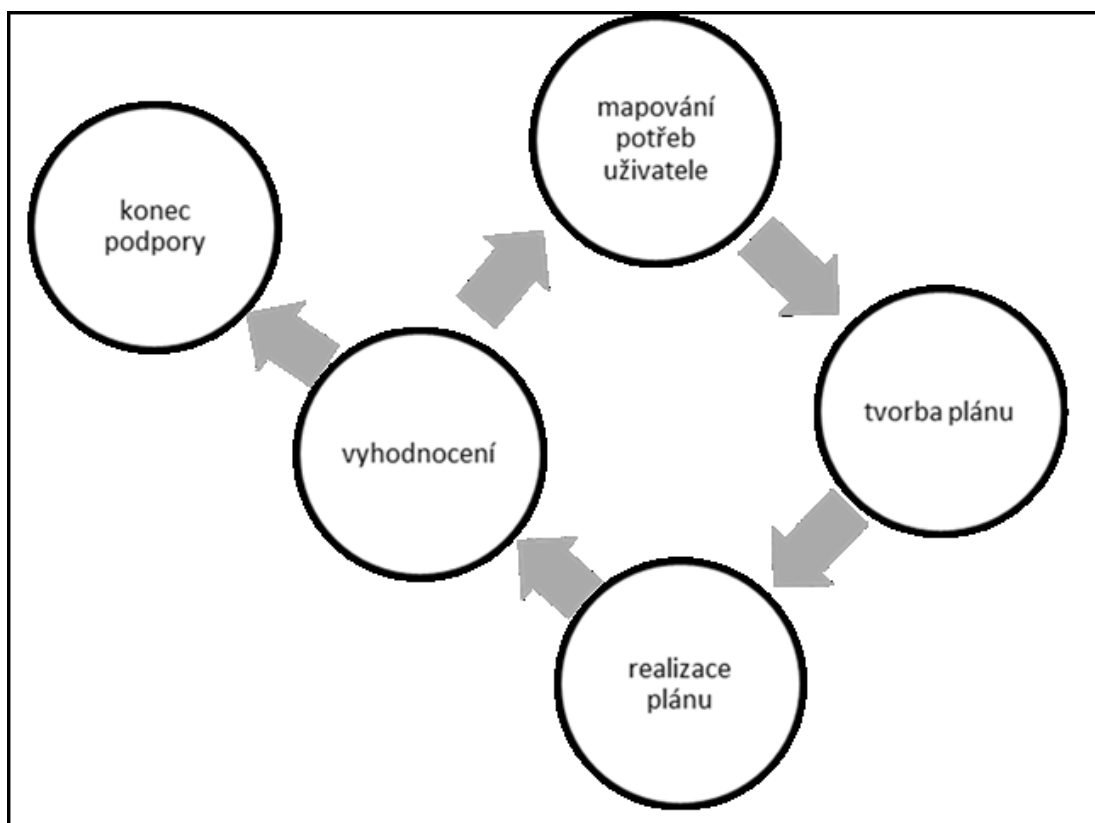
Zdroj: vlastní

Obrázek znázorňuje příchod zájemce do služby, kde nejprve probíhá mapování situace (sociální šetření). Jde o to, vyjasnit si, zda zájemce splňuje předpoklady pro vstup do služby (viz cílová skupina atd). Pokud zájemce podmínku nesplní, je možné poskytnout základní sociální poradenství, například předání kontaktů na jiný druh služby. Pokud podmínky pro

vstup do služby zájemce splňuje, dochází k širšímu sociálnímu šetření, které již souvisí s individuální plánováním a vznikem 1. individuálního plánu, který vzniká před podpisem smlouvy mezi službou a zájemcem o službu. Podpisem smlouvy, se zájemce stává uživatelem služby, dochází ke spolupráci uživatele a služby (zastoupené tzv. klíčovým pracovníkem) využitím základních činností služby v rámci individuálního plánu. Smlouva může být také uzavřena ústně, pokud s tím souhlasí obě strany. Služba klade důraz na seznámení s podmínkami, pravidly, právy a také na dobrovolnost spolupráce, která v sobě obsahuje i vědomí uživatele, že je to on, kdo rozhoduje o řešení svých záležitostí. Četnost a délka setkání se odvíjí od potřeb uživatelů, setkání probíhají vždy po předchozí domluvě.

Proces individuálního plánování

TSR chápe individuální plánování je proces skládající se z mapování potřeb uživatele, tvorby individuálního plánu, vlastní realizace plánu a jeho vyhodnocení. Tento proces se může neustále opakovat, dokud nejsou naplněny všechny cíle (což by mělo vést k ukončení poskytování podpory). První individuální plán má být sestaven před podepsáním smlouvy o spolupráci mezi službou a uživatelem.

Obrázek 14 Cyklus individuálního plánování

Zdroj: vlastní

Individuální plán sestavuje uživatel služby společně s klíčovým pracovníkem a vychází z podkladů, které poskytlo mapování. První individuální plán je sestaven před uzavřením Smlouvy. Při sestavení individuálního plánu bere klíčový pracovník primárně na zřetel vždy uživatelské potřeby, možnosti, schopnosti, zdroje v rodině, okolí. Individuální plánování je tedy vždy “šité na míru” konkrétnímu uživateli, ale v rámci možností a rozsahu poskytované služby. Tento plán je v průběhu služby revidován, upravován a vyhodnocován. Plán je tvořen na základě požadavků, přání a potřeb uživatele s přihlédnutím na reálné možnosti jak uživatele, tak na možnosti služby.

Při definování cíle se snažíme, aby byl pro uživatele: dosažitelný, jasný, dostatečně konkrétní, formulovaný pozitivními slovy, pro rodinu důležitý, časově vymezený a měřitelný.

Pracovnice dbají na dodržování zásad služby, které uvádí Metodika TSR, patří sem:

- a) **Jedinečnost uživatele:** uživatel je vnímán pracovníky služby jako jedinečná osobnost. Pracovníci respektují názor a pohled uživatele, i když se od jejich názoru a pohledu liší. TSR respektuje hodnoty individuality člověka, jeho důstojnost a potřeby.
- b) **Kvalita:** služba klade důraz na kvalitu poskytování služby. Snahou služby je zvyšovat odbornost pracovníků služby, zavádět nové metody práce a spolupracovat s ostatními organizacemi, institucemi. Do procesu zvyšování kvality zapojujeme také uživatele tím, že využíváme jejich připomínek. Uživatel služby ví, že má možnost podat stížnost na to, co se mu nelíbí a naopak vyjádřit i pochvalu k poskytované službě.
- c) **Diskrétnost:** při docházení do rodiny, při práci s informacemi poskytnutými od uživatele dodržujeme mlčenlivost a nezjišťujeme informace, které nesouvisí s poskytováním služby.
- d) **Aktivizace, motivace:** při poskytování služby podporujeme aktivitu uživatel služby. Od uživatele se očekává spoluúčast při formulaci zakázky, cíle, hledání jednotlivých kroků k cíli, plnění a hodnocení individuálního plánu. TSR motivuje a aktivizuje uživatele k činnostem, které mohou přispět k řešení jejich nepříznivé sociální situace.
- e) **Samostatnost:** Terénní služba přistupuje individuálně a flexibilně k jednotlivým uživatelům a směřuje uživatele tak, aby se nestal na službě závislým, ale aby dokázal řešit svou situaci sám.

- f) **Dobrovolnost:** Terénní služba rodinám s dětmi je službou poskytovanou bez finanční úhrady a na základě dobrovolnosti. Dbáme na přání zájemce o zahájení či ukončení služby.

4.5 Oznamovací povinnost TSR a povinnost sdělení údajů sociálně-právní ochraně dětí

Sociální pracovník SASRD má ze zákona povinnost mlčenlivosti, která se týká údajů spojených s uživateli služby. Tato mlčenlivost je zachována pracovníkem i po ukončení pracovního poměru ve službě.

- Je zde ale tzv. oznamovací povinnost, která znamená, že pokud zaměstnanec zjistí informace závažného charakteru dle právních předpisů, má povinnost toto oznámit.

Hlavní zákonné normy, které se týkají ohrožených dětí jsou:

1. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (359/1999 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů); ukládá v § 7 upozornit na škodlivé chování rodičů k dítěti
2. Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. uvádí § 192 zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 198 týrání svěřené osoby, § 367 nepřekážení trestného činu a § 368 neoznámení trestného činu
Oznamovací povinnost má nejen sociální služba, ale každý občan ČR a to v situaci, kdy se doví, že se situace děje a je hodnověrná.

- Mlčenlivost lze prolomit i na základě vlastní vůle osoby, ke které se vztahují informace podléhající mlčenlivosti. Děje se tak například pokud osoba souhlasí s předáním informací další osobě (pracovnice OSPOD).

Mezi další povinnosti poskytovatele sociálních služeb podle § 100a zákona č. 108/2006 Sb., je, že musí na písemnou žádost sdělit bezplatně orgánu sociálně-právní ochrany dětí. 1) údaj o tom, zda poskytovatel odborné poradenské pomoci uzavřel smlouvu o poskytování sociální služby, 2) údaj o době platnosti smlouvy, datum ukončení poskytování sociální služby, tzn. od kdy do kdy byla smlouva účinná, 3) popřípadě výpovědní důvod, pokud byla smlouva vypovězena, a 4) zhodnocení průběhu poskytování sociální služby.... Macela (2015, s. 723).

Tato povinnost byla zjišťována dotazem na mpsv. TSR dodržuje doporučený postup následovně: kromě podání základních informací, tedy 1. zda dotčené osobě poskytuje nebo poskytovala soc. služby (odpověď: Ano/Ne), 2. jaký druh a forma služby byla poskytována (druh ve smyslu Hlavy I, Dílu 2 až 4 zákona o soc. službách, a to názvem druhu služby, forma ve smyslu § 33 zákona o soc. službách: terénní a 3. kdy byla platná smlouva

o poskytnutí služby („od“ případně „do“ kdy, byla-li již ukončena, se poskytuje), 4. informace ke „zhodnocení průběhu poskytování služby“ ve smyslu § 100a odst. 2 písm. c) zák. o soc. službách. V rámci plnění povinnosti poskytnout údaje ve smyslu § 100a odst. 2 písm. c) zák. o soc. službách, TSR nezpracovává žádnou hodnotící zprávu, ale poskytne pouze výpis ze záznamů o poskytování služby, které již má k dispozici (nově je netvoří), popř. je přepíše z důvodu srozumitelnosti a přehlednosti, avšak v takovém případě se jedná jen o formální úpravu, nikoli vyhotovování zcela nových zpráv. Třeba současně dodat, že „hodnocení průběhu poskytování služby“ se ve smyslu § 88 písm. f) zák. o soc. službách provádí zásadně „za účasti“ klienta.

4.6 Základní činnosti SASRD a jejich realizace službou TSR

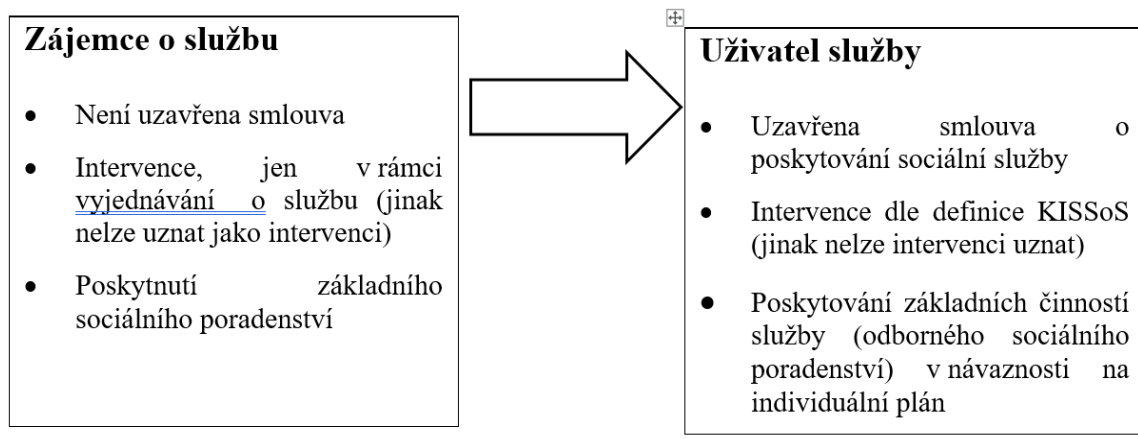
Základní činnosti při poskytování SASRD se zajišťují podle § 65 s odkazem na Vyhlášku č. 505/2006 Sb., která základní činnosti služby více upřesňuje.

V této kapitole popíšu vlastní realizaci základních činností SASRD formou použitých metod sociální práce pracovníky TSR. Bude se jednat o možnosti využití metod sociální práce v rámci jednotlivých základních činností služby. Nejprve uvedu zákonem dané povinnosti sociálních služeb.

Rozeznáváme dva druhy sociálního poradenství, základní a odborné. Základní poradenství má povinnost poskytnout každá sociální služba, obsahem jsou informace vedoucí k řešení nepříznivé situace, může to být například poskytnutí kontaktů na jiný druh sociální služby nebo jiné odborníky, dle individuálních potřeb osoby. Odborné poradenství je již zaměřeno na potřeby jednotlivých sociálních skupin, například na rodiny s dětmi, seniory. Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., § 88, uvádí, že každá sociální služba má povinnost vést písemné individuální záznamy o průběhu poskytování sociální služby (zde hovoříme o tzv. intervencích), hodnotit průběh poskytování sociální služby za účasti osob, kterým poskytují služby a zapisovat hodnocení a jeho výstupy do písemných individuálních záznamů, jak uvádí.

Pro TSR je intervence nejen nástroj sociální práce, ale počet intervencí je jedním z kritérií měřitelných ukazatelů kvality ve Zlínském kraji. Z tohoto důvodu se TSR musí řídit metodikou v KISSoS (©2019), která uvádí, že „Se jedná se o odbornou pomoc pracovníka prováděnou přímo s uživatelem nebo zájemcem o službu o minimální délce 30 minut, o které existuje písemný záznam. Do této doby je započítána příprava pracovníka na intervenci, vlastní intervence, sebereflexe pracovníka a provedení záznamu o intervenci.“

U zájemce o službu se intervence započítává pouze v případě vyjednávání se zájemcem o službu, které může mít více fází. O zájemci o službu hovoříme v případě, kdy není uzavřena smlouva o poskytování služby a této osobě lze poskytnout pouze základní sociální poradenství (základní činnosti může služba poskytovat na základě smlouvy s uživatelem).

Obrázek 15 Zájemce o službu, uživatel služby

Zdroj: vlastní

Při spolupráci s uživateli, pracovníci TSR vždy dbají o individuální přístup s ohledem na možnosti a schopnosti uživatele. Uživatel při spolupráci s TSR využívá k plnění individuálních plánů základní činnosti služby, které pracovníci TSR realizují např. pomocí nácviků, podáváním informací, vysvětlováním a objasňováním skutečností, doprovody. V následujícím textu se bude jednat o výčet možností realizace konkrétních základních činností, které umožní pochopení fungování služby TSR.

A. výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti

1. *pracovně výchovná činnost s dětmi*: TSR disponuje základním vybavením pro pracovně výchovnou činnost s dětmi. Pracovnice si do domácností nosí vlastní přípravu k realizaci nácvikových a rozvojových činností zaměřených na rozvoj schopností a dovedností dítěte s ohledem na jejich věk a rozumové schopnosti. Předpokládá se aktivní účast rodičů, které pracovníci postupně vedou k samostatnému vykonávání těchto činností s dětmi.
2. *pracovně výchovná činnost s dospělými, například podpora a nácvik rodičovského chování včetně vedení hospodaření a udržování domácnosti, podpora a nácvik sociálních kompetencí v jednání na úřadech, školách, školských zařízeních*: nabízíme nácviky, podáváme informace o potřebách dětí, výchově a péči o dítě, o tom, jak

komunikovat s dítětem, plánovat režim dne atd.. Nabízíme pomoc se zpřehledněním finančního hospodaření (přehledy příjmů a výdajů), podáváme informace o důležitosti tzv. prioritních plateb; v případě dluhů, uživatele vedeme ke komunikaci s věřiteli, pomáháme se sepsáním žádosti o splátkové kalendáře; nabízíme doprovody včetně podpory a nácviku sociálních kompetencí v jednání na úradech, školách, se zaměstnavatelem a v jednání s dalšími fyzickými a právníckými osobami dle individuálně určených potřeb uživatele.

3. *nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte*: činnosti s dětmi, zaměřené na rozvoj jemné a hrubé motoriky, řečových schopností a myšlení za aktivní účasti rodičů. Cílem je naučit rodiče samostatně vykonávat tyto činnosti. Motivujeme a vedeme rodiče, aby děti vedli k činnostem podporujícím schopnost samostatného fungování ve společnosti, dodržování společenských pravidel, zvládnání stresových situací, přijetí zodpovědnosti, k prevenci nežádoucího chování a jednání u dětí.
4. *zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání*: nácvik poskytování pomoci a podpory ze strany rodičů dětem při (před)školní přípravě (kontrola úkolů, přichystaných věcí do školy, aj.), nedoučujeme. Podporujeme rodiče ke komunikaci se školou, vedení rodičů k zajištění pravidelné školní docházky dětí a dohledu nad jejím dodržováním, poskytujeme poradenství v oblasti vzdělávání dítěte; pomoc a podpora při zajištění vhodných podmínek (včetně materiálních) souvisejících se vzděláváním dítěte
5. *zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity*, podáváme informace o významu volnočasových aktivit pro rozvoj dítěte; poskytujeme poradenství zaměřené na možnosti trávení volného času dětí, rodiny, pomáháme s výběrem a zajištěním, včetně zprostředkování kontaktů na organizace poskytující volnočasové aktivity,

B. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

pomoc a podpora rodičům při zajištění doprovodu s cílem osvojení návyků i dovedností rodičů i dětí nezbytných k samostatnému zvládnutí aktivit; vedení rodičů, aby dle věku a schopností dítěte učili samostatnému docházení do školy a na zájmové aktivity; ve výjimečných odůvodněných případech (např. náhlé onemocnění, úraz rodiče) lze zajistit doprovod dětí bez účasti rodičů

C. sociálně terapeutické činnosti:

socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob; případová práce: motivace uživatele ke změně a řešení nepříznivé situace a pomoc a podporu uživatele v řešení nepříznivé situace

D. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:

(1) *pomoc při vyřizování běžných záležitostí:* pomoc a podpora při vyřizování záležitostí spojených s finančním zabezpečením, zaměstnáním, bydlením, s výchovou a péčí o dítě a pomoc a podpora při vyřizování dalších záležitostí dle individuálně určených potřeb. Poskytování činnosti zahrnuje minimálně: vyhledávání a poskytování informací a konzultací souvisejících s nepříznivou sociální situací uživatele; provádění úkonů (např. telefonické, e-mailové, osobní jednání, písemná komunikace, doprovod uživatele na jednání) Služba poskytuje základní pracovní poradenství pro nezaměstnané uživatele služby; poskytnutí základního dluhového poradenství pro uživatele, kteří nezvládají splácet své závazky

(2) *pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob:* podpora při navazování a udržování kontaktů s rodinnými příslušníky a jinými blízkými osobami; v případě umístění dítěte v ústavní výchově, či pokud o dítě pečuje jiná fyzická osoba než biologický rodič: probíhá podpora kontaktů uživatele s dítětem, motivace a vedení uživatele k vytvoření podmínek pro návštěvu dítěte v rodině, potažmo návrat dítěte do rodiny, podpora uživatele při zapojení se do sociálního a kulturního života společnosti

4.7 Výpovědní důvody

Uživatel může smlouvu vypovědět kdykoliv s okamžitou platností a bez udání důvodu. Poskytovatel, tedy TSR může smlouvu vypovědět pouze z těchto důvodů: uživatel porušuje své povinnosti vyplývající ze smlouvy a pravidel; v případě zániku služby z důvodů finančních nebo provozních. Další možností je, že uživatel přestal splňovat kritéria pro poskytování služby TSR. Může se jednat například o splnění individuálního plánu a tím i důvodu poskytování služby. O zletilost dítěte, rodina tak přestává splňovat cílovou skupinu TSR; nebo rodina se odstěhuje mimo ORP Otrokovice, kde již služba nemá působnost. K ukončení smlouvy může dojít i vzájemnou písemnou dohodou mezi uživatelem a TSR, důvodem je přání uživatele spolupráci ukončit i když nemá splněny všechny cíle

v individuálním plánu, ale například došlo v rodině k výrazné změně (např. nový partner, pomoc rodiny), uživatel chce vyzkoušet jestli situaci zvládne sám atd..

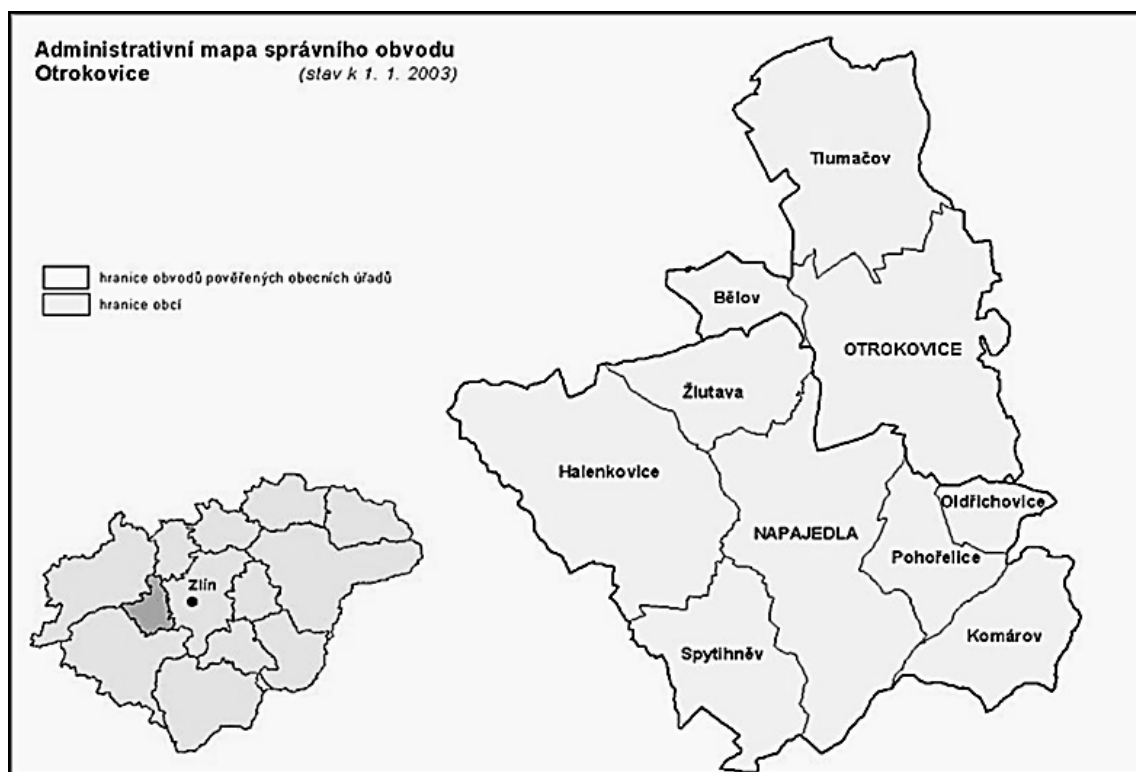
5 ORP OTROKOVICE

Terénní služba rodinám s dětmi působí v ORP Otrokovice, z tohoto důvodu bude vybranými údaji v této kapitole charakterizováno. Tato kapitola je zařazena do teoretické části, ale údaje z ní budou využity i v části praktické.

5.1 Obce v ORP Otrokovice

- ORP Otrokovice tvoří obce Bělov, Halenkovice, Komárov, Napajedla, Oldřichovice, Otrokovice, Pohořelice, Spytihněv, Tlumačov, Žlutava.
- Rozloha území ORP Otrokovice činí 11 992 ha.

Obce jsou si v právním smyslu rovny, ale rozdílnosti se týkají samostatné působnosti, můžeme je tak dělit na několik typů. Obec s rozšířenou působností, tzv. obec III. typu, (lze užit i zkratku ORP, nebo označení trojková obec) v našem případě se jedná o obec Otrokovice. Obec II. typu, je obec s pověřeným obecním úřadem (lze využít název dvojková obec), jedná se o obec Napajedla. A posledním typem jsou obce se základním rozsahem přenesení působnosti (obec I. typu) jedná se o všechny výše jmenované obce mimo Otrokovice a Napajedla.

Obrázek 16 Mapa správního obvodu Otrokovice

5.2 Počet obyvatel v obcích ORP Otrokovice

Jednotlivé obce jsou v tabulce řazeny podle velikosti. Celkem počet obyvatel v ORP Otrokovice činí za rok 2016: 34482, za rok 2017: 34393, za rok 2018: 34302. Ze statistických údajů lze vidět, že počet obyvatel se nepatrně každým rokem snižuje.

OBEC	CELKEM (v absolutních číslech) k 31. 12. 2016	CELKEM (v absolutních číslech) k 31. 12. 2017	CELKEM (v absolutních číslech) k 31. 12. 2018
Otrokovice	18157	18009	17932
Napajedla	7216	7 251	7 234
Tlumačov	2476	2472	2458
Halenkovice	1873	1 891	1 911
Spytihněv	1701	1681	1679
Žlutava	1124	1148	1154
Pohořelice	879	879	885
Oldřichovice	400	403	404
Komárov	338	339	329
Bělov	318	320	316
Sledované obce celkem	34482	34393	34302

Obrázek 17 Počet obyvatel v obcích ORP Otrokovice

Zdroj: ČSÚ, ©2019

5.3 Přehled sociálních služeb působících v ORP Otrokovice v roce 2018 zaměřených na podporu rodin s dětmi

V samotné sociální práci s uživatelem dochází i ke spolupráci s jinými sociálními službami, odborníky, institucemi atd.. jde o tzv. síťování, které je v zájmu uživatele. Je tedy důležité orientovat se v nabídce služeb, které mohou být uživateli prospěšné.

V ORP Otrokovice působí tyto sociální služby zaměřené na cílovou skupinu rodiny s dětmi:

POSKYTOVATEL SOCIÁLNÍ SLUŽBY	NÁZEV SOCIÁLNÍ SLUŽBY	ÚZEMÍ (SO ORP / Zlínský kraj)
Charita Otrokovice	Azylový dům pro matky s dítětem, rodiny s dítětem, ženy sam,otné	Otrokovice
Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, příspěvková organizace	Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, příspěvková organizace	Zlínský kraj
Dětské centrum Zlín, p.o.	Krizová pomoc dětského centra Zlín, p.o.	Zlínský kraj
Unie Kompas	ŠLIKR - nízkoprahový klub pro mládež	Otrokovice
Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, příspěvková organizace	Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, příspěvková organizace	Zlínský kraj
Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.	Raná péče pro Moravu a Slezsko	Zlínský kraj
Středisko rané péče EDUCO Zlín z.s.	Středisko rané péče EDUCO Zlín z.s.	Zlínský kraj
Středisko rané péče SPRP Olomouc	Centrum pro podporu a provázení rodin dětí se zrakovým postižením - pracoviště Zlín	Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Otrokovice, Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí, Vsetín, Zlín
Za sklem o.s.	Vzdělávací a aktivizační centrum pro rodiny s dětmi s PAS	Zlínský kraj
Charita Otrokovice	Terénní služba rodinám s dětmi	Otrokovice
Charita Otrokovice	Dluhové poradenství Samaritán	Otrokovice, Zlín
Dětské centrum Zlín, p.o.	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Holešov, Kroměříž, Luhačovice, Otrokovice, Zlín, Vizovice

Obrázek 18 Sociální služby v ORP Otrokovice

Zdroj: Registr sociálních služeb, ©2020

5.4 Počet cizinců 2016 – 2018 ve Zlínském kraji

Počet cizinců je pro ORP důležitým údajem, musí dokázat reagovat i na tuto problematiku. Cizinec: „Dle zákona o pobytu cizinců se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. (zákon 326/1999, § 1, odstavec 2).“ (Slovníček pojmů, ©2019)

Uvedená statistická data se týkají Zlínského kraje, přesto byla zařazena do přehledu charakteristiky ORP Otrokovice, které je součástí Zlínského kraje.

Tabulka 3 Počet cizinců ve Zlínském kraji 2016, 2017, 2018

		31. 12. 2016					
		Ukrajina <i>Ukraine</i>	Slovensko <i>Slovakia</i>	Vietnam <i>Viet Nam</i>	Rusko <i>Russian Fed.</i>	Německo <i>Germany</i>	Polsko <i>Poland</i>
Zlínský kraj (NUTS3)		1 008	4 055	761	251	219	320
Kroměříž		186	415	162	38	23	47
Uherské Hradiště		241	1 274	180	48	90	49
Vsetín		176	766	119	28	45	119
Zlín		405	1 600	300	137	61	105
		31. 12. 2017					
		Ukrajina <i>Ukraine</i>	Slovensko <i>Slovakia</i>	Vietnam <i>Viet Nam</i>	Rusko <i>Russian Fed.</i>	Německo <i>Germany</i>	Polsko <i>Poland</i>
Zlínský kraj (NUTS3)		1 199	4 172	815	240	217	328
Kroměříž		209	443	163	37	20	49
Uherské Hradiště		255	1 295	208	51	88	48
Vsetín		274	810	140	29	45	118
Zlín		461	1 624	304	123	64	113
		31. 12. 2018					
		Ukrajina <i>Ukraine</i>	Slovensko <i>Slovakia</i>	Vietnam <i>Viet Nam</i>	Rusko <i>Russian Fed.</i>	Polsko <i>Poland</i>	Německo <i>Germany</i>
Zlínský kraj (NUTS3)		1 608	4 308	833	256	336	218
Kroměříž		258	464	167	39	48	18
Uherské Hradiště		321	1 325	212	60	53	91
Vsetín		412	838	159	31	125	45
Zlín		617	1 681	295	126	110	64

Zdroj: ČSÚ, ©2019

Z výčtu můžeme rozpoznat, že ve Zlínském kraji se cizinci pohybují, nejčtenější výskyt cizinců je přímo ve Zlíně. Nejvíce cizinců pochází ze Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu, ale jsou zastoupeny i národnosti: Rusko, Polsko a Německo.. Do počtu cizinců jsou započítány

i rodiny s dětmi, které by mohly být potencionálními zájemci o službu a pokud budou splňovat podmínky pro vstup do služby pak i uživateli služby.

5.5 Dluhová problematika

Tato kapitola se věnuje dluhové problematice ORP Otrokovice a srovnává vybrané údaje v rámci Zlínského kraje. Na portále Mapa exekucí nebyly ze strany Exekutorské komory ČR za rok 2018 zpřístupněna bližší data, proto nejsou uvedena. K představě o stavu zadluženosti ve Zlínském kraji a ORP Otrokovice poslouží tedy údaje za roky 2016 a 2017.

Podíl osob v exekuci a průměrná jistina za rok 2016

- Podíl osob v exekuci 2016

Tabulka 4 Podíl osob v exekuci 2016

2016		
PODÍL OSOB V EXEKUCI:	ORP OTROKOVICE	ZLÍNSKÝ KRAJ
Počet osob starších 15 let	29 451	163 660
Počet osob v exekuci	1 960	8 583
podíl osob v exekuci	6,66 %	5,24%
Celkový počet exekucí	11 239	49 060
Průměrný počet exekucí na osobu	5,7	5,7

Zdroj: Mapa exekucí, ©2017

Tabulka porovnává podíl osob v exekuci ORP Otrokovice a Zlínský kraj. Je patrné, že podíl osob v exekuci v ORP Otrokovice převyšuje hodnotu Zlínského kraje. Průměrný počet exekucí je shodný.

- Průměrná jistina 2016

Tabulka 5 Průměrná jistina 2016

2016		
PRŮMĚRNÁ JISTINA	ORP OTROKOVICE	ZLÍNSKÝ KRAJ
Exekučně vymáhaná jistina	840 331 482 Kč	4 758 576 518 Kč
Průměrná jistina na osobu	428 741 Kč	554 419 Kč
Průměrná jistina na exekuci	74 769 Kč	96 995 Kč

Zdroj: Mapa exekucí, ©2017

Pokud posoudíme rozdíly ORP Otrokovice a Zlínského kraje, vidíme, že průměrná jistina v ORP Otrokovice je nižší, a to jak na osobu, tak v průměru na exekuci. Zároveň je ale patrné, že se jedná o poměrně vysoké číslo jistiny na osobu v porovnání s průměrným příjmem za rok 2016 ve Zlínském kraji, který činil: 23.242,- Kč (ČSÚ, ©2017).

Podíl osob v exekuci a průměrná jistina za rok 2017

- Podíl osob v exekuci a průměrná jistina za rok 2017

Tabulka 6 Podíl osob v exekuci 2017

2017		
PODÍL OSOB V EXEKUCI:	ORP OTROKOVICE	ZLÍNSKÝ KRAJ
Pořadí ORP (1=nejhorší)	143 z 206	75 z 77
Počet osob starších 15 let	29 451	163 660
Počet osob v exekuci	1 975	8 654
podíl osob v exekuci	6,71 %	5,29 %
Celkový počet exekucí	10 957	47 788
Průměrný počet exekucí na osobu	5,5	5,5

Zdroj: Mapa exekucí, ©2018

V porovnání s rokem 2016, vidíme, že ORP Otrokovice má stále vyšší hodnoty podílu osob v exekuci než Zlínský kraj, ale hodnoty se mírně navýšily.

Celkový počet exekucí na osobu je stejný v ORP Otrokovice a Zlínském kraji, ale při porovnání s rokem 2016 se toto číslo snižuje. Znamená to, že je více osob v exekuci, ale s méně exekucemi oproti roku 2016.

- Průměrná jistina 2017

Tabulka 7 Průměrná jistina 2017

2017		
PRŮMĚRNÁ JISTINA	ORP OTROKOVICE	ZLÍNSKÝ KRAJ
Pořadí ORP (1=nejhorší)	71 z 206	4 z 77
Exekučně vymáhaná jistina	583 860 822 Kč	3 320 669 227 Kč
Průměrná jistina na osobu	295 626 Kč	383 715 Kč
Medián jistiny na osobu	114 298 Kč	123 394 Kč
Průměrná jistina na exekuci	53 287 Kč	69 488 Kč

Zdroj: Mapa exekucí, ©2019

Při porovnání ORP Otrokovice se Zlínským krajem je vidět, že ORP Otrokovice se pohybuje v hodnotách nižších, než je Zlínský kraj. Zároveň v porovnání s rokem 2016 je znatelný pokles výše jistiny na osobu i na exekuci. Stále je to ale poměrně velká hodnota v porovnání s průměrným příjmem ve Zlínském kraji, který činil v roce 2017 24. 814,- Kč (ČSÚ, ©2018).

5.6 Nezaměstnanost v ORP

Nezaměstnanost v ORP v letech 2016 – 2018, za měsíc prosinec.

Tabulka 8 Nezaměstnanost v ORP Otrokovice za 2016, 2017, 2018

	ORP	Uchazeči o zaměstnání (UoZ)	Dosažitelní uchazeči 15 - 64	Obyvatelstvo 15 - 64	Podíl nezaměstnaných osob [%]	Volná pracovní místa
2016	Otrokovice	841	785	22 914	3,4	350
2017	Otrokovice	560	484	22 673	2,1	445
2018	Otrokovice	486	433	22 354	1,9	934

Zdroj: MPSV, ©2019

Vysvětlivky:

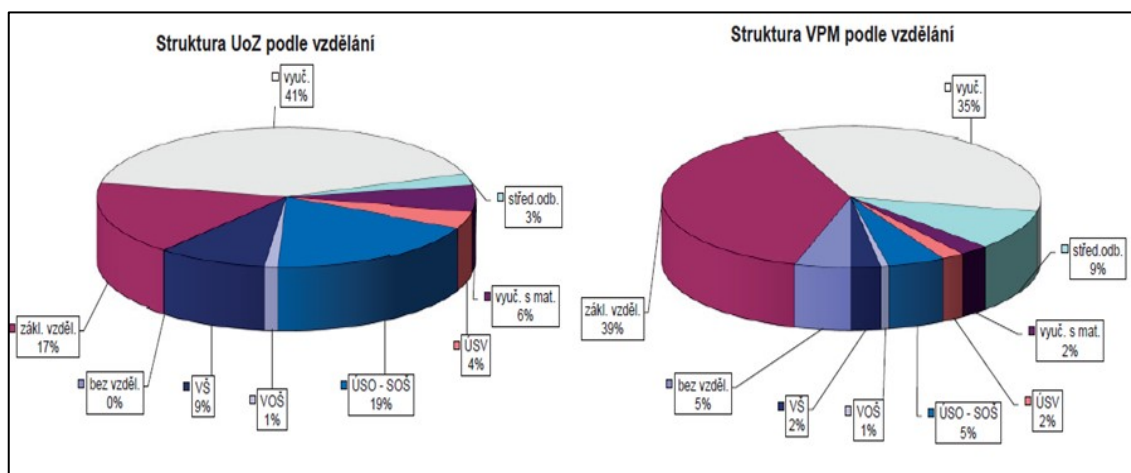
- Ukazatel: Dosažitelní uchazeči 15 – 64 = podíl nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15–64 let
- Ukazatel: Obyvatelstvo 15 – 64 = produktivní věk 15–64 let
- Ukazatel: podíl nezaměstnaných osob = vyjadřuje procentuální podíl registrovaných nezaměstnaných ze všech obyvatel v práceschopném věku

Z uvedených ukazatelů je zřejmé, že dochází ke snižování míry nezaměstnanosti, zároveň roste i nabídka volných pracovních míst.

5.6.1 Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za rok 2016, 2017, 2018

Pomocí údajů ze struktury nezaměstnanosti můžeme získat data o volných pozicích s ohledem na požadované vzdělání a o struktuře uchazečů o zaměstnání v kontextu jejich vzdělání. Data se týkají Zlínského kraje v letech 2016, 2017, 2018 a popisují strukturu uchazečů o práci s ohledem na dosažený stupeň vzdělání, a strukturu volných pracovních pozic s požadovaným stupněm vzdělání. Data tím definují, jaká je poptávka po pracovních pozicích a jaké pozice trh práce nabízí.

- Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za rok 2016

UoZ = uchazeči o zaměstnání

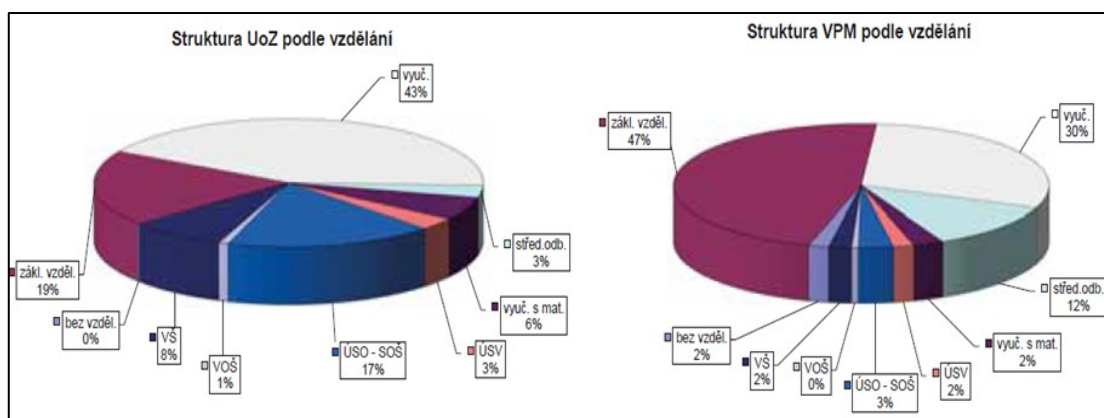
VPM = volné pracovní místa

Obrázek 19 Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za 2016

Zdroj: Statistická ročenka trhu práce v České republice 2016, ©2017, s. 2018

Z porovnání vidíme, že nejvíce volných pracovních míst pro uchazeče o zaměstnání (dále VPM) je pro osoby se základním vzděláním a s výučním listem. Pokud porovnáme se statistickými údaji o uchazečích o zaměstnání (dále jen UoZ), je zřejmé že VPM požadující základní vzdělání převyšuje poptávku po těchto pracovních pozicích, naopak VPM pro osoby s výučním listem jsou v nižším procentu, než je poptávka uchazečů o zaměstnání. Dále můžeme sledovat, že VPM splňující kritérium středního odborného vzdělání převyšuje evidované UoZ s tímto vzděláním.

- Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za rok 2017

UoZ = uchazeči o zaměstnání

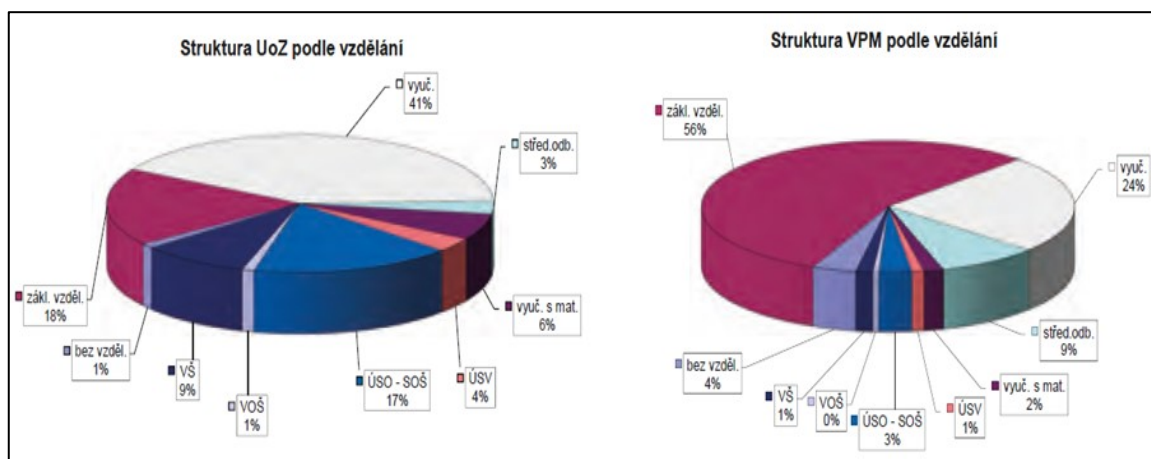
VPM = volné pracovní místa

Obrázek 20 Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji 2017

Zdroj: Statistická ročenka trhu práce v České republice 2017, ©2018, s. 2020

Obrázek ukazuje, že v porovnání s rokem 2016 je struktura UoZ podobná, ale k rozdílu dochází u VPM, kde je poměrně vysoký nárůst VPM pro osoby bez vzdělání, nabídka převyšuje poptávku. Opačně tomu je u VPM požadující výuční list, kdy nabídka je nižší než poptávka UoZ. Navýšila se také nabídka pro VPM se středním odborným vzděláním, která převyšuje poptávku.

- Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za rok 2018

UoZ = uchazeči o zaměstnání

VPM = volné pracovní místa

Obrázek 21 Struktura nezaměstnanosti 2018

Zdroj: Statistická ročenka trhu práce v České republice 2018, ©2019, s. 220

Porovnání s lety 2016 a 2017 je patrné, že v oblasti UoZ nedochází k takovým výrazným proměnám jako v oblasti VPM, kde se situace každým rokem mění. Statistika za rok 2018 ukazuje výraznou změnu u VPM základního vzdělání, které výrazně převyšuje poptávku a znovu se opakuje, jako v předešlém roce VPM s výučním listem, které neuspokojuje poptávku UoZ.

6 KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA OTROKOVICKU

Hartl (1997) pojímá komunitní práci jako proces pomáhající lidem, aby společnou aktivitou vyřešili problém místní komunity, příp. zlepšili podmínky svého života v komunitě. Cílem komunitní práce je usilovat o sociální změnu, která se uskutečňuje prostřednictvím analýzy sociální situace a utvářením vztahů sociálního pracovníka a komunity a vzájemných vztahů v rámci komunity.

Navrátil (2000) hovoří o tom, že na komunitní práci můžeme pohlížet také jako na proces vědomého sociálního působení, které je zaměřeno na propojení potřeb a existujících zdrojů v komunitě, podporu skupinové solidarity a spolupráci a podporu změn v komunitě.

Dokument Komunitního plánu sociálních služeb na Otrokovicku (©2019) uvádí, že komunitní plánování je metoda, kterou lze na úrovni obcí nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů.

Charakteristickým znakem komunitního plánování sociálních služeb je důraz kladený na:

- zapojování všech, kterých se zpracovávaná oblast týká,
- na dialog a vyjednávání,
- na dosažení výsledku, který je přijat a podporován většinou účastníků.

Co je výsledkem komunitního plánování?

Výsledkem je zejména systém sociálních služeb na místní úrovni, který odpovídá zjištěným místním potřebám, reaguje na lokální odlišnosti a zajišťuje, že finanční prostředky na služby vynakládané jsou efektivně využívány.

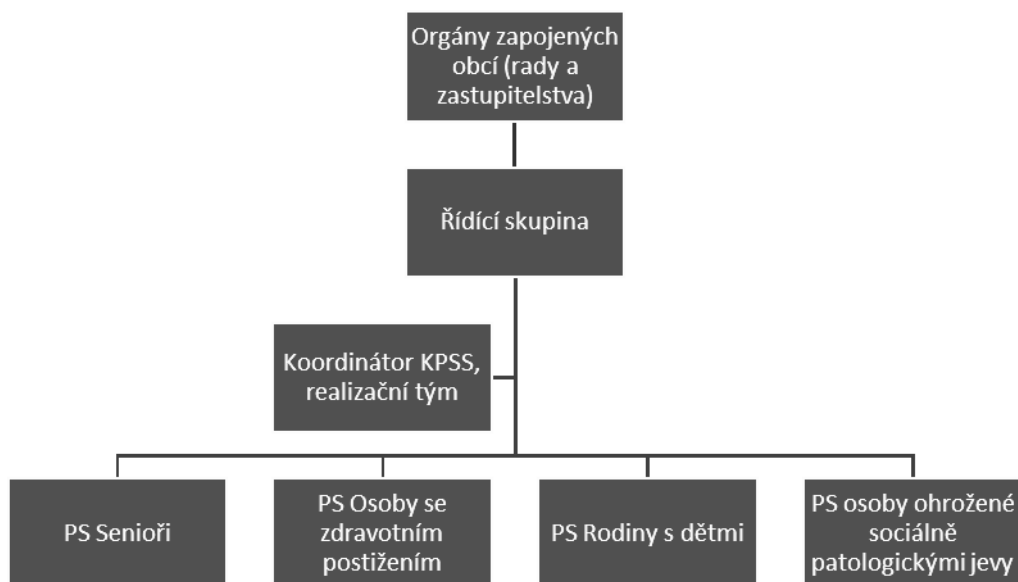
KPSS je metoda plánování sociálních služeb, které se opírá o spolupráci a dohodu zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb. Sociální služby jsou plánovány pro občany konkrétního území s využitím znalostí potřeb a možností zainteresovaných stran s důrazem na zapojení veřejnosti. Výsledkem je síť sociálních služeb a služeb souvisejících, na němž se shodnou všechny zúčastněné strany zapojené do KPSS. Výstupem procesu plánování sociálních služeb metodou komunitního plánování je realizovatelný plán rozvoje sociálních služeb a trvalý proces veřejné rozpravy o řešení problémů v regionu.

Na Otrokovicku se komunitně plánují nejen sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ale i služby, projekty a potřeby související, jako například

bezbariérovost. Procesu komunitního plánování se trvale účastní všichni zde působící poskytovatelé sociálních služeb, zástupci měst a obcí regionu, uživatelé sociálních služeb a zástupci cílových skupin z řad veřejnosti. Zapojována je také veřejnost a zástupci dalších neziskových organizací působících v regionu. Do procesu KPSS na Otrokovicu se může zapojit každý, kdo má zájem.

Cílem KPSS je nalézt politickou a odbornou shodu, ze které vycházejí pozitivní změny v síti služeb odpovídající potřebám místních občanů, možnostem poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb. Zdrojem údajů v této kapitole je KPSS na Otrokovicu (©2019)

Schéma struktury KPSS na Otrokovicu:

Obrázek 22 Schéma struktury KPSS na Otrokovicu

Sociální bydlení v Otrokovicích

Cílem sociální práce v rámci sociálního bydlení je poskytnutí bydlení osobám, které nemohou za tržních podmínek získat přiměřené a kvalitativně standardní nájemní bydlení. Účelem uzavření nájemní smlouvy je vytvoření předpokladů k řešení nepříznivé sociální situace nájemce při současné sociální práci s nájemcem, která je neoddelitelnou součástí tohoto procesu. (Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích, ©2019)

V Otrokovicích proběhl projekt Pilotní ověření sociálního bydlení. Cílem bylo nastavení konkrétních systémových opatření, která budou eliminovat či ukončovat bezdomovectví ve městě Otrokovice. Mezi podpořenou cílovou skupinou byly také rodiny s dětmi v počtu 6 a samoživitelky/samoživitelé v počtu 5. Bydlení si udrželi všichni ubytovaní, mimo 1

v kategorii samoživitelky/samoživitelé. Z tohoto výsledku je patrné, že cesta sociálního bydlení je řešením pro rodiny s dětmi v bytové nouzi, které by jinak musely využít nabídku azylového bydlení, tj. zajištění bydlení po dobu 1 roku s rizikem dalšího stěhování do jiného azylového domu po využití dané lhůty 1 roku.

SWOT analýza rodiny s dětmi

V rámci KPSS na Otrokovicku vzniká i SWOT analýza. Její tvorby se účastní všichni zástupci organizací, institucí, sociálních služeb aj., kteří přichází do kontaktu s cílovými skupinami. Pro tuto práci je využita SWOT analýza pracovní skupiny: rodiny s dětmi. Charakterizuje silné, slabé stránky zároveň definuje příležitosti a ohrožení. SWOT analýza je součástí Příloh, jako Příloha P VI.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 VÝZKUMNÁ ČÁST

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je nabídnout rodinám s dětmi službu, která je kvalitní a reaguje na potřeby ohrožené rodiny v daném ORP. Výzkumem chci zjistit, kde má TSR rezervy, neboli možnosti při spolupráci s uživateli a naopak, co je limitujícím faktorem této spolupráce.

7.2 Výzkumný záměr

TSR spolupracuje s rodinami, které ohrožují problémy a využívá k tomu základních činností služby, které udává zákon. Je tedy limitována možnostmi nabídky pomoci. Z teoretické části ale vyplývá, že kvalita a spolupráce služby a rodin záleží na mnoha faktorech, například definice pojmů, které nejsou jednoznačné a dávají určitou širší možností vymezení, příkladem můžeme uvést právě pojem rodina.

Specifikem SASRD je to, že je jedním z aktérů systému péče o ohrožené děti, znamená to, že je součástí systému, na který má vliv mnoho zákonných norem a tím samozřejmě působí i na všechny odborníky, instituce, které se snaží pracovat s cílovou skupinou rodiny s dětmi. Může v sobě nést potenciál možností, zároveň i potenciál limitů.

Jak již bylo výše popsáno, rodiny při své spolupráci s TSR řeší své problémy z různých oblastí, ať se jedná o výchovu, finance, komunikaci, práva, sociální začlenění atd., což klade nároky na kompetence a znalosti pracovníků. Výzkum chce odhalit možnosti zacílení kompetencí pracovníků na ty základní činnosti, které rodiny více využívají. Znamená to, využívat vzdělávání pracovníků více v oblastech kde dochází k většímu riziku ohrožení funkcí rodin.

Při spolupráci s uživatelem je důležitou a také zákonem danou metodou práce tzv. individuální plánování, které vychází z potřeb (nezaměňovat za přání) uživatele. Individuální plán nám ukazuje, co vlastně uživatel řeší, kde jsou narušeny funkce rodiny, je ale i důležitým ukazatelem efektivity spolupráce mezi službou a uživatelem. Měřítkem efektivity spolupráce je i způsob ukončení smlouvy mezi uživatelem a službou.

Rigorózní práce chce revidovat, jestli jsou zde možnosti, jak službu zefektivnit v rámci limitů, které jsou dány převážně zákonem. Ačkoliv bude rigorózní práce vycházet z konkrétní služby SASRD a konkrétního ORP, lze výsledky práce aplikovat do širšího využití, minimálně Zlínského kraje, jehož součástí dané ORP je.

7.3 Výzkumná otázka

Práce se zabývá konkrétní službou a konkrétním místem působení služby, klade si hlavní výzkumnou otázku:

HVO: dokáže služba efektivně reagovat v rámci zákonných možností na potřeby rodin, kde má rezervy a limity spolupráce?

K tomuto hlavnímu cíli využijeme dílčích výzkumných otázek, které budou okomentovány v jednotlivých kapitolách.:

DVO1: Dochází k uzavírání smluv?

DVO2: Jakým způsobem uživatelé do služby přichází?

DVO3: Je rozdíl ve způsobu ukončení smlouvy podle příchodu uživatele do služby?

DVO4: Jsou využívány všechny základní činnosti?

DVO5: O které základní činnosti je vyšší zájem?

DVO6: Jaké cíle jsou nejčteněji řešeny v individuálních plánech uživatelů?

DVO7: Shoduje se využívání základních činností služby se zaměřením cílů uživatelů v individuálních plánech?

DVO8: Daří se plnit cíle individuálních plánů?

DVO9: Jsou cíle, které nejsou plněny v možnostech spolupráce uživatele a služby?

7.4 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit rezervy služby při podpoře uživatele, definovat je jako možnosti služby a zároveň sledovat limity (mantinely) spolupráce služby a uživatele.

7.5 Výzkumná strategie

Nejprve proběhlo studium odborné literatury včetně legislativy vztahující se k cílové skupině rodinám s dětmi.

V teoretické části byly popsány charakteristiky a pojmy vztahující se k problematice cílové skupiny SASRD. Dále bylo využito statistických dat například úřadu práce, KPSS na Otrokovicku, Českého statistického úřadu, které pomohly charakterizovat ORP Otrokovice, kde služba působí a jsou důležitým zdrojem informací k popisu prostředí a problematik,

kteřé se rodin dotýkají, zároveň ukazují, co jim region nabízí. Údaje teoretické části budou využity i pro výzkumnou část.

Samotný výzkum čerpá z vytypované dokumentace služby za období tří let, konkrétně jde o období od roku 2016 do konce roku 2018. Data z roku 2019 využita nebyla, protože k uzavření statistiky za uvedený rok by došlo v lednu následujícího roku, tedy 2020 a časová náročnost výzkumné metody by nedovolila data zpracovat. Použitá data se týkala všech podpořených uživatelů služby za sledované období.

7.6 Použité výzkumné metody

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda analýzy dokumentů. K využití této metody mě vedlo to, že jsem chtěla postihnout rozsah a četnost zaměření intervencí, podívat se výzkumnou technikou na nejčastější typy problémů, které rodina řeší, zjistit tím, k jakým poruchám funkcí rodiny dochází a jestli služba dokáže na tyto problematiky reagovat. Kvalitativní výzkum, zaměřený na kazuistiky by nevedl k tak objektivním výsledkům průběhu služby, byl by konkrétní a proveden jen u malého vzorku respondentů.

7.6.1 Analýza dokumentů

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda analýzy dokumentů služby TSR.

V publikaci *Metody výzkumu* (2014, s. 43) je charakterizován dokument jako: „Způsob zachycení informace na hmotném médiu“, dokumenty se mohou rozlišovat na psané a tištěné na papír, videozáznamy, fotografie atd. Cílem analýzy je využití dokumentu a převedení na kvantitativní údaje.

Disman (2011, s. 131) zmiňuje analýzu dokumentů v souvislosti s kvantitativním a kvalitativním výzkumem a uvádí, že patří mezi standardizované způsoby výzkumu důležitých listin. Dokumenty jsou veškeré stopy lidské existence, které je možno analyzovat. Při využití analýzy dat probíhá zkoumání dat vytvořených jinou osobou, než je výzkumník, vzniklých v minulosti a za jiným účelem než pro současný výzkum. Výhoda je, že uložené informace, nemohou být zkresleny. (Hendl, 2008, s. 130)

U využití kvantitativního výzkumu je využita deduktivní metoda. Výzkumník vychází z teoretického základu, stanovuje hypotézy, které ověřuje výzkumem s využitím různých metod. Cílem je stanovenou hypotézu přijmout, nebo zamítnout. (Skutil, 2011).

Gavora (2010, s. 35) hovoří o kvantitativním výzkumu: „Jak je z názvu zřejmé, kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň).“

Dvořáková (2010, s. 97) uvádí, že v obsahové analýze zkoumáme text s využitím vybraných znaků, těmito znaky mohou být slova, fráze, a zaznamenávají se frekvence jejich výskytu.

Obdobně cíl metody charakterizuje Vojtíšek (2012, s. 31 -32), kterým je porovnání obsahu, nebo rozsahu textů a docílit kvantitativních závěrů. Také stanovuje postup metody výzkumu pomocí obsahové analýzy:

1. Plán analýzy: jedná se o popis rozsahu a druhu textu, který chceme analyzovat, „pokud aspirujeme na potvrzení hypotéz, obsahuje i hypotézy“.
2. Stanovení operačních definic: zvolení definic tzv. záznamové jednotky, může se jednat o slovo, větu, následuje popis způsobu měření.
3. Konstrukce kategorií: může probíhat dvěma způsoby, kódování zaznamenávat do vytvořených kategorií (oblastí), nebo použít tematické rozdělení, nebo subjektivní kategorie.
4. Proběhne zpracování textu a zapsání výsledků do kategorií.
5. Výklad výsledků, statistické ukazatele, rozhodnutí o platnosti hypotéz.

7.7 Sběr dat

Bude využito dat z dokumentu Přehledu podpořených osob, které služba vykazovala v rámci Individuálního projektu Zlínského kraje, ze kterého byla v letech 2016 – 2019 financována. Převážně využitím těchto údajů bude sestaven profil cílové skupiny.

Výzkum, který bude zaměřen k výzkumné otázce bude využívat dokumentaci služby, konkrétně se jedná o smlouvy s uživateli, které poskytnou údaje k jednotlivým uživatelům služby. Půjde o zjištění počtů a důvodů ukončených smluv, také o „způsobu příchodu uživatele do služby“. Jednotlivé Smlouvy budou podrobeny analýze, průběžně dojde k zaznamenání sledovaných dat pomocí vyčíslení, které se budou vázat na definované způsoby ukončení smluv.

Dále bude využito přehledu statistických vyjádření, které vyčíslují využití základních činností služby v intervencích.

Dalším zdrojem budou samotné individuální plány uživatelů, které převedu pomocí výběru slovních spojení k jednotlivým charakteristikám konkrétních funkcí rodiny a následně

převodu do číselné podoby. Tím získám matematické hodnoty zaměření individuálních plánů tedy i využívání základních činností vůči jednotlivým funkcím rodiny. Tyto hodnoty budou srovnány se statistickými údaji služby ve využívání základních činností intervencí.

Tyto zdroje pomohou rozklíčovat, jak se službě daří spolupráce s uživatelem, jestli dochází k využívání všech základních činností a v jaké míře. Dále bude zjištěno, jestli jsou některé funkce rodiny více ohroženy a jestli je spolupráce služby a uživatele přínosná. Budou vyvozeny závěry, které budou směřovat na změny průběhu spolupráce uživatele a služby, potažmo i k možnostem navyšování kompetencí pracovníků.

7.8 Výběr dokumentace pro výzkum

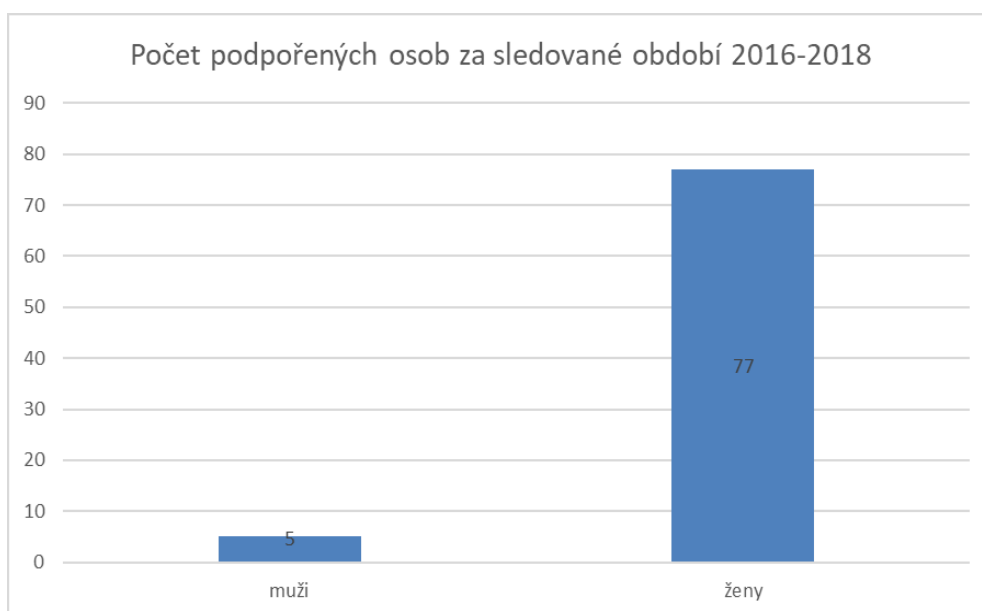
- Individuální plány uživatelů
- Přehled podpořených osob
- Statistické údaje o využití základních činností služby v intervencích
- Statistické údaje o počtu podpořených uživatelů
- Uzavřené smlouvy
- Přehled počtu uživatelů v jednotlivých obcích daného ORP

8 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY TSR

Cílová skupina výzkumu bude charakterizována pohlavím, vzděláním, přístupem k bydlení, postavením na trhu práce, podle osob sdílejících stejnou domácnost, typem znevýhodnění a podle velikosti obce. Pro tyto charakteristiky bude výzkum čerpat z dokumentace služby Přehledu podpořených osob, které byly vedeny pro Individuální projekt Zlínského kraje, ze kterého byla služba v letech 09/2016 až 12/2019 financována a dále z vedené dokumentace o uživateli služby. Pro vydefinování charakteristiky budu využívat pojmu osoba, dále se v praktické části využívá pojem uživatel. Rozdílnost je v definici, kdy uživatelem služby je rodina (služba se řídí metodikou KISSoS, která definuje uživatele služby jako celou rodinu) a osoba je každý dospělý člen v rodině, který se službou spolupracuje. Pro lepší pochopení cílové skupiny je lépe charakterizovat cílovou skupinu v podobě osob, které tvoří rodinu.

8.1 Celkem sledovaných osob za rok 2016, 2017, 2018

Za tuto dobu bylo službou TSR podpořeno celkem 82 osob, z toho 5 mužů a 77 žen. Z této charakteristiky jednoznačně vyplývá že službu využívají převážně ženy.

Graf 1 Počet podpořených osob

8.2 Podle postavení na trhu práce

- Kategorie 1:

Dlouhodobě nezaměstnaní, registrovaní na Úřadu práce ČR (jedná se o osoby u kterých nezaměstnanost trvá nepřetržitě déle než 12 měsíců): 1(muž) +6(žen)

- Kategorie 2:

Neaktivní osoby - ostatní (jde o osoby, které nejsou zaměstnané a nejsou ani v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání: 9(žen)

- Kategorie 3:

neaktivní osoby, které nejsou v procesu vzdělávání nebo odborné přípravy (jde o osoby pobírající důchody, matky na mateřské a rodičovské dovolené, které nebyly před nástupem na dovolenou zaměstnány: 15(žen)

- Kategorie 4:

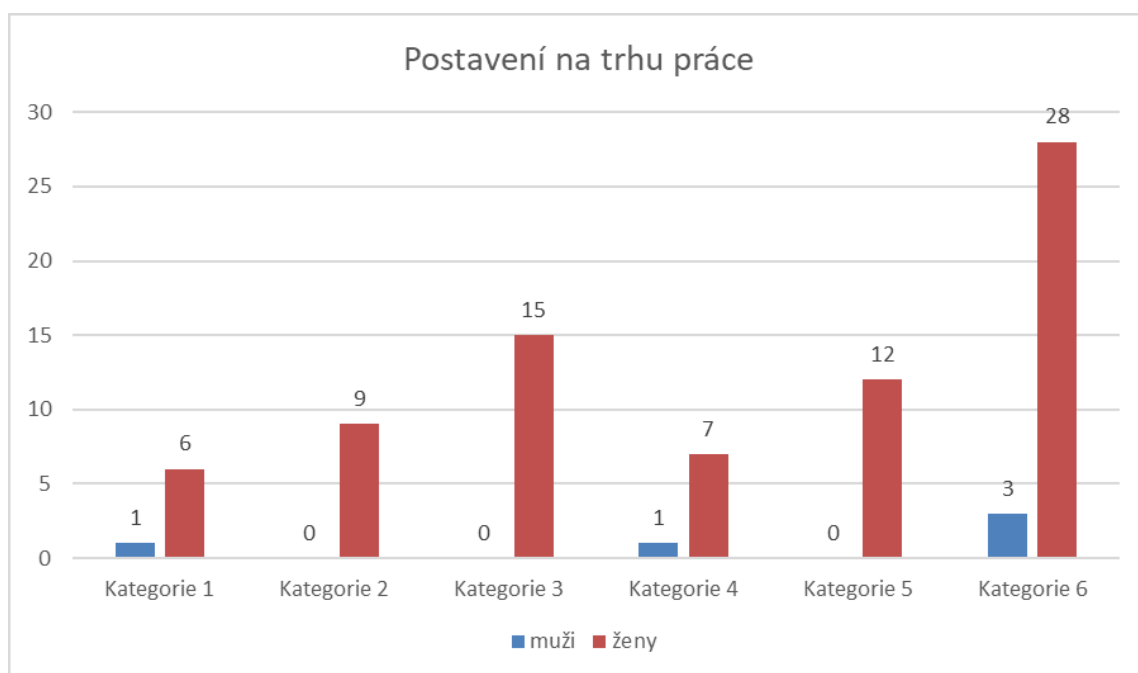
Nezaměstnaní – ostatní, registrovaní na Úřadu práce ČR: 1(muž)+7(žen)

- Kategorie 5:

Osoby na rodičovské dovolené: 12(žen)

- Kategorie 6:

Zaměstnanci (včetně žen na mateřské dovolené, které byly před nástupem této dovolené zaměstnány): 3(muži) + 28(žen)

Graf 2 Postavení na trhu práce

Podle postavení na trhu práce vidíme nejčetněji zastoupenou kategorii 6: zaměstnanci, u které je celkově vyčísleno 31 osob. Většinou se jedná o ženy, včetně těch, které jsou v současné chvíli na mateřské dovolené a lze usuzovat, že mohou mít v budoucnu problém práci udržet, případně najít to v situaci, kdy byla práce vykonávána na tzv. dohodu, brigádně atd.. Přesto je to kategorie, která je pro tuto statistiku nejpříznivější, protože jako jediná nabízí informaci o uplatnění osoby na trhu práce. Tato osoba je, nebo byla aktivní a dokázala mít příjem z pracovního uplatnění.

Dalším v pořadí nejčetněji obsazenou kategorií je kategorie 3, kdy se jedná o neaktivní osoby, a kategorie 5 osoby na rodičovské. Z charakteristik je důležité uvědomit si, že se jedná převážně o ženy na mateřské, rodičovské, které mohou mít v budoucnu problém s uplatněním na trhu práce. V teoretické části byla tomuto problému věnována pozornost.

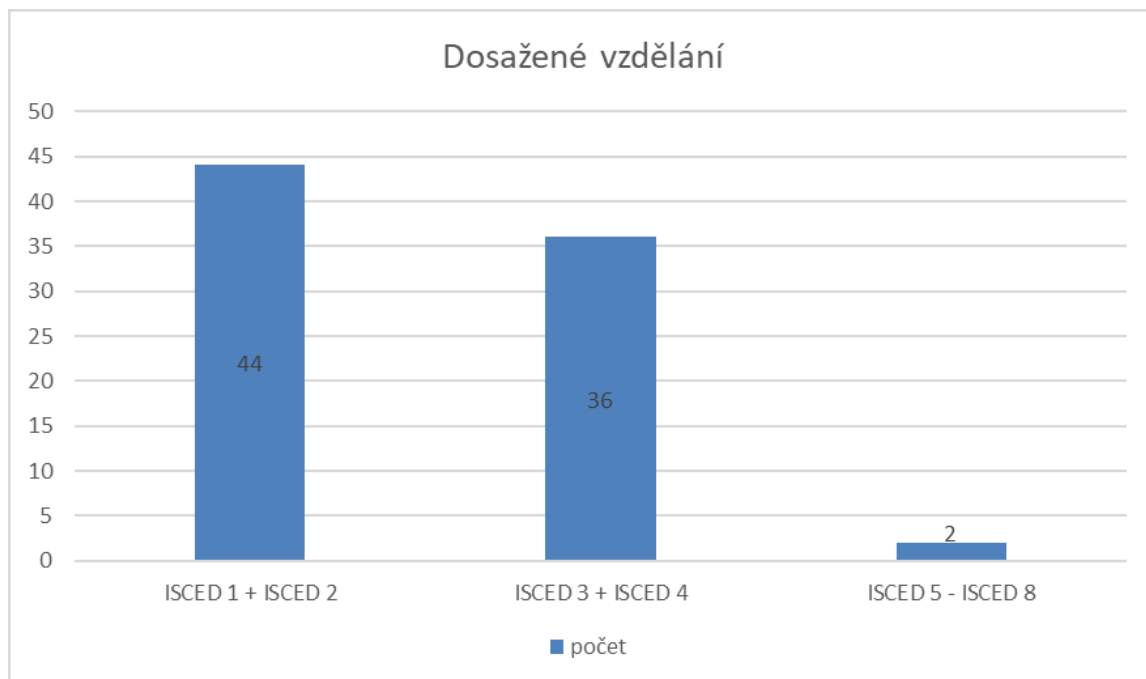
Jednoznačně jde u charakteristik 1 až 5 hovořit o rizikové skupině u níž je pravděpodobnost pobírání sociálních dávek s horším předpokladem získání zaměstnání. Součtově se jedná o 50 osob.

8.3 Podle nejvyššího dosaženého vzdělání

ISCED 1 primární (včetně nedokončeného základního vzdělání, středního vzdělání bez maturity a výučního listu jednoleté praktické školy) ISCED 2 nižším sekundárním vzděláním = 1. stupeň základní školy, 2. stupeň základní školy, 1. - 4. ročník 8letých gymnázií či konzervatoře a 1. - 2. ročník 6letých gymnázií: 44 osob

ISCED 3 nebo postsekundárním ISCED 4 středoškolské, maturita či vyučení anebo pomaturitní studium, tj. osoby s vyšším sekundárním vzděláním (včetně výučního listu praktické dvouleté školy, střední vzdělání bez maturity, nástavbové studium): 36 osob

ISCED 5 až 8 = vyšší odborné, bakalářské, magisterské, doktorské studium, tj. osoby s terciárním vzděláním: 2 osoby

Graf 3 Dosažené vzdělání

Nejvíce osob je zařazeno do stupně ISCED 1 + 2 (44 osob) s malým rozdílem od ICSED 3 + 4 (36 osob). Je ale namístě uvědomit si, že tento stupeň pokrývá taktéž absolventy základních škol speciálních a praktických, dále i výuční list pro žáky dvouleté nástavbového praktického studia a nedokončené vzdělání.

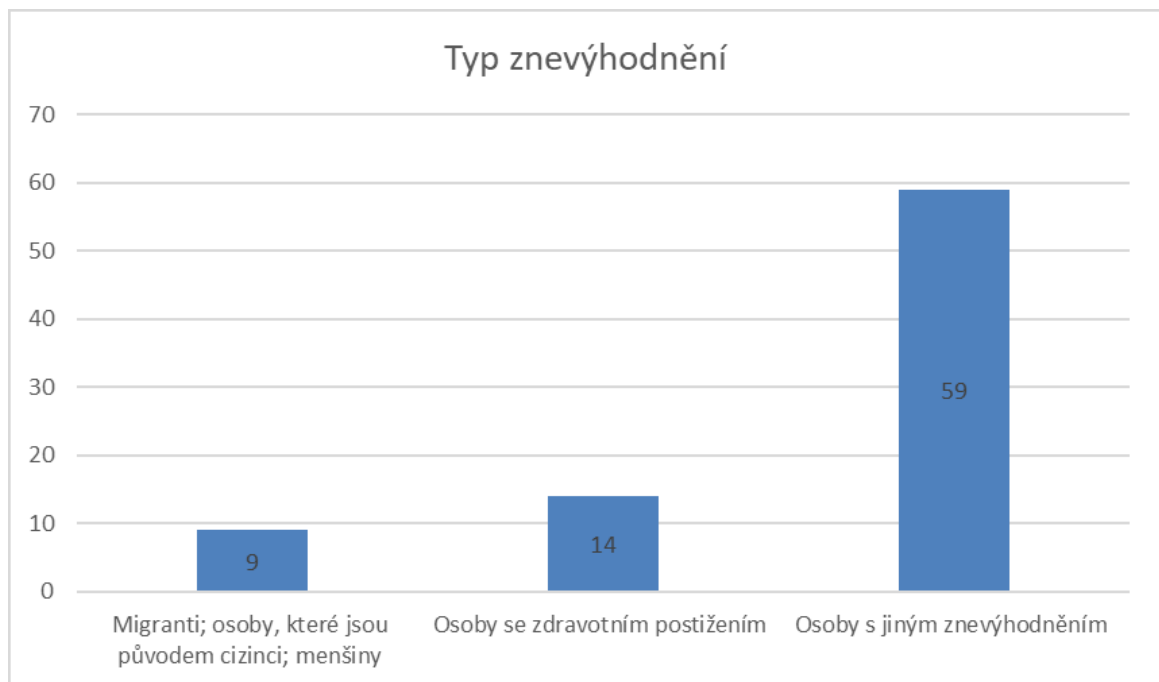
Lze tedy konstatovat, že osoby, které jsou klienty TSR tvoří převážně osoby v pásmu nižšího vzdělání.

Uplatnění na trhu práce bude komplikovat právě rozsah nízké kvalifikace. V případě samoživitelů a samoživitelek se přidružuje i limitující faktor pracovní doby, kdy právě nabízené pracovní pozice předpokládají většinou tzv. směnný provoz, nebo práci v odpoledních hodinách. Tyto osoby nemohou nabízet časovou flexibilitu. Viz také teoretická část, kde byla tato problematika charakterizována v kapitole.....

8.4 Podle typu znevýhodnění

- Migranti: jedná se o osoby, které jsou původem cizinci (3); menšiny, včetně diskriminovaných společenství jako jsou Romové, cizinci bez povolení k trvalému pobytu atd. (6), celkem: 9
- Osoby se zdravotním postižením: 14

- Osoby s jiným znevýhodněním např.: osoby ohrožené závislostí, nedokončeným 1. stupněm základní školy: 59

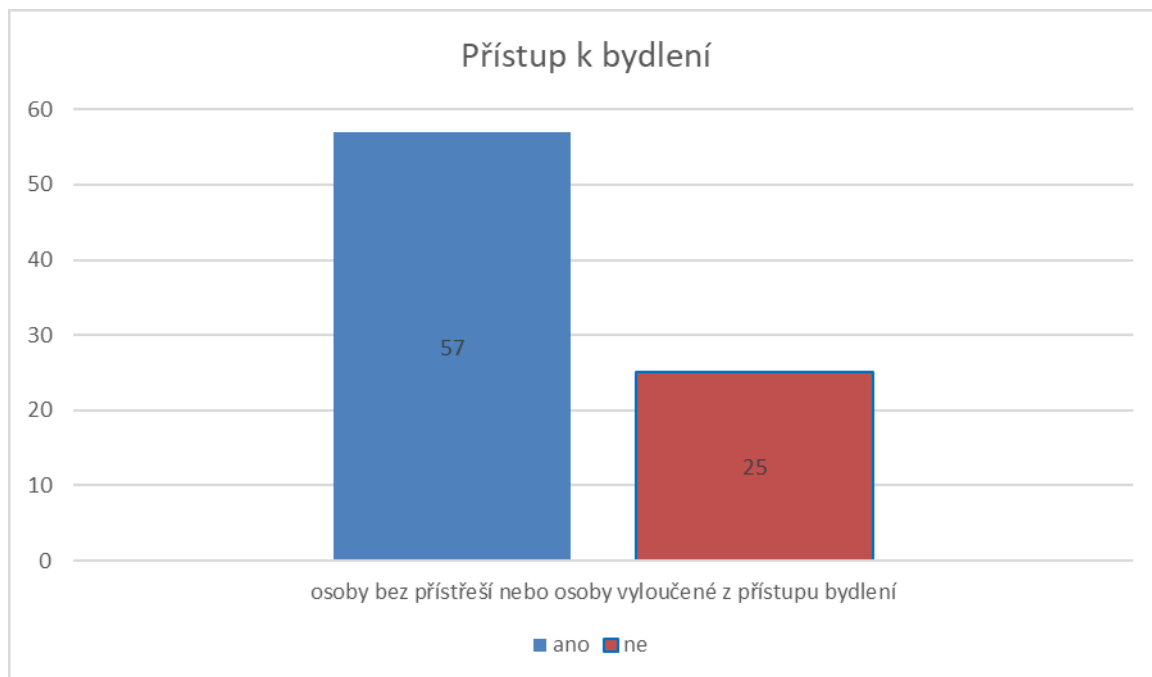
Graf 4 Typ znevýhodnění

Podle vyčíslených údajů vidíme jasnou převahu osob 59 uvedených jako osoby s jiným znevýhodněním. Charakteristika uvádí, že se může jednat o osoby po výkonu trestu, závislé, s nedokončeným 1. stupněm vzdělání atd. je možné vidět souvislost s problematikou s předešlým vyjádřením stupně vzdělání. Dále z charakteristiky vyplývá, že služba eviduje 14 osob se zdravotním postižením. Za zmínku stojí také migranti, kde služba eviduje 9 osob spadajících do menšin, osob bez povolení k trvalému pobytu (cizinci) aj.

8.5 Podle přístupu k bydlení

Osoby bez přístřeší nebo osoby vyloučené z přístupu k bydlení, může se jednat o osoby v provizorním ubytování, v nejistém bydlení, v bydlení neodpovídajícím standardům bydlení například z důvodu chudoby, dluhů, atd. :

- ano: 57
- ne: 25

Graf 5 Přístup k bydlení

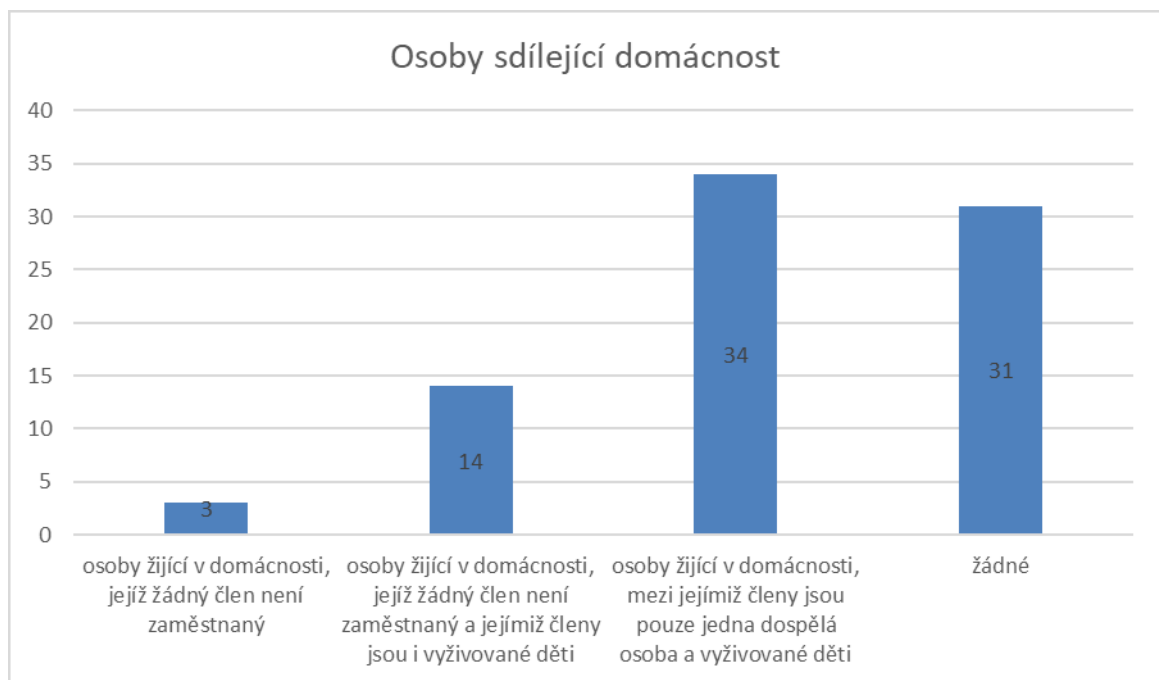
Číslo nám vyjadřuje 57 osob, které mají problém v souvislosti s bydlením. Jejich bydlení je nejisté, neadekvátní. Může se jednat o bydlení typu azylového domu, ubytovny atd. Jejich příjem neumožňuje získat bydlení vyššího standartu.

Pokud chce osoba (rodina) získat pronájem, musí počítat s tzv. kaucí, kterou upravuje občanský zákoník. Kauce může být ve výši maximálně šestinásobku měsíčního nájemného a majitel bytu může chtít zároveň i platbu za první nájem. V důsledku to znamená, že pokud by si chtěla rodina pronajmout byt 3 + 1 v Otrokovicích, uhradí nájem cca ve výši 13.000,- Kč/měsíc, pokud by majitel požadoval kauci ve výši 6 nájmů + nájem, pak by částka dosahovala výše 71.000,- Kč, tuto částku mnoho rodin nedokáže jednorázově dát. Praxe nám ukazuje, že většina majitelů chce akontaci ve výši 2 nájmů + nájem, pak by částka, kterou by rodina musela uhradit byla ve výši 39.000,-Kč. I tato suma je poměrně vysokým jednorázovým výdajem a tím je dána nedostupnost bydlení pro některé nízkopříjmové rodiny.

Pro posouzení uvádím výši úhrad azylového domu v Otrokovicích, který se řídí Vyhláškou č. 505/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí. Denní sazba za dospělé osobu: 100,- Kč a za dítě 70,- Kč. V případě 1 dospělé osoby a 1 dítěte úhrada za 1 měsíc činí cca 5.100,- Kč. Pokud jsou rodiny nízkopříjmové, mohou žádat o dávku hmotné nouze: Doplatek na bydlení.

8.6 Podle osob sdílejících stejnou domácnost:

- Osoby žijící v domácnosti, jejíž žádný člen není zaměstnaný: 3 (těhotné)
- Osoby žijící v domácnosti, jejíž žádný člen není zaměstnaný a jejímiž členy jsou i vyživované děti: 14
- Osoby žijící v domácnosti, mezi jejímiž členy jsou pouze jedna dospělá osoba a vyživované děti: 34
- Žádné (jedná se o všechny další osoby, které nevyhovují výše uvedeným charakteristikám v tomto bodě): 31

Graf 6 Osoby sdílející stejnou domácnost

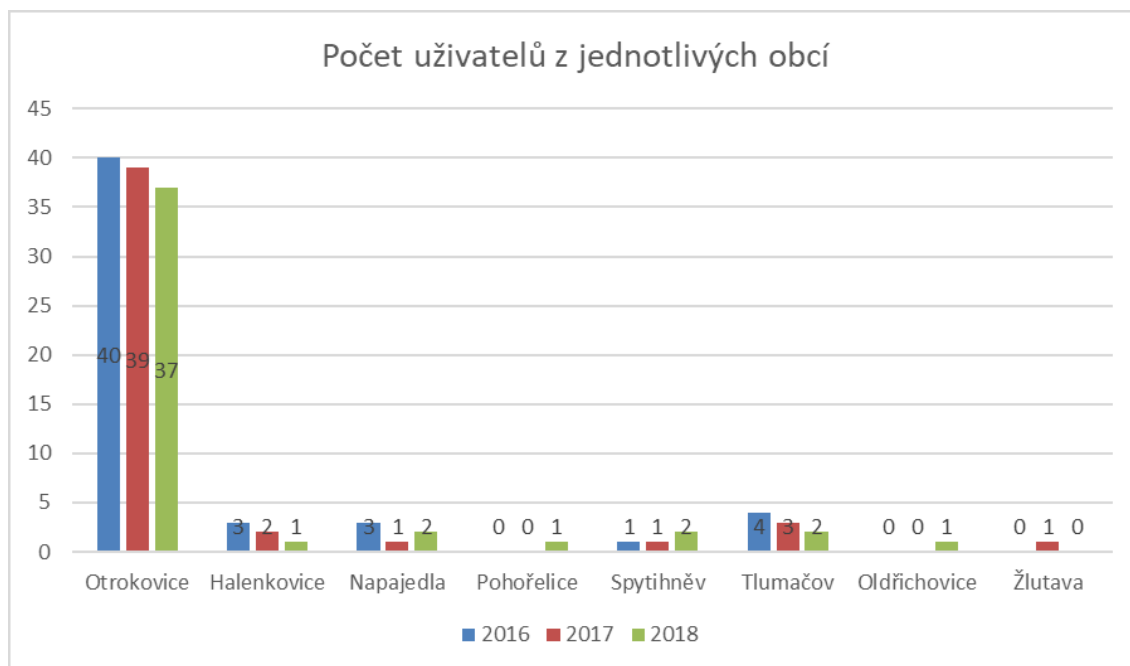
Vyplývá, že 34 osob jsou samoživitelky a můžeme přiřadit i 3 těhotné ženy, jedná se tedy o 37 žen samoživitelek. Ze vzorku dále vyplývá, že v součtu 51 osob je bez příjmu plynoucího ze zaměstnání. Další kategorie v počtu 31 osob žádné (může jít o rodinu, kterou tvoří dítě, matka a přítel matky, který pracuje, ale není biologickým rodičem dítěte).

8.7 Počet uživatelů z jednotlivých obcí

V této části bude využíván pojem uživatel, kdy uživatelem služby podle metodiky v KISSoS je rodina (ne osoba). Hodnoty v tabulce jsou vyjádřením součtů všech podpořených uživatelů v daném časovém rozmezí, tj. v roce 2016, 2017 a 2018. Byly využity statistické údaje, které si služba vede u uživatelů, a které dokládá jako sociální práci v konkrétní obci (pokud tato obec požaduje vůči vyčíslení dotace na sociální službu).

Tabulka 9 Počet uživatelů z jednotlivých obcí

Počet uživatelů z jednotlivých obcí	2016	2017	2018
Otrokovice	40	39	37
Halenkovice	3	2	1
Napajedla	3	1	2
Pohořelice	0	0	1
Spytihněv	1	1	2
Tlumačov	4	3	2
Oldřichovice	0	0	1
Žlutava	0	1	0
Celkem uživatelů (rodin)	51	47	46

Graf 7 Počet uživatelů z jednotlivých obcí

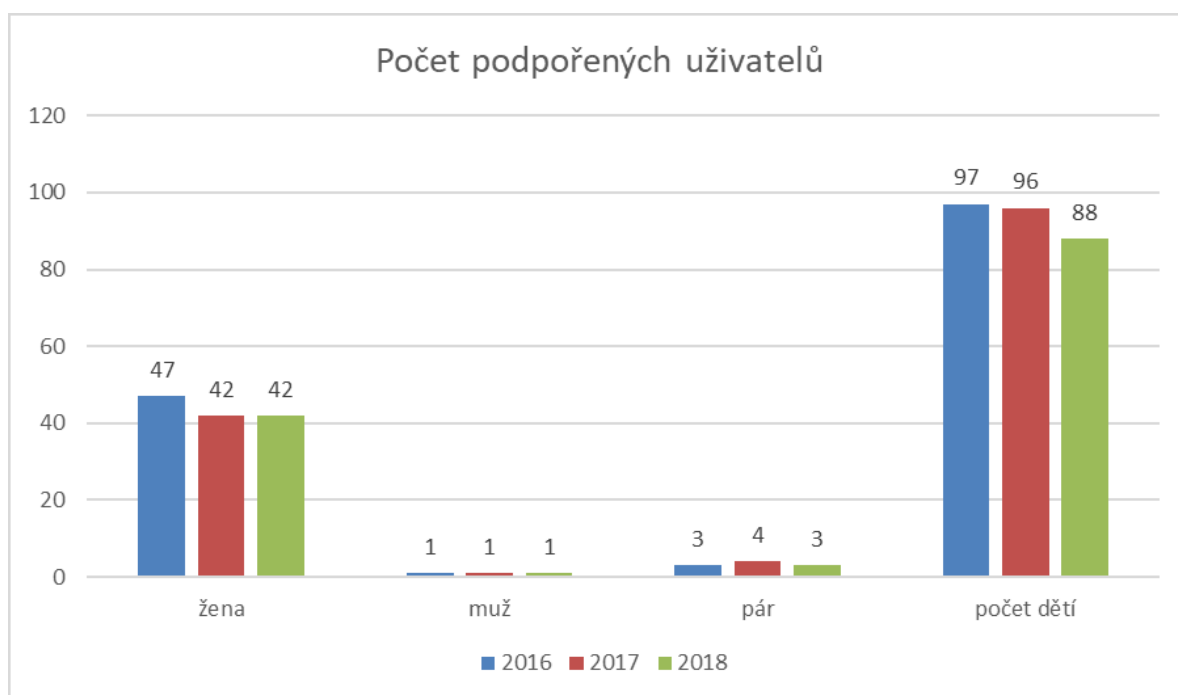
Z charakteristiky počtu uživatelů, tedy rodin za jednotlivé obce vidíme, že většina uživatelů služby pochází z obce Otrokovice, která je obcí trojkovou, zároveň obcí s nejvyšším počtem obyvatel. Uživatelé z dalších obcí jsou zastoupeni relativně v nízkém počtu.

8.8 Počty podpořených uživatelů 2016, 2017, 2018

Z důvodu dalších charakteristik, které se vztahují k počtu uživatelů, uvádím i tabulku s přehledem počtu uživatelů za jednotlivé roky. V tabulce je uvedeno také vyčíslení počtu dětí, které v rodinách vyrůstají a k nimž se také vztahuje sociální práce.

Tabulka 10 Dělení počtu uživatelů podle pohlaví

Dělení počtu podpořených uživatelů podle pohlaví za rok na:	2016	2017	2018
Žena	47	42	42
Muž	1	1	1
Pár	3	4	3
Počet dětí v rodině	97	96	88
Celkem uživatelů (celkem uživatelů + dětí)	51 (148)	47 (142)	46 (134)

Obrázek 23 Počet uživatelů podle pohlaví

Charakteristika podle počtu podpořených uživatelů podle pohlaví nám ukazuje, že ve spolupráci se službou je převaha žen, matek.

Průměrný počet dětí na rodinu je v roce 2016 1,90 dítěte, v roce 2017 připadá na rodinu 2,04 dítěte a v roce 2018 to je 1,91 dítěte.

8.9 Závěr za kapitulu

Charakteristiky se týkají v součtu 82 osob. Vyplývá, že cílová skupina TSR je velmi často závislá na sociálním systému státu. Je zde 31 osob, které jsou, nebo byly aktivní a měly, nebo mají příjem z pracovního uplatnění. Většina osob v počtu 50 nemá a nemělo žádné zaměstnání a je zde značné riziko závislosti na sociálních dávkách i do budoucna. Podle stupně vzdělání, se klient TSR se pohybuje v pásmu spíše nižšího stupně vzdělání. To nepřímo potvrzuje i další údaj, kde 59 osob spadá pod charakteristiku znevýhodnění, které obsahuje i nedokončený 1. stupeň vzdělání. U typu znevýhodnění lze zaznamenat také 3 rodiny, které nejsou státními příslušníky ČR. Problém v souvislosti s bydlením má 57 osob, jejich bydlení je nejisté, neadekvátní. Podle osob sdílejících stejnou domácnost nám vyplývá, že 37 osob jsou ženy samoživitelky a 51 osob nemělo v době vstupu do služby zaměstnání. Tím se potvrzuje problém s financemi podle postavení na trhu práce. Rodiny, které jsou ve spolupráci se službou, pochází z obce tzv. trojkové, jedná se o obec, která má zároveň nejvíce obyvatel. Služba spolupracuje převážně s uživatelkami, tedy se ženami, které mají převahu, před páry a muži, průměrný počet dětí v rodině činí cca 2 děti.

9 STATISTICKÉ ÚDAJE SLUŽBY ZA ROK 2016, 2017, 2018

V této kapitole budou podrobeny analýze statistické údaje, které si služba vede. Půjde o přehled uzavírání smluv, k tomu se váží i důvody ukončení smluv a způsob příchodu zájemce (uživatele) do služby. Data pochází z dokumentace uživatele, který je službou veden.

Data byla podrobena kvantitativní analýze, pomocí kódování v číselné podobě, kdy každý uživatel byl veden pod kódem přiřazeným ke způsobu příchodu do služby, následně převeden do tabulky vyjadřující součet jednotlivých kódů a tím i způsobu uzavírání smluv podle příchodu do služby. Ukázka kódování viz Příloha P II.

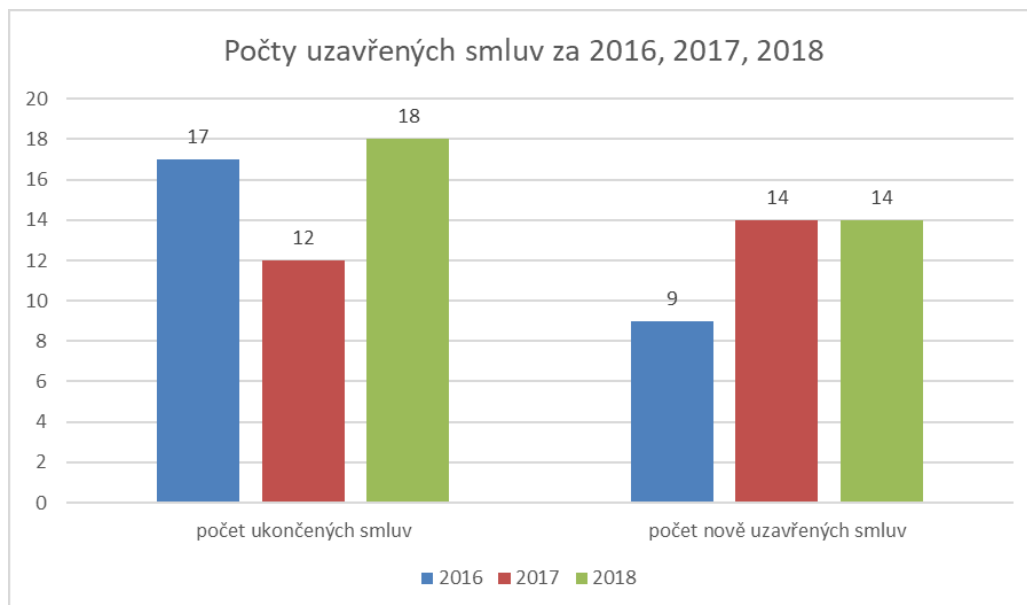
9.1 Statistické vyjádření uzavřených smluv

- Odpověď na DVO1: Dochází k uzavírání smluv?

Cílem služby TSR není vytvářet závislost klienta na službě. Statistickým vyjádřením zjistíme, jestli dochází k průběžnému uzavírání smluv s uživateli.

Tabulka 11 Počet uzavřených smluv za 2016, 2017, 2018

Počty ukončených a nově uzavřených smluv v roce	2016	2017	2018
Počet ukončených smluv	17	12	18
Počet nově uzavřených smluv	9	14	14

Obrázek 24 Počet uzavřených smluv za 2016, 2017, 2018

Závěr: Podle počtů uzavřených smluv vidíme, že dochází k obměně rodin ve službě. Podle vyčíslení uzavřených smluv je zřejmé, že dochází k průběžnému ukončování smluv s uživateli a adekvátně početně nově uzavřeným smlouvám mezi službou TSR a uživateli. Dá se vyhodnotit, že služba tento svůj cíl plní.

9.2 Dělení počtu uživatelů podle příchodu uživatele do služby

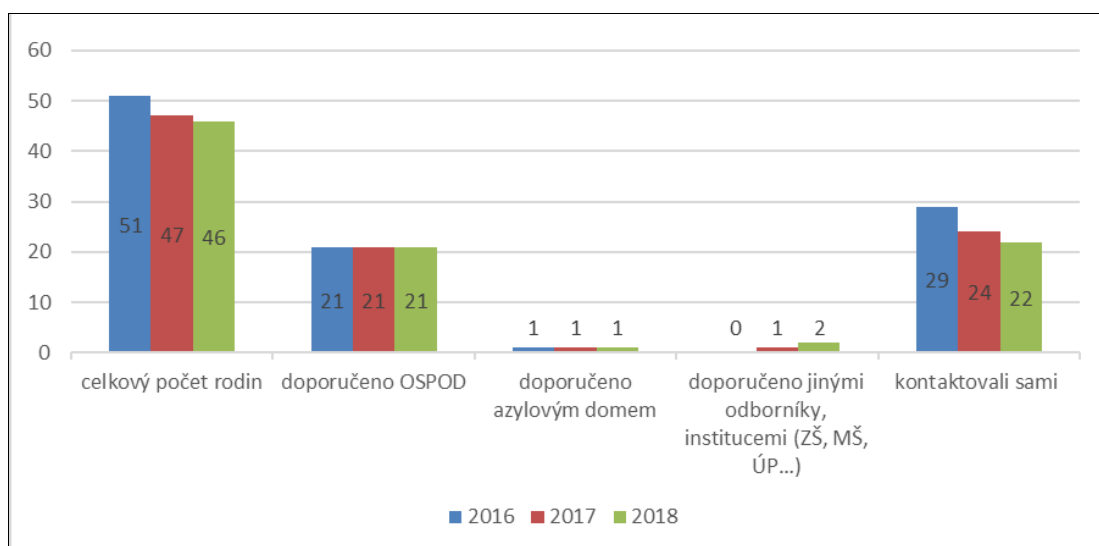
- Odpověď na DVO2: Jakým způsobem uživatelé do služby přichází?

Jsou různé možnosti, jak uživatel do služby přichází, tedy z jakých doporučení, zdrojů informací o službě atd. Pro výzkum je tato informace důležitá, příchod uživatele může být spojen s motivací uživatele řešit problémy, které rodina má. Velmi důležitým prvkem se stává síťování pomoci ohrožené rodině. Získaná data nám ukážou, jestli dochází k příchodu uživatele stejnoměrně z různých zdrojů, nebo jestli lze podpořit možnost navýšení příchodu uživatelů na základě lepší informovanosti a navázání spolupráce i s jinými odborníky, institucemi atd..

Tabulka znázorňuje charakter příchodu uživatele do služby. V tabulce je vyčíslen počet uživatelů, kteří byli v daném roce službou podpořeni formou intervencí. Smlouva s uživateli mohla být sepsána mimo sledované období (tedy dříve než v roce 2016).

Tabulka 12 Počet všech uživatelů podle příchodu do služby v roce

Dělení počtu uživatelů dle nakontaktování uživatele na službu TSR	2016	2017	2018
Celkový počet podpořených uživatelů:	51	47	46
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení ze strany OSPOD	21	21	21
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení azylového domu	1	1	1
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení jiných odborníků (ZŠ, MŠ, ÚP..):	-	1	2
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva a kteří kontaktovali službu sami	29	24	22

Obrázek 25 Počet uživatelů podle příchodu do služby

Tabulka a graf nám ukazuje, že u všech sledovaných let tj. 2016, 2017 a 2018 jsou nejčetněji zastoupeny dvě skupiny příchodu do služby. Jedná se o uživatele, kteří **kontaktovali službu sami** (mohlo se stát i na základě doporučení stávajících nebo bývalých uživatelů, kteří jsou se službou spokojeni). Tito uživatelé vnímají potřebu změny a jsou tedy motivováni ke změně své situace a aktivně chce ve spolupráci se službou svou situaci řešit.

Druhá o něco méně početnější skupina uživatelů začala se službou spolupracovat na **doporučení ze strany OSPOD**. Jedná se o rodiny, které jsou v evidenci OSPOD, svou situaci si mnohdy nepřiznávají, čteně se objevují vzorce chování z původní rodiny.

Problémy, které rodinu obklopují, jsou již tak velké a dlouhodobé, že dítě v rodině je vyhodnoceno jako ohrožené, může být i soudně stanoven tzv. soudní dohled nad výchovou nezletilého, případně je to rodina, které už reálně hrozí odebrání dítěte.

Následují další možnosti příchodu uživatelů do služby již o poznání méně početné. Jedná se o **příchod uživatele na doporučení azylového domu**, tady se jedná o uživatele, který odchází z azylového domu do jiné formy bydlení, ponejvíce se jedná o městské byty. V tomto případě nelze uvažovat o navýšení počtu příchozích rodin do služby jednoduše z toho důvodu, že ne všichni uživatelé azylového domu získají bydlení vhodnějšího charakteru, například městský byt, sociální bydlení, nájem, většinou odchází do jiného azylového domu.

Další skupinou jsou uživatelé, kteří přichází z jiných institucí, v našem případě se jedná o **doporučení z MŠ a ZŠ**. Tady vidíme nízkou početnost. Přitom poslední rok předškolního vzdělávání a základní škola jsou ze zákona povinné, vyplývá z toho, že všechny děti, které v rodinách vyrůstají, projdou těmito institucemi. Pro službu se tady otevírá možnost navázání užší spolupráce.

V charakteristice uživatele byly definovány i typy znevýhodnění, kam spadají také cizinci. Služba za sledované období eviduje 3 rodiny cizích státních příslušníků. V případě, kdy tyto rodiny mají děti školou povinné, mají dle norem v ČR povinnost přihlásit děti neprodleně k předškolnímu nebo základnímu vzdělávání. O problematice cizích státních příslušníků se věnuje kapitola 5.4..

Limitem je především mlčenlivost, škola nemůže bez souhlasu rodiče kontaktovat službu, vzniká problém s oslovením rodiče a nabídkou služby, rodič může na nabídku reagovat negativně, může se cítit dotčeně, že jej škola označuje za špatného rodiče, který má problémy. Limit může činit i rezortní roztržičnost, kdy sociální služba spadá pod MPSV a školy pod MŠMT. V poslední době se otvírá rozprava o sociální práci na školách, pokud by toto bylo zakotveno, dá se předpokládat, že by byla poskytnuta k tzv. včasné intervenci, znamenalo by to posun mnohdy od terciální prevenci směrem k primární prevenci.

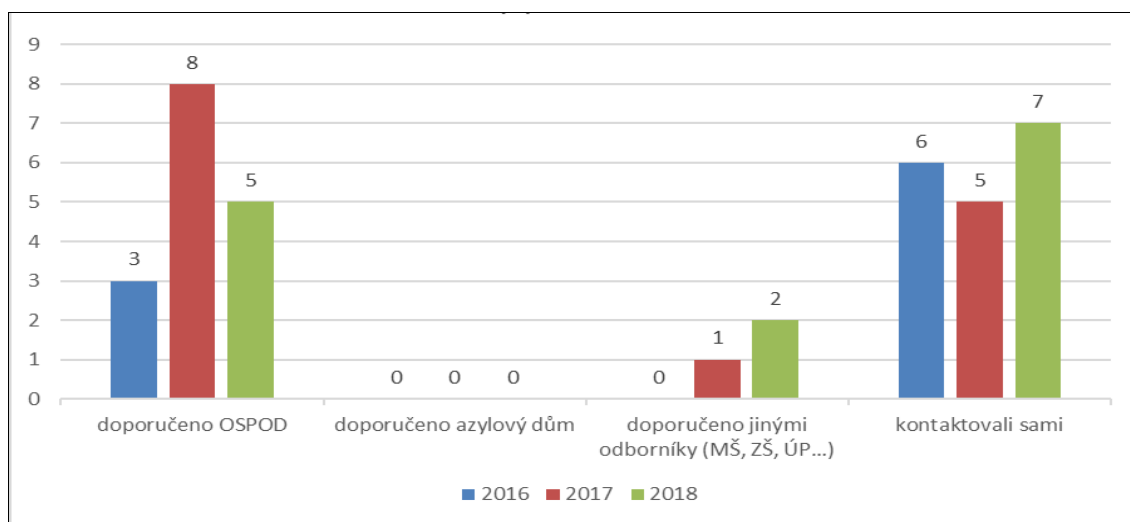
Do možnosti příchodu uživatele ze strany jiných institucí, můžeme zahrnout i dětské lékaře, nebo úřad práce, kde se rodiny v obtížné situaci vyskytují, ale statistické údaje TSR tyto zdroje nezaznamenaly.

Dělení počtu nově uzavřených smluv podle příchodu uživatele do služby TSR

V tomto přehledu je vyjádřen počet uživatelů dle příchodu uživatele ve vztahu k nově uzavřeným smlouvám v daném roce. Jedná se o data, která jsou výsledkem rozdílná, než v tabulce předešlé, kde byli zahrnuti všichni uživatelé.

Tabulka 13 Počet uživatelů s novou smlouvou podle příchodu do služby

Dělení počtu nově uzavřených smluv dle nakontaktování uživatele na službu TSR	2016	2017	2018
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení ze strany OSPOD	3	8	5
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení NDO	0	0	0
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva na doporučení jiných odborníků (ZŠ, MŠ, ÚP..):	0	1	2
Počet uživatelů s nimiž byla uzavřena Smlouva a kteří kontaktovali službu sami	6	5	7

Graf 8 Počet uživatelů podle příchodu do služby

Situace je obdobná statistickým datům v předchozím zjištění, tedy potvrzuje předešlá data. Lze konstatovat, že v případě nově uzavřených smluv v daném roce je nejsilnějšími skupinami podle příchodu uživatele, nejsilnější skupinou uživatelů, kteří přichází na doporučení OSPOD a uživatelů, kteří přichází sami. Další možnosti příchodu uživatele do služby jsou využívány minimálně. Platí závěry, které byly vyvozeny z předešlých dat.

Závěr: Můžeme shrnout, že služba eviduje 5 hlavních zdrojů, ze kterých uživatelé do služby přichází. Vidíme, že vyčíslená data ukazují na nerovnoměrné rozložení příchodu uživatele do služby. Navrhujeme zvýšit informovanost o službě v řadách odborníků a institucí. Služba může rozšířit cílovou skupinu na děti do 26 let.

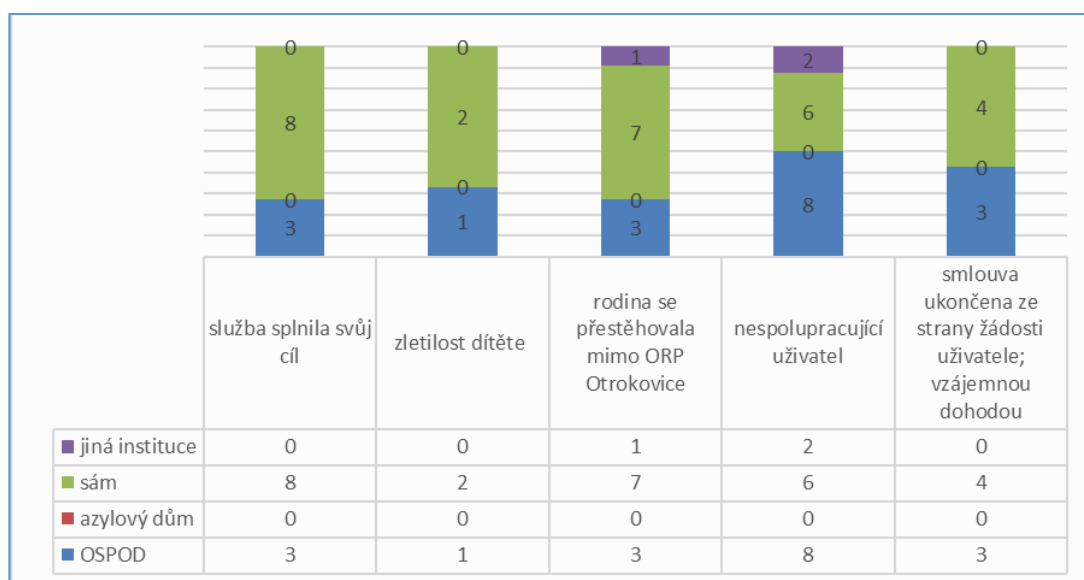
9.3 Důvody ukončení spolupráce se službou srovnání s předchozími lety

- Odpověď na DVO3: Je rozdíl ve způsobu ukončení smlouvy podle příchodu uživatele do služby?

Při analýze dat byly zkoumány způsoby ukončení smluv mezi uživatelem a službou viz též kapitola 4.7 Výpovědní důvody. Pomocí číselného kódování důvodu výpovědi, byla data přenesena do tabulky a tím došlo ke zpřehlednění počtu ukončených smluv vztahující se k důvodům ukončení a zároveň i ke způsobu příchodu uživatele.

Tato data mohou zjistit, jestli je souvislost mezi důvodem ukončení smlouvy a způsobem příchodu uživatele. Jak bylo popsáno v teoretické části (kap. 2.12), motivace uživatele je důležitá součást, která vede ke spolupráci se službou a hraje důležitou roli k aktivnímu řešení problémů tedy ke změně situace rodiny.

- Souhrnný přehled ukončených smluv za roky 2016 - 2018

Graf 9 Celkový přehled ukončených smluv za 2016, 2017, 2018

Tabulka znázorňuje souhrn počtu ukončených smluv za roky 2016 – 2018. Ve způsobu ukončení smluv mezi TSR a uživatelem, můžeme buď hovořit o úspěšné spolupráci: spolupráce byla ukončena tím, že splnila cíl; o neúspěšné spolupráci mezi uživatelem a službou, smlouva byla rozvázána z důvodu nespolečné spolupráce uživatele. Další možnosti ukončení smlouvy mezi uživatelem a službou již tak jednoznačné nejsou, uživatel přestal

splňovat podmínky pro poskytování služby TSR, mohlo dojít k rozvázání spolupráce vzájemnou dohodou.

V případě úspěšnosti, tedy ukončení smlouvy **z důvodu splnění cíle** vidíme, že za sledované období se jedná o (8) takto ukončených smluv u uživatele, který službu vyhledal sám, potvrzuje se motivovanost uživatele řešit aktivně situaci. V počtu (3) uživatelů se jedná o uživatele, kteří přišli do služby na doporučení ze strany OSPOD, jedná se tedy o uživatele v evidenci OSPOD, tzn. je zde ohrožené dítě (dětí), pak lze vidět úspěšnost ve výsledku možnosti obnovení funkčnosti rodiny i ve velmi závažných situacích.

Částečná forma úspěšné spolupráce je i **ukončení smlouvy ze strany žádosti uživatele, vzájemnou dohodou**. Jedná se o uživatele, kde nebyl cíl naplněn, ale uživatel chce pokračovat bez pomoci služby. Statisticky se jedná o uživatele v počtu (4) kteří přišli do služby sami a o (3) uživatele na doporučení OSPOD.

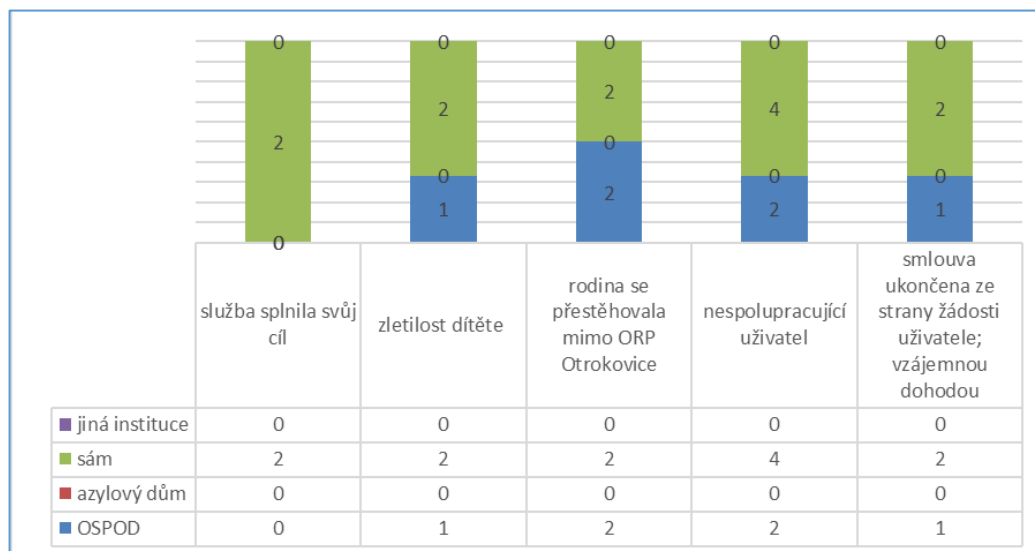
Ve skupině **nespolupracující uživatel**, je zaznamenáno (8) uživatelů, kdy spolupráci s TSR doporučil OSPOD a uživatel je zároveň i v evidenci OSPOD. V této skupině evidujeme i (6) uživatelů, kteří přišli do služby sami (mohlo ale dojít ke zkrácení údajů u 4 uživatelů, kteří odmítli po odchodu své klíčové pracovnice spolupracovat se službou; viz též popis u dat přímo u roku 2016, str. 102). Na doporučení jiných institucí, v našem případě MŠ, ZŠ evidujeme (2) uživatele.

Další formou ukončení spolupráce je **zletilost dítěte**, tedy uživatel nespĺňuje podmínky pro poskytnutí služby. V teoretické části jsem uvedla definici cílové skupiny TSR, která mj. uvádí, že se jedná o rodinu s dítětem do 18 let. Tento důvod ukončení spolupráce byl zaznamenán u (2) uživatelů, kteří do služby vstoupili sami a (1) uživatel z OSPOD. Možností pro službu je posunout hranici věku dítěte do 26 let. Je tedy na úvaze, jestli by toto bylo ku prospěchu s ohledem na celkový počet takto ukončených smluv: 3, za celkové sledované období.

Smlouva byla ukončena **z důvodu přestěhování mimo ORP**, opět se jedná o uživatele, který nespĺňuje podmínky pro poskytnutí služby. To se týkalo (7) uživatelů, kteří přišli do služby sami, (3) uživatelů z OSPOD a (1) z jiné instituce.

- Pro přehlednost uvádím počty a důvody ukončení smluv za jednotlivé roky:

Rok 2016

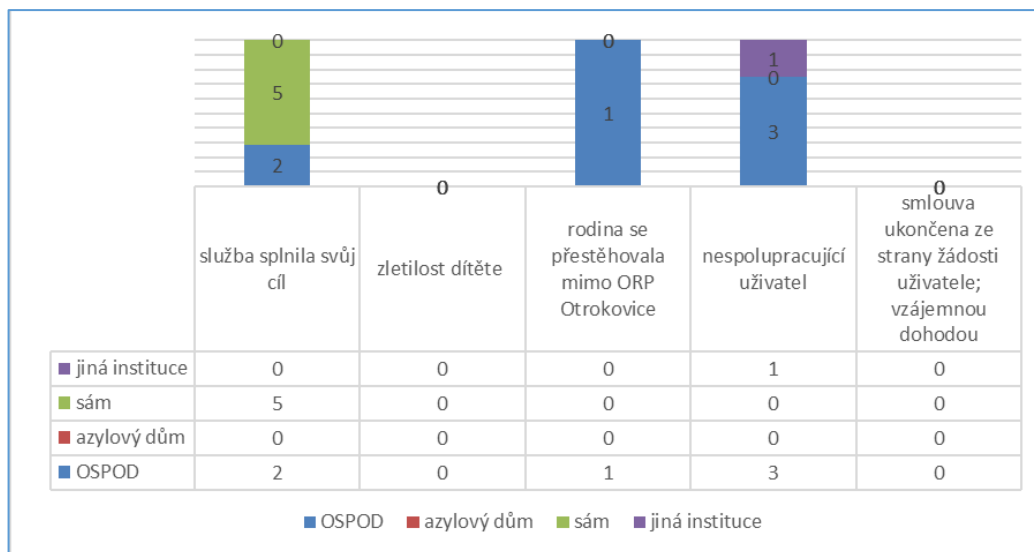

Graf 10 Počet a důvody ukončení smluv 2016

V případě ukončení smlouvy z důvodu nespolutracujícího uživatele, nastalo určité zkrselení údajů. Stalo se tak na základě dlouhodobé nemoci sociální pracovníce. Uživatelé, kterým byla klíčovou pracovnící, původně chtěli ve spolupráci se službou dále pokračovat, ale spolupráci se nakonec nepovedlo navázat, a smlouva byla rozvázána z důvodu nespolutpráce (4x). Rodiny posléze uváděly, že se nechtěly někomu dalšímu svěřovat a „navazovat novou spolupráci“, proto službu nevyužily; dvě rodiny dále později uvedly, že proběhla změna bydliště mimo ORP Otrokovice, jedna rodina spolupráci později obnovila. Pro službu to byl signál změnit postup a snažit se seznámit rodiny i s jiným sociálním pracovníkem TSR.

Ukončení smlouvy kvůli nespolutpráci evidujeme u (4) uživatelů, kteří vyhledali službu sami, u (2) uživatelů na doporučení spolupráce se službou od OSPOD. V případě zletilosti dítěte, došlo k ukončení smlouvy u (2) uživatelů, kteří vyhledali službu sami a u (1) uživatele na doporučení spolupráce se službou od OSPOD. Ukončení smlouvy z důvodu přestěhování mimo ORP se jednalo u (2) uživatelů na doporučení spolupráce od OSPOD a (2) uživatelů, kteří službu vyhledali sami. Důvod ukončení smlouvy: služba splnila cíl, se jedná u (2) uživatelů, kteří službu vyhledali sami.

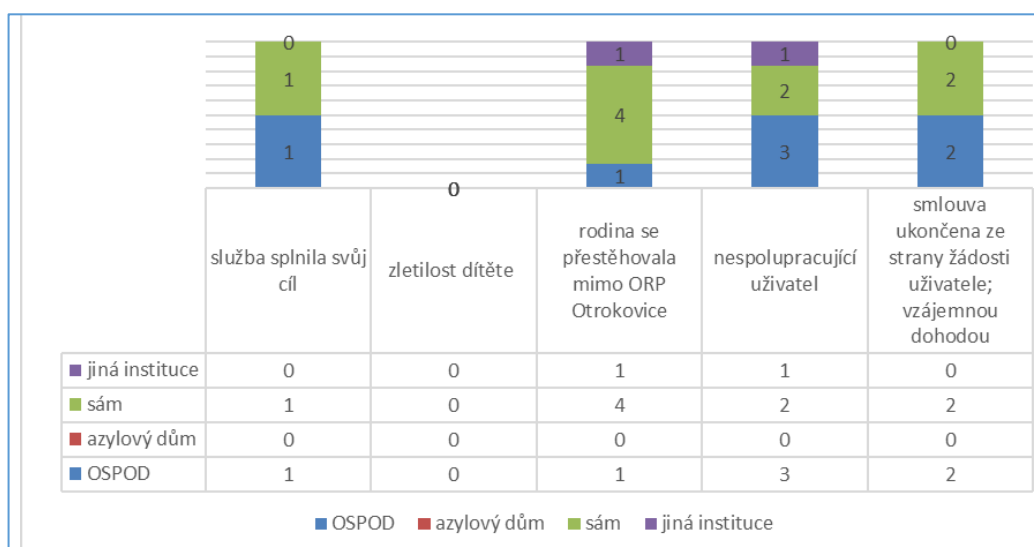
Rok 2017

Graf 11 Počet a důvody ukončení smluv 2017

Za rok 2017 služba neviduje žádné ukončení smlouvy z důvodu nespolupráce, které by se vztahovalo k příchodu uživatele do služby formou vyhledání spolupráce sám. Evidujeme (3) výpovědi uživatelů, kterým byla spolupráce se službou doporučena ze strany OSPOD a (1) na doporučení spolupráce se službou od jiné instituce. Cíl splnilo (5) uživatelů, kteří službu vyhledali sami a (2) na doporučení spolupráce se službou ze strany OSPOD. V případě, kdy výpověď nastala z důvodu přestěhování mimo ORP se jedná o (1) rodinu na doporučení spolupráce se službou ze strany OSPOD.

Rok 2018

Graf 12 Počet a důvody výpovědi smluv 2018

Za rok 2018 došlo k ukončení smlouvy z důvodu nespolupráce u (3) uživatelů přicházejících z doporučení spolupráce se službou ze strany OSPOD, u (2) uživatelů kteří vyhledali spolupráci se službou sami a (1) uživatele na doporučení spolupráce se službou ze strany jiné instituce. Splnění cíle proběhlo u (1) uživatele z doporučení spolupráce se službou ze strany OSPOD a u (1) uživatele, který vyhledal službu sám. Z důvodu přestěhování mimo ORP jsou evidováni (4) uživatelé, kteří vyhledali službu sami, (1) uživatel na doporučení spolupráce se službou ze strany OSPOD a (1) uživatel na doporučení ke spolupráci se službou od jiné instituce.

Závěr: potvrzujeme, že příchod uživatele do služby ovlivňuje výsledek spolupráce. Uživatelé, kteří přichází do služby na základě vlastní iniciativy a jsou více motivováni ke změně své situace, vykazují větší úspěšnost v plnění cílů.

9.4 Závěr za kapitulu

- V průběhu roku dochází k obměně uživatelů, pracovníci TSR se snaží nevytvářet závislé uživatele na službě.
- Možností pro TSR je navázat užší spolupráci se školami, školkami, a mít možnost zahájit spolupráci s rodinou dříve, než dojde k vysoké míře prohloubení problémů rodiny
- Další možností je zvýšit informovanost o službě a navázat spolupráci i na odborníky z řad dětských pediatrů, pracovníků úřadu práce.
- Možností pro službu je rozšířit cílovou skupinu na rodiny s dítětem do 26 let věku.
- Možnost je spolupráce s rodinami cizích státních příslušníků, znamená to mít přichystány metodické postupy, včetně možnosti zapojení studentů vysokých a středních škol v roli tlumočnicků, vyplnění formulářů atd.. Naskytá se otázka možnosti započítatelné praxe studentů.
- Limitem je rezortní roztříštěnost, legislativa nemá jednotné postupy; určitým limitem může být i mlčenlivost, která znesnadňuje komunikaci odborníků kolem rodiny a tím i jednotnost přístupu pomoci
- Potvrdilo se nám, že míra motivace uživatele souvisí s plněním individuálních plánů, tedy s pozitivní změnou v životě uživatele.

10 STATISTIKA VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ

- Odpověď na DVO4: Jsou využívány všechny základní činnosti?
- Odpověď na DVO5: O které základní činnosti je vyšší zájem?

Ve vztahu k intervencím služba vede a vykazuje statistická data. Každá intervence je vedena formou písemného zápisu a statistických tabulek, do kterých se zaznamenávají údaje o intervenci, mj. i využitá základní činnost (nabídka základních činností služby uvádí 4. kapitola: Terénní služba rodinám s dětmi). Údaje jsou zachyceny v co nejužším zaměření na jednotlivé podbody základních činností, dosáhneme tak detailnějších údajů a nejen souhrn, který by nebyl tak vypovídající veličinou.

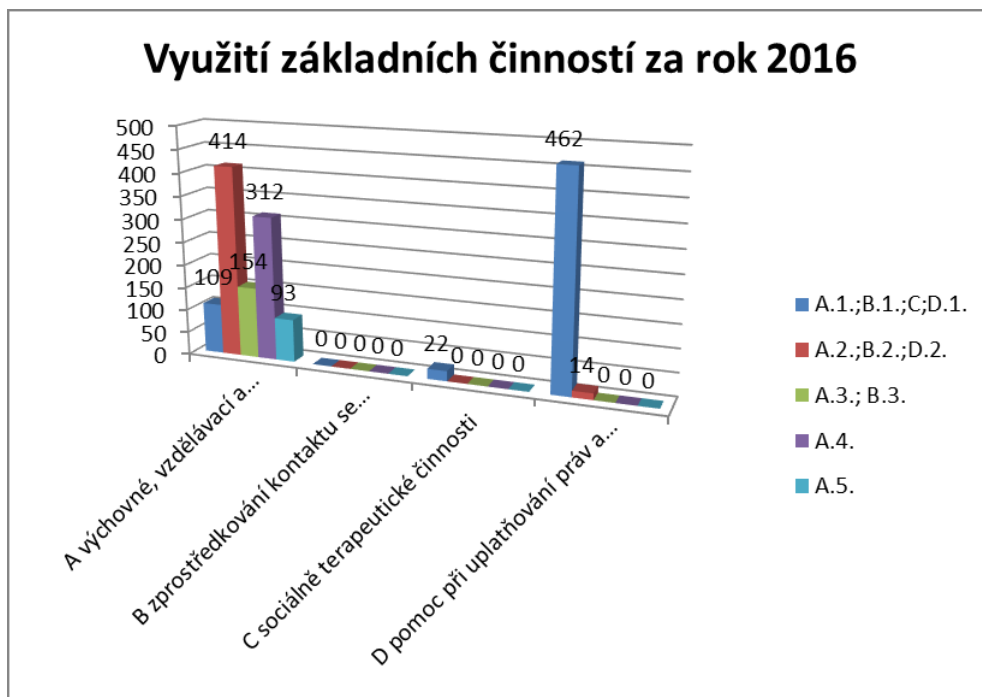
Statistické údaje ukazují, jestli byly základní činnosti využity v plném rozsahu, nebo jestli některá ze základních činností byla využita četněji, jakých problematik se intervence týkaly. Odráží se tak rozsah a zaměření vykonaných intervencí, tedy i charakter spolupráce služby a uživatele.

V tabulce jsou pro rychlou orientaci barevně vyznačena data nejčetněji využitých činností na prvních třech pozicích: 1. modrá, 2. zelená, 3. červená

Statistika využití základních činností v průběhu roku 2016

Tabulka 14 Využití základních činností 2016

STATISTIKA VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ V PRŮBĚHU ROKU 2016			
základní činnost	celkem		počet
A	1082	A.1.	109
		A.2.	414
		A.3.	154
		A.4.	312
		A.5.	93
B	0	B.1.	0
		B.2.	0
		B.3.	0
C	22		
D	476	D.1.	462
		D.2.	14

Graf 13 Využití základních činností 2016

Za rok 2016 podle statistik služby byla nejčteněji využita základní činnost:

D.1. (pomoc při vyřizování běžných záležitostí) v počtu **462** intervencí. Následuje základní činnost

A.2. (pracovně výchovná činnost s dospělými, v počtu **414** intervencí a třetí nejčteněji využitou základní činností je činnost

A.4. (zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí) **312** intervencí.

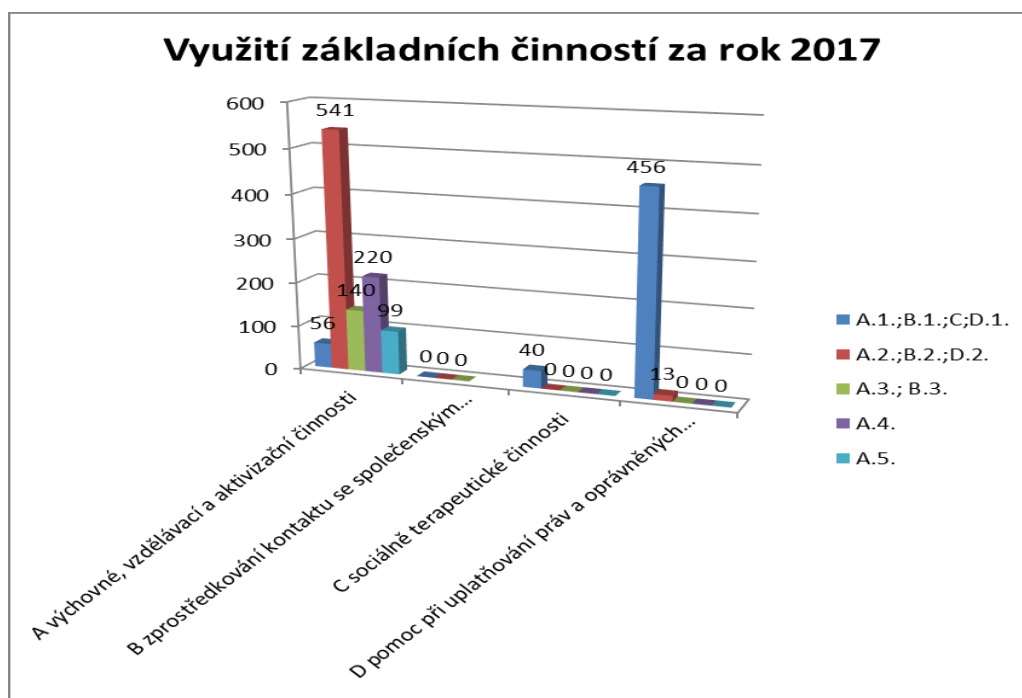
Pokud využijeme zjednodušené statistiky, pak vychází, že nejvíce využívanou základní činností je činnost A. (výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, která v sobě zároveň obsahuje nejvyšší rozsah podbodů zaměření).

Mimo souhrnně základní činnost B (zprostředkování kontaktu se společenským prostředím), byly ze strany uživatelů využity všechny základní činnosti.

Statistika využití základních činností v průběhu roku 2017

Tabulka 15 Využití základních činností 2017

STATISTIKA VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ V PRŮBĚHU ROKU 2017			
základní činnost	celkem		počet
A	1056	A.1.	56
		A.2.	541
		A.3.	140
		A.4.	220
		A.5.	99
B	0	B.1.	0
		B.2.	0
		B.3.	0
C	40		
D	469	D.1.	456
		D.2.	13

Graf 14 Využití základních činností 2017

Z vyčíslených dat je zřejmé, že za rok 2017 je nejčteněji využita základní činnost služby: **A.2. (pracovně výchovná činnost s dospělými)** v počtu 541 intervencí, činnost následuje základní **D.1. (pomoc při vyřizování běžných záležitostí)** 456 intervencí dále činnost **A.4. (zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí)** 220 intervencí.

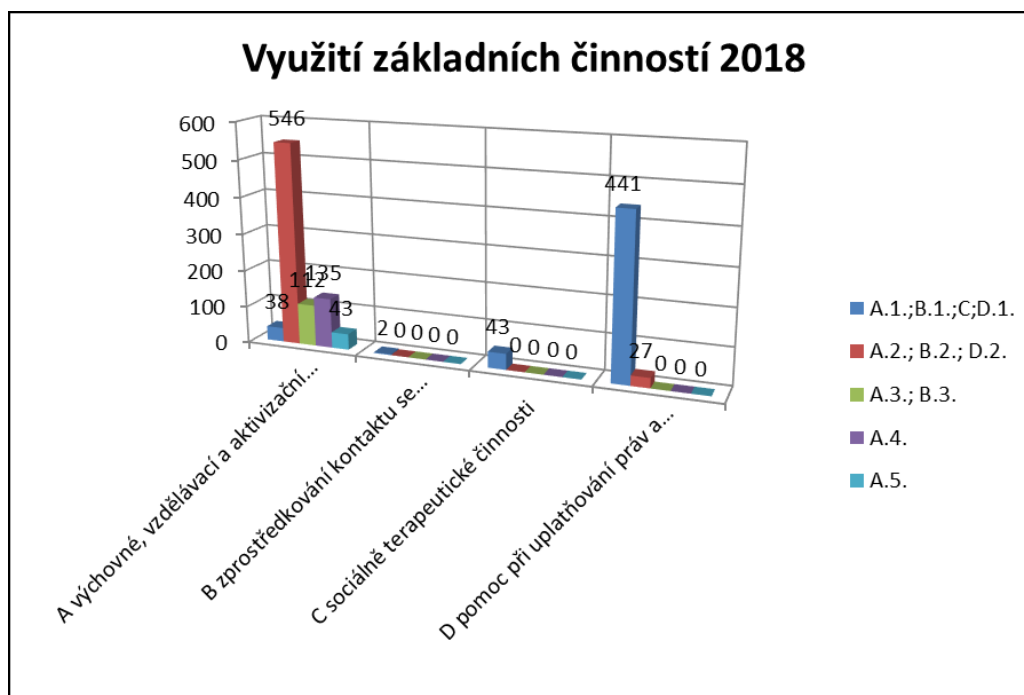
Znovu lze zjednodušeně konstatovat, že nejčteněji byla zastoupena základní činnost A. (výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti) v počtu 1056 intervencí.

Další základní činnosti byly využity v menší míře. Také za tomto rok není evidováno využití základní činnosti B.

Statistika využití základních činností v průběhu roku 2018

Tabulka 16 Využití základních činností 2018

STATISTIKA VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ V PRŮBĚHU ROKU 2018			
základní činnost	celkem		počet
A	874	A.1.	38
		A.2.	546
		A.3.	112
		A.4.	135
		A.5.	43
B	2	B.1.	2
		B.2.	0
		B.3.	0
C	43		
D	468	D.1.	441
		D.2.	27

Graf 15 Využití základních činností 2018

Za rok 2018 je obdobně jako předešlé roky 2016 a 2017 nejčteněji využita základní činnost A.2. (pracovně výchovná činnost s dospělými) v počtu 546 intervencí,

D.1. (pomoc při vyřizování běžných záležitostí) 441 intervencí,

A.4. (zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání dětí) 135 intervencí.

Nejčteněji byla opět zastoupena základní činnost A. (výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti) v počtu 874 intervencí.

V roce 2018 byly zastoupeny při spolupráci všechny základní činnosti, které služba pro spolupráci nabízí.

10.1 Závěr za kapitolu

V této kapitole bylo zjištěno, že za všechny sledované roky 2016, 2017 a 2018 byla nejčteněji využívána základní činnost služby A (výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti), následována činností D (pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí).

Z využití základních činností je patrné, že jsou zde zastoupeny tři nejsilnější podbody základních činností služby konkrétně: A.2. (pracovně výchovná činnost s dospělými), D.1. (pomoc při vyřizování běžných záležitostí) a A.4. (zajištění podmínek a poskytování podpory pro přiměřené vzdělávání), které se ve všech sledovaných letech opakují. Pro službu z toho vyplývá, že další činnosti jsou využívány spíše okrajově.

Jedna ze tří nejčtenějších využitých základních činností je A.4., která se vztahuje na vzdělávání dětí. Potvrzuje se tak prostor k navázání užší spolupráce se školami a včasnější záchyt rodin, u kterých se objevují rizika nedostatečné podpory dětí při školním vzdělávání (viz též kap. 9.2). TSR spolupracuje s dobrovolnickými organizacemi, které organizují dobrovolníky i z řad studentů. V rámci spolupráce s dobrovolnickými organizacemi nabízí TSR rodinám s nimiž spolupracuje možnost doučování pro děti, které se uskutečňuje v prostorách budovy charity.

Shrnutí:

- Nejčteněji jsou využívána základní činnosti A.2.; A.4. a činnost D.1.
- Revidovat způsob nabídky činnosti B. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.
- Znovu se objevuje možnost zaměření na navázání užší spolupráce se školami a školkami.

- Možností pro službu je zaměřit vzdělávání pracovníků na nejčastěji využívané základní činnosti, ideálně ve formě vícehodinových kurzů, výcviků.
- Limitem je financování sociálních služeb, které nedává prostor pro nákladné a mnohdy víceleté vzdělávání.
- S tímto zjištěním může služba pracovat i v případě nových pracovníků, kteří vstupují do služby, konkrétně to znamená nastavit vzdělávání na výše uvedené oblasti problémů rodin. Popřípadě zaměřit se již přímo ve výběrovém řízení na uchazeče, kteří mají kvalifikaci formou výcviků v této oblasti.

11 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNY

Tato kapitola se zabývá analýzou individuálních plánů uživatelů. Individuální plány se vytváří na základě potřeb rodiny (viz. kap. 4. Terénní služba rodinám s dětmi). Jejich rozbor přinese odpovědi na:

- Odpověď na DVO5: Jaké cíle jsou nejčteněji řešeny v individuálních plánech uživatelů?
- Odpověď na DVO6: Shoduje se využívání základních činností služby se zaměřením cílů uživatelů v individuálních plánech?

Zaměření individuálních plánů pomůže zpřehlednit nejčtenější řešené problémy uživatelů, získám informace o možnostech zasíťování institucí a odborníků s možností rozšíření informovanosti o možnostech spolupráce a tím i zvýšení preventivní složky služby, tzn. včasné intervence.

Určím, jestli četnost zaměření individuálních plánů, odpovídá četnosti využívání základních činností vykázaných službou. Zjistím a ověřím, co uživatelé chtějí ve spolupráci se službou řešit, Výsledek šetření zúročím návrhem možností zvýšení kompetencí pracovníků TSR v těch oblastech, které uživatelé od služby vyhledávají čteněji.

- Odpověď na DVO7: Daří se plnit cíle individuálních plánů?

Zjistím, jestli je spolupráce uživatele se službou úspěšná, popřípadě jaké cíle se daří plnit a naopak, které cíle se plnit nevede.

- Odpověď na VO8: Jsou cíle, které nejsou plněny v možnostech spolupráce uživatele a služby?

Podle zaměření cílů a jejich (ne)plnění zacílím na možnosti zlepšení spolupráce mezi službou TSR a uživatelem, zároveň posoudím možnost limitujícího charakteru v problematikách individuálních plánů, kde se spolupráce TSR a uživatele výrazně nedaří.

Rozborem individuálních plánů, dostanu obrázek o potřebách rodin, potažmo o problémech, které rodiny řeší ve vztahu k funkcím rodiny. Zjistím, které funkce rodin jsou nejvíce ohroženy, zreviduji možnosti a limity služby, tedy jak na tyto problémy (ne)může služba reagovat svými základními činnostmi.

Data získám analýzou individuálních plánů uživatelů. Pro tyto potřeby byly vytvořeny definice, ve kterých jsou obsaženy výrazy týkající se sledovaného jevu vztaženého k funkcím rodiny. Následně proběhla analýza textu individuálních plánů, byly zaznamenány

matematické hodnoty výskytu jevu, které v součtové hodnotě vyjádří výskyt sledovaných údajů. Ukázka postupu je přiložena jako Příloha P II.

Vyhodnotím také, jak se daří plnit cíle v individuálních plánech ve spolupráci služby a uživatele. Výsledek poskytne informaci, jestli je služba poskytována efektivně.

Počty cílů řešených v individuálních plánech a počty využití základních činností se liší. V individuálních plánech jsou vyjádřeny hodnoty cílů, ve statistice základních činností jde o počty intervencí, které byly pracovníky vykázány, jde tedy o sociální práci s uživatelem.

Nejprve budou srovnány jednotlivé roky 2016, 2017 a 2018 ve statistickém a grafickém vyjádření řešených funkcí rodiny. Dále bude proveden rozbor jednotlivých roků za sledované období.

Souhrnná charakteristika zaměření cílů v individuálních plánech za 2016, 2017, 2018

Údaje poskytnou srovnání řešených problematik v individuálních plánech za roky 2016, 2017 a 2018, které se vztahují k funkcím rodiny. Hodnoty při srovnání ukážou, jestli bude převládat shodnost v selhávání určitých funkcí rodiny, nebo se bude jednat o rozdílná data.

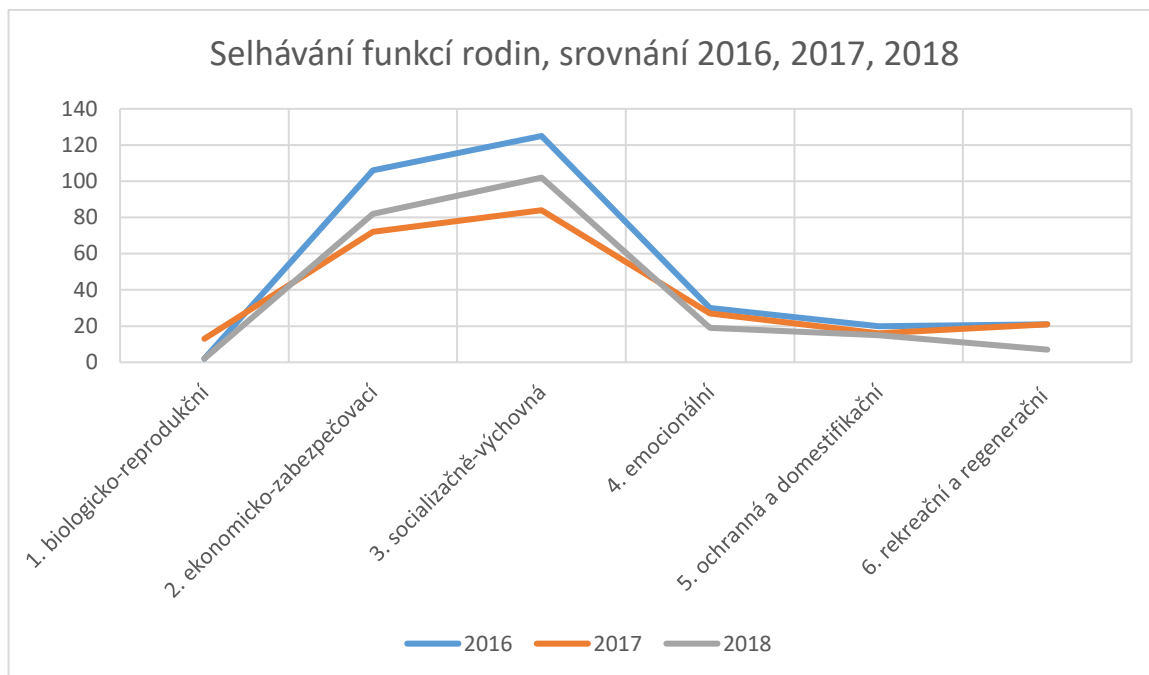
Celkově bylo vyhodnoceno 763 cílů v individuálních plánech, individuální plány byly hodnoceny maximálně do půl roku od sestavení pracovníci a uživatelem.

Tabulka 17 Počet cílů na uživatele za daný rok

Rok	Počet cílů	Počet rodin	Průměr počtu cílů na rodinu, (zaokrouhleno na celé číslo)
2016	304	51	6
2017	233	47	5
2018	226	46	5

Tabulka 18 Funkce rodin, srovnání 2016, 2017, 2018

Funkce rodiny	stav, kdy rodina svou funkci plní	2018		2017		2016	
		celkem řádek	celkem FR	celkem řádek	celkem FR	celkem řádek	celkem FR
1. biologicko-reprodukční	Těhotná žena dodržuje zásady zdravé výživy; vytváří prostředí pro příchod dítěte. Rodina (vč. nedospělých, ale sexuálně aktivních dětí) je informována o možnostech prevence početí dítěte, a dokáže je využít v případě, že není připravena na narození dítěte.	2	2	1	13	1	2
biologicko-reprodukční	Rodina zná charakteristiky domácího násilí, sexuálního zneužívání a ví, jak se proti nim bránit, a postupovat.	-		12		1	
2. ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek	28		29		48	
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina zajišťuje bezpečné prostředí pro vývoj dítěte ve smyslu vedení domácnosti (úklid, strava, aj.)	9	81	14	72	12	106
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny	24		9		15	
ekonomicko-zabezpečovací	Členové rodiny dokáží jednat v zájmu rodiny s různými institucemi	20		20		31	
3. socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání	43		41		38	
socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	43		24		40	
socializačně-výchovná	Rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti, a celkově jej připraví pro vstup do společnosti	14	102	16	84	41	125
socializačně-výchovná	Rodina bude využívat možnosti kontaktů se společenským prostředím	2		0		4	
socializačně-výchovná	Rodina má možnost využití nových metod práce s rodinou; členové rodiny mají takové sociální dovednosti, které jim umožňují začlenění se do majoritní společnosti	-		3		2	
4. emocionální funkce	Rodina dokáže obnovit a upevnit komunikaci v rámci své rodiny	14	19	17	27	9	30
emocionální funkce	Rodina dokáže poskytnout svým členům pocit zájmu, bezpečí a jistoty	5		10		21	
5. ochranná a domestikační funkce	Rodina je účastna zdravotního pojištění, členové rodiny absolvují preventivní lékařské prohlídky, dbají o své zdraví, dodržují hygienické zásady. Rodina žije (bydli) v prostředí, které není pro děti ohrožující.	15	15	16	16	20	20
6. rekreační a regenerační funkce	TSR spolupracuje s organizacemi, které zajišťují dobrovolníky a nabízí možnost využití dobrovolnického programu uživatelům	-	7	7	21	2	21
rekreační a regenerační funkce	Rodina dokáže aktivně trávit volný čas	7		14		19	
celkem		226	226	233	233	304	304
		226		233		304	

Graf 16 Funkce rodin, srovnání 2016, 2017, 2018

Ze statistického vyjádření a grafu, který byl vytvořen na základě získaných dat je zřejmé, že jde o opakující se jev, některé funkce rodiny jsou více ohroženy než jiné. V rodinách nejvíce selhávají funkce socializačně výchovná a ekonomicko – zabezpečovací.

Pokud využijeme Maslowovu pyramidu potřeb (popsána je v teoretické části, kapitola 3.2.1) a podmínku, že pyramidu nelze vystavět, kdyby některá skupina potřeb nebyla naplněna, je podle tohoto pravidla zřejmé, že rodiny řeší základní potřeby a pohybují se tedy v prvním stupni pyramidy.

Pokud se rodina s problémy potýká dlouhodobě, pak s přihlédnutím na individualitu musíme brát v potaz také vliv stresu. Důsledkem stresu může být i jednání, kdy uživatel není schopen dlouhodobě plánovat, žije současností, to může ovlivnit finanční hospodaření, kdy převládnu přání nad potřebami.

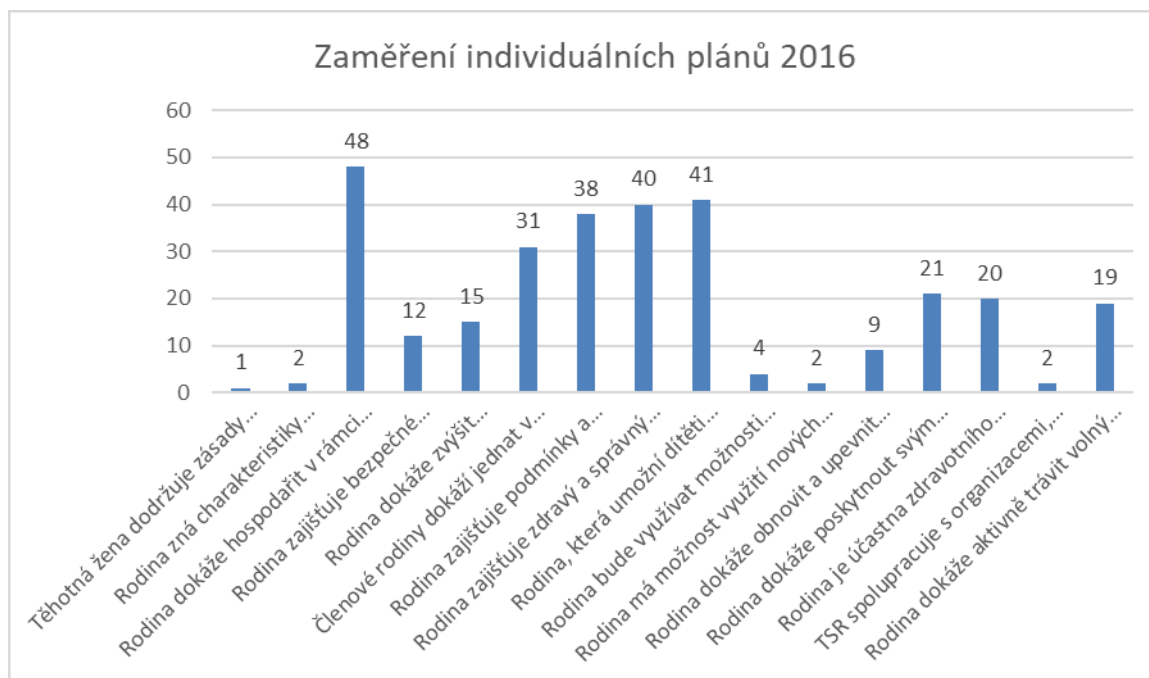
Plnění a zaměření individuálních plánů 2016

Tabulka nám charakterizuje matematické vyjádření četnosti zaměření individuálních plánů na problémy, které rodina řeší, tyto byly vztaženy k funkcím rodiny dle vybraných charakteristik. Dále je matematicky vyjádřeno plnění individuálních plánů, četnost byla zaznamenána do tří kategorií ano – částečně – ne

Tabulka 19 Hodnocení individuálních plánů 2016

2016						
Funkce rodiny	stav, kdy rodina svou funkci plní, a který je měřítkem úspěšné spolupráce s rodinou	hodnocení plnění IP			Celkem řádek	Celkem za funkci rodiny
		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE		
1. biologicko-reprodukční 2	Těhotná žena dodržuje zásady zdravé výživy; vytváří prostředí pro příchod dítěte. Rodina (vč. nedospělých, ale sexuálně aktivních dětí) je informována o možnostech prevence početí dítěte, a dokáže je využít v případě, že není připravena na narození dítěte.	1			1	3
biologicko-reprodukční	Rodina zná charakteristiky domácího násilí, sexuálního zneužívání a ví, jak se proti nim bránit, a postupovat.	1			2	
2. ekonomicko-zabezpečovací 106	Rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek	11	21	16	48	106
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina zajišťuje bezpečné prostředí pro vývoj dítěte ve smyslu vedení domácnosti (úklid, strava, aj.)	3	9		12	
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny (zaměstnání...)	2	9	4	15	
ekonomicko-zabezpečovací	Členové rodiny dokáží jednat v zájmu rodiny s různými institucemi (vyřízení sociálních dávek, řešení dluhů, aj)	18	11	2	31	
3. socializačně-výchovná 125	Rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání	8	28	2	38	125
socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	7	24	9	40	
socializačně-výchovná	Rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti, a celkově jej připraví pro vstup do společnosti	12	17	12	41	
socializačně-výchovná	Rodina bude využívat možnosti kontaktů se společenským prostředím	2	1	1	4	
socializačně-výchovná	Rodina má možnost využití nových metod práce s rodinou; členové rodiny mají takové sociální dovednosti, které jim umožňují začlenění se do majoritní společnosti		2		2	
4. emocionální funkce 30	Rodina dokáže obnovit a upevnit komunikaci v rámci své rodiny	3	5	1	9	30
emocionální funkce	Rodina dokáže poskytnout svým členům pocit zázemí, bezpečí a jistoty	5	14	2	21	
5. ochranná a domestikační funkce 20	Rodina je účastna zdravotního pojištění, členové rodiny absolvují preventivní lékařské prohlídky, dbají o své zdraví, dodržují hygienické zásady. Rodina žije (bydlí) v prostředí, které není pro děti ohrožující.	10	9	1	20	20
6. rekreační a regenerační funkce 21	TSR spolupracuje s organizacemi, které zajišťují dobrovolníky a nabízí možnost využití dobrovolnického programu uživatelům	2			2	21
rekreační a regenerační funkce	Rodina dokáže aktivně trávit volný čas	9	8	2	19	
celkem 304		94 (31%)	158 (52%)	52 (17%)		304

Zaměření individuálních plánů

Graf 17 Zaměření individuálních plánů 2016

Celkově bylo analyzováno za rok 2016 304 cílů v individuálních plánech uživatelů. V přehledu hodnocení individuálních plánů za rok 2016 vidíme, že rodiny nejpočetněji řešily oblast **ekonomicko – zabezpečovací** funkce rodiny, konkrétně finanční hospodaření, zaměřených cílů na tuto oblast bylo (48). Spolupráce se službou byla zaměřena na spolupráci při zpřehlednění příjmů a výdajů, určení priorit v platbách (například: bydlení, jídlo, splátkové kalendáře). Těmto charakteristikám odpovídá nejvíce základní činnost A.2. pracovně výchovná činnost s dospělými; a D.1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí.

Další v pořadí nejčastěji řešenou funkcí rodiny je socializačně – výchovná, konkrétně se spolupráce zaměřovala na dvě oblasti: **podporu rodiny v rozvoji schopností dětí a vstupu dětí do společnosti**, počet cílů, které byly na tuto oblast vztaženy (41) a na **zdravý a správný vývoj dítěte**, zaměřených cílů (40). Těmto oblastem odpovídá využití základní činnosti A.2. pracovně výchovná činnost s dospělými a A.4. zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání.

Nezanedbatelnou je i další řešená funkce rodiny emocionální, a v ní obsažené činnosti vztahující se k podpoře **zajištění zázemí, bezpečí a jistot rodiny**, celkem cílů (21). Odpovídající základní činnost je A.2. pracovně výchovná činnost s dospělými a A.3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností dítěte.

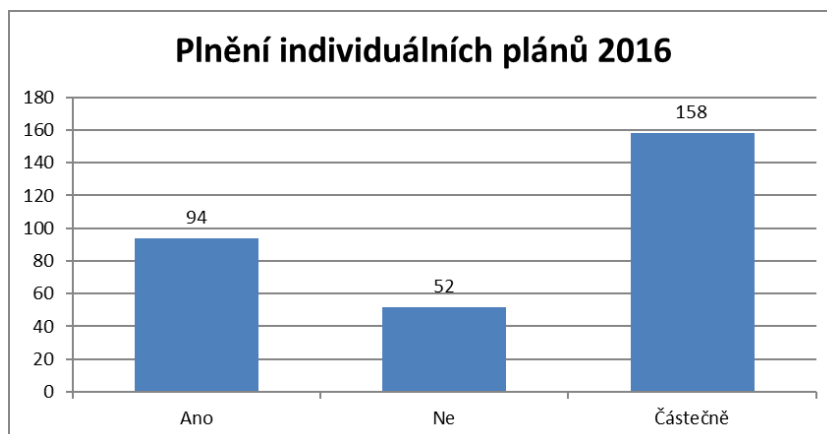
Téměř shodně byla řešena v individuálních plánech také funkce ochranná a domestikizační, cílů celkem (20), které se týkaly spolupráce v oblasti **dodržování hygienických zásad, dbaní na zdraví členů rodiny, preventivní lékařské prohlídky**. Odpovídající základní činností je především činnost A.2. pracovně výchovná činnost s dospělými.

U funkce rodiny rekreační a regenerační se služba při spolupráci s uživatelem (19) x zaměřovala na **aktivně trávený volný čas**. Tato charakteristika je poskytována základní činností A.5. zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity.

Porovnání využití základních činností služby a zaměření individuálních plánů

Pokud porovnáme využití základních činností služby, byly nejčastěji zastoupeny základní činností A.2., A.4., a D.1.. U zaměření individuálních plánů, nacházíme využití základních činností nejčastěji u činností A.2., A.4., D.1.. Můžeme konstatovat, že se využití základních činností shoduje.

Plnění individuálních plánů

Graf 18 Plnění individuálních plánů 2016

V oblasti plnění individuálních plánů za rok 2016 je 158 cílů, které byly plněny částečně, 94 cílů, které byly splněny a 51 cílů, které se naplnit nepovedlo.

Procentuálně se jedná o **52% částečně splněných cílů, 31% splněných cílů a 17 % nesplněných cílů** z celkového vzorku 304 cílů. Z vyčíslení a poměru plnění cílů v individuálních plánech je zřejmé, že většina cílů je splněna částečně.

- **Nejvíce částečně splněných cílů** se pohybuje v oblasti *podpory pro přiměřené vzdělávání (28)*, dále v oblasti *zajištění zdravého a správného vývoje dítěte (24)* a *finančního hospodaření (21)*. Jedná se o cíle, které může pracovník podpořit určitou

časovou dotací a rodina je dále v tomto aktivní. Předpokládá se určitý stupeň samostatnosti po provedené intervenci. Pokud rodina řeší potřeby na základní úrovni, nepostupuje dál, nemá kapacitu k řešení, projevuje se stresová situace, uživatel upřednostňuje tady a teď, před plánováním. Také může být znatelný vliv limitů dospělých členů rodiny, vzorů chování, které se v rodině předávají a mají tedy vliv na chování rodin.

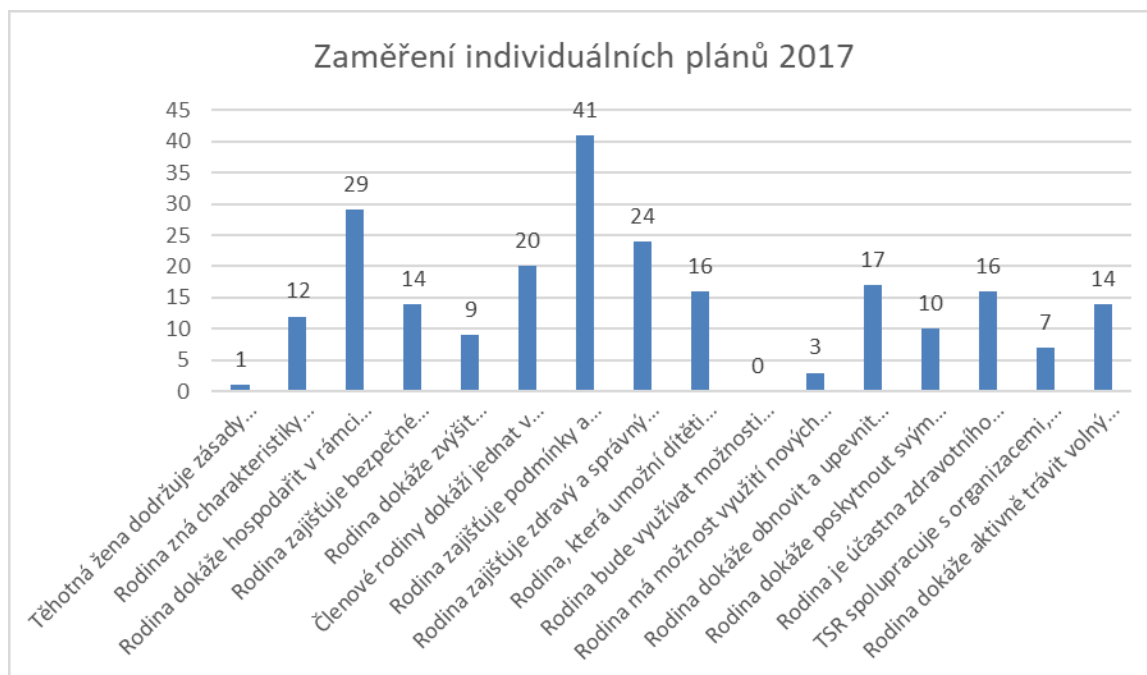
- Na druhé pozici jsou **cíle, které byly splněny**, tyto jsou nejvíce obsaženy v *jednání s různými institucemi*, například vyřízení sociálních dávek, řešení dluhů. U této oblasti uživatelé často využívají doprovody na instituce a nácviky jednání, služba pomáhá i s oslovením věřitelů a nastavením splátkových kalendářů.
- Revize **nesplněných cílů** ukazuje na *oblast finančního hospodaření a rozvoj dovedností dětí, včetně přípravy pro vstup do společnosti*. Jsou to zároveň oblasti, které byly zastoupeny i v částečně plněných cílech. Rodiny se do služby dostávají v situaci dlouhodobě krizové sociální situace (viz teoretická část, kapitola 2.6), v podstatě to znamená, že rodina přichází do spolupráce mnohdy až v situaci terciální prevence (viz teoretická část kapitola 2.9).

Plnění a zaměření individuálních plánů 2017

Tabulka 20 Hodnocení individuálních plánů 2017

2017						
Funkce rodiny	stav, kdy rodina svou funkci plní	hodnocení plnění IP			Celkem stav	Celkem za funkci rodiny
		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE		
1. biologicko-reprodukční	Těhotná žena dodržuje zásady zdravé výživy; vytváří prostředí pro příchod dítěte. Rodina (vč. nedospělých, ale sexuálně aktivních dětí) je informována o možnostech prevence početí dítěte, a dokáže je využít v případě, že není připravena na narození dítěte.	1	-	-	1	13
biologicko-reprodukční	Rodina zná charakteristiky domácího násilí, sexuálního zneužívání a ví, jak se proti nim bránit, a postupovat.	2	6	4	12	
2. ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek	5	14	10	29	72
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina zajišťuje bezpečné prostředí pro vývoj dítěte ve smyslu vedení domácnosti (úklid, strava, aj.)	6	8	-	14	
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny (zaměstnání...)	3	5	1	9	
ekonomicko-zabezpečovací	Členové rodiny dokáží jednat v zájmu rodiny s různými institucemi (vyřízení sociálních dávek, řešení dluhů, aj)	6	12	2	20	
3. socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání	9	30	2	41	84
socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	3	17	4	24	
socializačně-výchovná	Rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti, a celkově jej připraví pro vstup do společnosti	3	11	2	16	
socializačně-výchovná	Rodina bude využívat možnosti kontaktů se společenským prostředím	-	-	-	0	
socializačně-výchovná	Rodina má možnost využití nových metod práce s rodinou; členové rodiny mají takové sociální dovednosti, které jim umožňují začlenění se do majoritní společnosti	3	-	-	3	
4. emocionální funkce	Rodina dokáže obnovit a upevnit komunikaci v rámci své rodiny	3	14	-	17	27
emocionální funkce	Rodina dokáže poskytnout svým členům pocit zázemí, bezpečí a jistoty	4	6	-	10	
5. ochranná a domestikační funkce	Rodina je účastna zdravotního pojištění, členové rodiny absolvují preventivní lékařské prohlídky, dbají o své zdraví, dodržují hygienické zásady. Rodina žije (bydlí) v prostředí, které není pro děti ohrožující.	8	7	1	16	16
6. rekreační a regenerační funkce	TSR spolupracuje s organizacemi, které zajišťují dobrovolníky a nabízí možnost využití dobrovolnického programu uživatelům	6	1	-	7	21
rekreační a regenerační funkce	Rodina dokáže aktivně trávit volný čas	7	5	2	14	
celkem		69	136	28	233	233
			233			

Zaměření individuálních plánů

Graf 19 Zaměření individuálních plánů 2017

Za rok 2017 bylo analyzováno celkem 233 cílů v individuálních plánech uživatelů. Výsledky výzkumu ukazují, že nejčetnější zaměření individuálních plánů je u funkce rodiny socializačně - výchovné, konkrétně se jedná o **(41)** cílů zaměřených na **zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání** a **(24)** cílů zaměřených na **zdravý a správný vývoj dítěte**. Těmto oblastem odpovídají základní činnosti služby TSR A.4. zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání a A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými.

Další výraznou pozicí je ekonomicko – zabezpečovací funkce rodiny, konkrétně v oblasti **finančního hospodaření, práce s rozpočtem rodiny, zpřehlednění příjmů a výdajů, placení prioritních pohledávek (29)** a v **jednání s institucemi** jako je úřad práce, věřitelé.

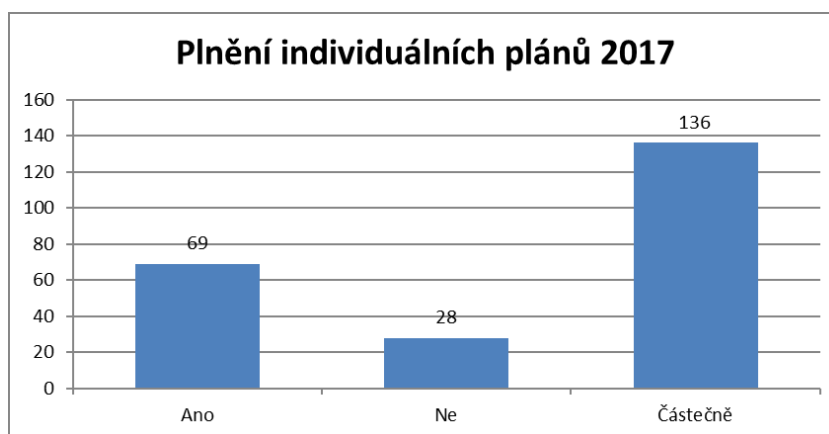
Těmto řešeným problematikám odpovídají nejvíce základní činnosti služby A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými a D.1. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – pomoc při vyřizování běžných záležitostí

Situace je obdobná jako v roce 2016. Nejčetněji zastoupené a zároveň i nejvíce ohrožené jsou funkce rodiny: socializačně – výchovná a ekonomicko – zabezpečovací.

Porovnání využití základních činností služby a zaměření individuálních plánů

Pokud srovnáme využití základních činností služby a zaměření individuálních plánů za rok 2017, můžeme konstatovat že v obou případech jsou nejčteněji využité základní činnosti A.2., A.4. a D.1..

Plnění individuálních plánů

Graf 20 Plnění individuálních plánů

Ze statistiky plnění individuálních plánů vidíme, že nejčteněji je zastoupeno plnění částečné (136), následuje splnění cíle (69) a nesplnění cíle (28) z celkových 233 cílů v individuálních plánech.

Vyčísleno procentuálně se jedná o **58 % splněno částečně**, **30 % splněno** a **12 % nesplněných cílů** v individuálních plánech za rok 2017.

- U **částečně splněných cílů** je největší četnost v oblasti *zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání* (30) a u *zajištění zdravého a správného rozvoje dítěte* (17).
- V případě **splněných cílů** je nejčteněji výskyt v oblasti *podpora pro přiměřené vzdělávání* (9), dále v oblasti *zdravotního pojištění, preventivních lékařských prohlídek, dodržování hygienických zásad, prostředí (bydlení), které není ohrožující pro děti* (8).
- U **nesplněných cílů** se četnost nejvíce dotýkala oblasti: *rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek* (10).

V porovnání oproti roku 2016 vidíme, že se pořadí podle plnění cílů nezměnilo, mírně se změnil poměr, zvýšil se počet částečně splněných cílů o 6 %, zároveň se snížil počet splněných cílů o 1 % a pozitivní je, že se snížil počet cílů nesplněných o 5 %.

Co se týká funkcí rodiny v obou letech byly řešeny nejvíce socializačně – výchovná funkce rodiny a ekonomicko – zabezpečovací funkce rodiny.

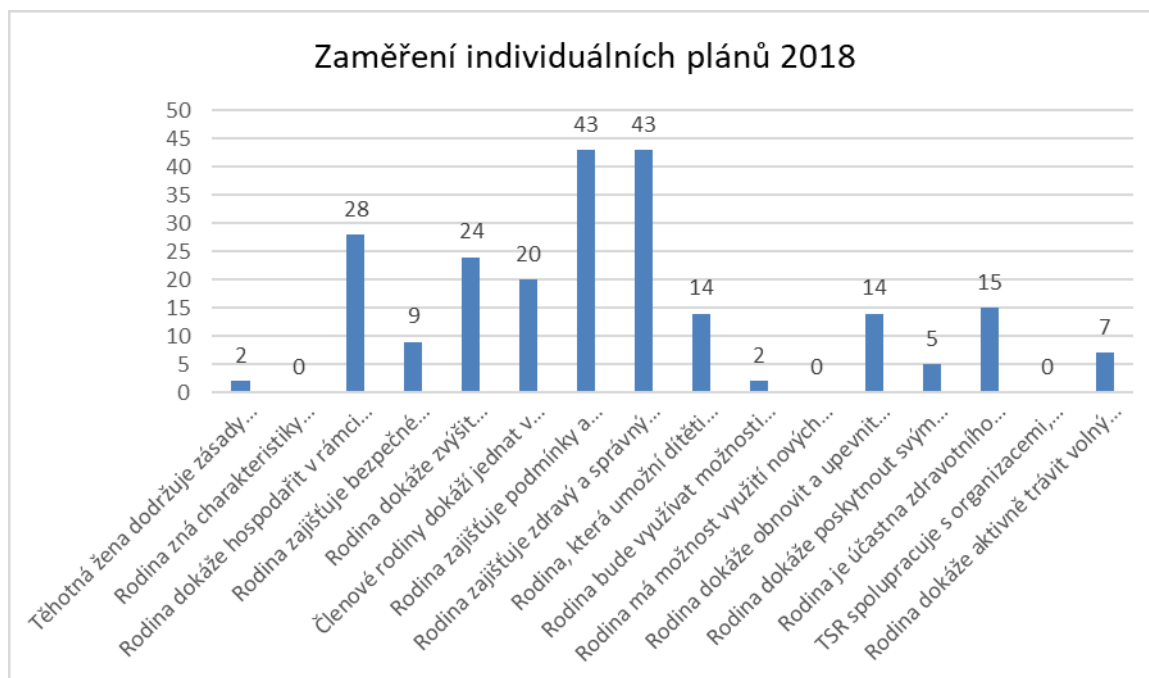
Výstupy jsou shodné jako u roku 2016, s tím rozdílem, že v roce 2017 se objevila v četnosti splněných cílů i funkce rodiny ochranná a domestifikační.

Plnění a zaměření individuálních plánů 2018

Tabulka 21 Hodnocení individuálních plánů 2018

2018						
Funkce rodiny	stav, kdy rodina svou funkci plní	hodnocení plnění IP			Celkem stav	Celkem za funkci rodiny
		ANO	ČÁSTEČNĚ	NE		
1. biologicko-reprodukcí	Těhotná žena dodržuje zásady zdravé výživy; vytváří prostředí pro příchod dítěte. Rodina (vč. nedospělých, ale sexuálně aktivních dětí) je informována o možnostech prevence početí dítěte, a dokáže je využít v případě, že není připravena na narození dítěte.	1	1	-	2	2
biologicko-reprodukcí	Rodina zná charakteristiky domácího násilí, sexuálního zneužívání a ví, jak se proti nim bránit, a postupovat.	-	-	-	-	
2. ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek	8	13	7	28	81
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina zajišťuje bezpečné prostředí pro vývoj dítěte ve smyslu vedení domácnosti (úklid, strava, aj.)	2	7	-	9	
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny (zaměstnání aj)	13	7	4	24	
ekonomicko-zabezpečovací	Členové rodiny dokáží jednat v zájmu rodiny s různými institucemi (vyřízení sociálních dávek, řešení dluhů, aj)	4	14	2	20	
3. socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání	7	33	3	43	102
socializačně-výchovná	Rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	9	30	4	43	
socializačně-výchovná	Rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti, a celkově jej připraví pro vstup do společnosti	4	10	-	14	
socializačně-výchovná	Rodina bude využívat možnosti kontaktů se společenským prostředím	2	-	-	2	
socializačně-výchovná	Rodina má možnost využití nových metod práce s rodinou; členové rodiny mají takové sociální dovednosti, které jim umožňují začlenění se do majoritní společnosti	-	-	-	-	
4. emocionální funkce	Rodina dokáže obnovit a upevnit komunikaci v rámci své rodiny	3	10	1	14	19
emocionální funkce	Rodina dokáže poskytnout svým členům pocit zázemí, bezpečí a jistoty	4	1	-	5	
5. ochranná a domestikační funkce	Rodina je účastna zdravotního pojištění, členové rodiny absolvují preventivní lékařské prohlídky, dbají o své zdraví, dodržují hygienické zásady. Rodina žije (bydlí) v prostředí, které není pro děti ohrožující.	7	6	2	15	15
6. rekreační a regenerační funkce	TSR spolupracuje s organizacemi, které zajišťují dobrovolníky a nabízí možnost využití dobrovolnického programu uživatelům	-	-	-	-	7
rekreační a regenerační funkce	Rodina dokáže aktivně trávit volný čas	3	3	1	7	
celkem		67	135	24	226	226
			226			

Zaměření individuálních plánů

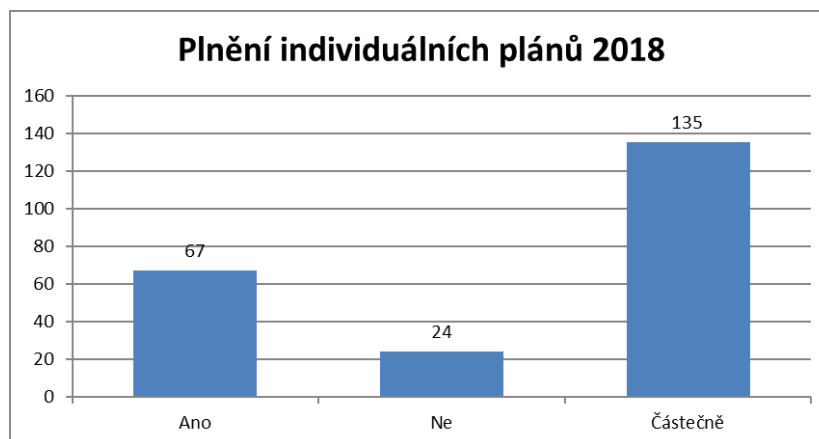
Graf 21 Zaměření individuálních plánů 2018

V případě zaměření cílů v individuálních plánech vidíme, že za rok 2018 byla nejčastěji spolupráce zaměřena na socializačně – výchovnou funkci, konkrétně shodně v oblastech **podmínek pro přiměřené vzdělávání (43)** a **zajištění zdravého a správného vývoje dítěte (43)**, těmto oblastem odpovídá využití základní činnosti A.4 zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání a A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými. Další nejčastěji obsazenou oblastí v individuálních plánech bylo **finanční hospodaření (28)** a **rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny**, například najít zaměstnání, v počtu (24), odpovídající základní činností je A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými a D.1. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – pomoc při vyřizování běžných záležitostí.

Porovnání využití základních činností služby a zaměření individuálních plánů

Při srovnání využití základních činností a individuálních plánů za rok 2018 nalzáme shodu ve využití základních činností A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými A.4. zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání a D.1. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – pomoc při vyřizování běžných záležitostí.

Plnění individuálních plánů

Graf 22 Plnění individuálních plánů 2018

Za rok 2018 evidujeme nejvíce cílů v individuálních plánech splněných částečně (135), dále (67) splněných cílů v individuálních plánech a (24) cílů nesplněných z celkového počtu 226 cílů obsažených v individuálních plánech.

Procentuálně vyčísleno a zaokrouhleno na celé číslo, se jedná o **60 % částečně splněných cílů**, **splněných cílů je 30 %** a **nesplněných cílů je 10 %**.

- U **částečně splněných cílů** je nejvyšší zastoupení v oblasti: *rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání* (33). Další výraznou oblast nacházíme u: *rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte* (30).
- **Cíle, které se plnit nedařily** se nachází u oblasti: *rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek* (7) a shodně v oblastech: *rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny* (4) a *rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte* (4).
- **Cíle, které se plnit dařilo** jsou: *rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny* (13) a *rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte* (9).

11.1 Závěry za kapitulu

Za sledované období je zřejmé, že klesá procento nesplněných cílů, za rok 2016 to bylo 17%, za rok 2017 to bylo 12%, za rok 2018 to je 10%. Procenta cílů splněných se drží na hranici 30% a 31%, a stoupá počet cílů splněných částečně (za rok 2016 to bylo 52%, za rok 2017 se jednalo o 58% a za rok 2018 se jedná o 60%).

Cíle, které se daří plnit jsou v oblastech:

- *členové dokážou jednat v zájmu rodiny s různými institucemi (18)*
- *rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny (13)*
- *rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti a celkově jej připraví pro vstup do společnosti (12)*
- *rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání (9),*
- *rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte (9).*
- *rodina je účastna zdravotního pojištění, preventivních lékařských prohlídek, dodržování hygienických zásad, prostředí (bydlení), které není ohrožující pro děti (8).*

Plnění cílů částečně, se nejvíce týká oblastí:

- *rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání (91)*
- *zajištění zdravého a správného vývoje dítěte (71)*
- *rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek (21).*

Cíle které se nedaří plnit:

- *rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek (33)*
- *rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti a celkově jej připraví pro vstup do společnosti (12)*
- *rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny (4)*
- *rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte (4).*

K jednotlivým charakteristikám lze čerpat informace i z Přílohy P III: Tabulka funkcí rodiny ve spojení s možnostmi využití základních činností služby a z kapitoly 4.6, kde je uvedena charakteristika jednotlivých základních činností služby, vyjádřena možnostmi spolupráce mezi službou TSR a uživatelem.

Nás zajímají především cíle, které se plnit nedaří. Jedná se o funkce rodiny: ekonomicko - zabezpečovací a socializačně – výchovnou. Pokud cíle převedeme na základní činnosti, pak budeme hovořit o využití především základních činností služby: A.1. pracovně výchovná

činnost s dětmi; A.2. pracovně výchovná činnost s dospělými; A.3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních kompetencí a dovedností dítěte; D.1. pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – pomoc při vyřizování běžných záležitostí.

Nacházíme určitou souvislost mezi jednotlivými základními činnostmi: A.2. a D.1., kde se jedná především o zaměření základních činností služby na dospělé členy rodiny. V rámci základních činností se jedná například o možnosti spolupráce mezi uživatelem a službou TSR na finančním hospodaření, sestavování přehledů příjmů a výdajů, komunikace s věřiteli, podpora se sepsáním splátkových kalendářů, s vyhledáváním pracovních nabídek, zároveň i pomoc se sepsáním životopisu, nácviky komunikace, podávání informací k tématům, podpora vyřízení sociálních dávek vč. doprovodů a pomoci s vyplněním formulářů, vedení uživatele k bezpečnému prostředí v domácnosti (hygiena domácnosti), k udržení bydlení, příp. pomoc s hledáním nového bydlení aj.. Vždy se jedná o společnou činnost pracovníků TSR a uživatele s důrazem na co nejvyšší samostatnost uživatele.

V případě základních činností A.1. a A.3. se jedná o zaměření základních činností služby TSR na dítě. Služba TSR za aktivní účasti rodiče realizuje rozvojové činnosti dětí zaměřené na rozvoj psychomotorických dovedností, podání informací k potřebám dítěte s ohledem k jeho individualitě; vedení rodiče ke struktuře dne dětí, k převzetí důsledků (zodpovědnosti) za své chování, aj.

Vidíme, že se jedná o základní činnosti služby TSR, které vypovídají o problémech s rozvojem dětí, který by měl být od určitého věku zaznamenán i základní školou a mateřskou školou. Výzkum znovu potvrzuje rezervy při spolupráci s jinými odborníky a institucemi. Naskýtá se tedy možnost služby TSR více navázat spoluprací s těmito institucemi a zajistit spolupráci s rodinami dříve, než se prohloubí nepříznivá situace.

Další institucí, která přichází do možného kontaktu s cílovou skupinou TSR, je úřad práce, kam spadá evidence nezaměstnanosti, sociální dávky.

V Kapitole 3 Motivace, potřeby máme uvedenu i Maslowovu pyramidu potřeb, kterou můžeme znovu využít a vidíme, že rodič, který řeší základní potřeby (finance - včetně dluhů, bydlení, jídlo, ..) není nastaven na pokračování do vyšších pater, kde je výchova dítěte. Neznamená to ale, že se o dítě nestará. Pokud tutéž pyramidu použijeme u dítěte, pak lze vyvodit, že je zde riziko neuspokojení základních potřeb, které se řídí i věkem dítěte (špatná strava, potřeba bezpečí, lásky, ..).

Co je pro ni limitujícím?

V námi definovaných základních činnostech služby se objevuje finanční problematika, která je spojena se zaměstnáním, bydlením, dluhy, což nám z velké části potvrzuje Kapitola 8: Charakteristika cílové skupiny, která je dále popsána v Kapitole 1: Charakteristiky vybraných sociálních problémů.

V teoretické části v kapitole 5.6, která se nezaměstnanosti věnuje, vidíme v Tab. 8 situaci nezaměstnanosti v Otrokovicích, lze vysledovat nárůst volných míst, zároveň ale musíme brát na zřetel, že cílovou skupinu TSR tvoří většinou ženy samoživitelky s nižším vzděláním a mají tak omezený pracovní trh díky (ne)možnosti směnného provozu. Také výdělek se bude pohybovat spíše v minimální mzdě. Závěrem je, že je existence cílů, které ačkoli se plní všechny kroky k dosažení, nejsou splněny. Limitujícím je nedostupnost „zdrojů“ typu bydlení, zaměstnání, pro rodiny v nepříznivých životních situacích.

Spolupráce se často věnuje finančnímu hospodaření, které souvisí i s výdělkem. V charakteristice uživatele vyznělo, že je zde mnoho uživatelů, kteří jsou závislí na sociálních dávkách, nemají nebo nízkou zkušenost s pracovním zařazením, tím i s pracovními návyky. Uživatelé často sahají po půjčkách (také viz kapitola 7.4), v rámci spolupráce probíhá i komunikace s věřiteli, nebo doprovody na Dluhovou poradnu. V případě, že uživatel nemá příjem, není možné oddlužení.

Spolupráce zaměřená na hledání bydlení je častokrát neefektivní kvůli finančním možnostem rodiny. V kapitole 8.3 je uveden projekt Pilotní ověření sociálního bydlení v Otrokovicích, který ukazuje, že tato forma bydlení je úspěšná. Zatím ale není žádná norma, která by dala jasná pravidla a tím i možnosti tohoto způsobu bydlení.

- Možností služby je revidovat postup, sestavení a revizi individuálních plánů, tak aby byly účinným, a hlavně motivačním prvkem práce uživatelů a pracovníků TSR.
- Možností služby je včasná intervence, podmínkou je záchyt rodin, které nespádají do terciální prevence.
- Možností je navázání spolupráce s institucemi a odborníky, kteří přichází s cílovou skupinou do kontaktu, zároveň i využití větší propagace služby. Zlepšit síťování služeb.

- Všeobecně limitujícím faktorem je, pokud rodina přichází v situaci terciální prevence. Podpora služby není tak efektivní. Můžeme také hovořit o dlouhodobější a tím i finančně nákladnější podpoře takového uživatele.
- Limitem je roztržitost systému, mlčenlivost, kdy uživatel přichází do spolupráce s více institucemi, organizacemi, odborníky, službami a pokud si nepřeje, aby byla spolupráce propojena, tak pracovník musí dbát na jeho přání. Mnohdy je vytvářeno tolik individuálních plánů, že se v nich uživatel nedokáže orientovat

ZÁVĚR

Výzkum prokázal, že v průběhu roku dochází k ukončení a nově uzavřeným smlouvám. Služba tak prokazuje, že nechce vytvářet závislého uživatele na službě.

Ukázalo se, že základní činnosti jsou využívány nerovnoměrně. Nejčteněji využití činnosti byly: A.2. pracovní výchovná činnost s dospělými; A.4. zajištění podmínek a poskytnutí podpory pro přiměřené vzdělávání a D.1. Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – pomoc při vyřizování běžných záležitostí. Doporučením pro službu je revidovat nabídku základní činnosti B. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, která má minimální hodnoty využití.

Do služby uživatelé přichází z různých doporučení, zdrojů. Ve výzkumu se prokázalo, že uživatel je motivovaný a nastavený k aktivní spolupráci, pokud přichází z vlastní potřeby. Výzkum prokázal, že nejvíce hroženou funkcí rodiny je funkce o socializačně – výchovná a ekonomicko – zabezpečovací. Nejvíce cílů a základních činností je orientováno na finanční problematiku, bydlení, doprovody na např. úřady, ale i na školní přípravu a rozvoj psychomotorických dovedností dětí, včetně prevence nežádoucího chování dětí. Je patrné, že by služba měla více provázat spolupráci s mateřskými a základními školami, tyto organizace přichází do styku se všemi rodinami a dětmi v rámci povinné předškolní a školní docházky. Možností je i spolupráce s jinými odborníky a institucemi jako jsou dětské lékaři, úřad práce. TSR by tak mohla jít co nejvíce do primární a sekundární prevence, tzv. včasnou intervencí. Limitem může být nezáměr těchto institucí o spolupráci formou síťování.

Cílovou skupinou pro TSR je rodina s dítětem do 18 let. Z výzkumu se ukazuje, že je výskyt rozvázání smlouvy kvůli dosažení věkové hranice 18 let. Je k úvaze služby TSR, jestli službu neposkytovat pro rodiny s dětmi do věku 26 let.

Doporučením je zabývat se možností příchodu cizinců do služby TSR a zajímat se o tuto problematiku. Sama služba TSR eviduje 3 cizí státní příslušníky, kteří uzavřeli se službou TSR smlouvu. V teoretické části Kapitola 5 uvádím počet cizinců ve Zlínském kraji.

Doporučením pro službu TSR je čerpat ze závěrů zaměření individuálních plánů, a využívání základních činností a soustředit výběr školení a výcviků k nejčtenějším problematikám a poskytovaným základním činnostem, aby pracovníci byly orientováni a znali postupy, které budou při své sociální práci využívat. Limitem je financování sociálních služeb, které nedává prostor pro nákladné a mnohdy víceleté vzdělávání. S financováním služeb je spojena i fluktuace pracovníků. Toto je rizikovým faktorem i při práci s uživateli, kdy rodiny

nechtějí znovu absolvovat navazování důvěry a svěřování se jinému pracovníkovi. Často dochází k ukončení spolupráce ze strany uživatele.

Spolupráce je založena na individuálním plánu uživatele, ten směřuje spolupráci, je odrazem problémů a potřeb uživatele a měřítkem úspěšnosti spolupráce. Individuální plány mají motivační charakter pro uživatele i pro pracovníka, pokud dochází k jejich plnění. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že individuální plány jsou většinou plněny formou: částečně, následuje forma: splněné individuální plány a na posledním místě je forma: nesplněné individuální plány. Služba by se měla zabývat procesem a novým formátem individuálního plánu a zajistit vyšší procento splněných cílů. Je zároveň zřejmé, že uživatel řeší problémy, které nejsou podchyceny systémově a mohou se stát nereálnými. Příkladem je získání bydlení, zaměstnání, tedy problematiky, které by se měly řešit systémově zapojením státu.

Výzvou by mohlo být rozšíření služby o odborné sociální poradenství pro rodiny s dětmi, zaměření spolupráce služby a uživatele vypovídá o problémech rodin s výchovou dětí, také s problémy v chování u dětí. Tento cíl vzešel také z ohniskové skupiny pořádné KPSS na Otrokovicu, zároveň se tento podnět objevuje i ve SWOT analýze ORP Otrokovice zaměřené na rodiny s dětmi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ATKINSON, R. L. et al., 2003. Psychologie. Praha: Portál.
- BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0031-4.
- DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- DUNOVSKÝ, Jiří. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- DUNOVSKÝ, Jiří. Sociální pediatrie: vybrané kapitoly. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.
- DUNOVSKÝ, Jiří. Dítě a poruchy rodiny. Praha: Avicenum, 1986. Hálkova sbírka pediatrických prací (Avicenum).
- GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN isbn978-80-7315-185-0.
- JEDLIČKA, Richard. Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
- LOVAŠOVÁ, Soňa. Sociálna práca: formy, postupy a metódy; Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016. ISBN 978-80-8152-386-1. Dostupné také: <http://unibook.upjs.sk/predaj-vydanych-titulov/filozoficka-fakulta>
- GULOVÁ, Lenka. Sociální práce: pro pedagogické obory. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1.
- GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed. Výzkumné metody v pedagogické praxi. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.
- HAMER, Dean a Peter COPELAND. Geny a osobnost: biologické základy psychiky člověka. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-779-5.
- HARTL, Pavel. Komunita občanská a komunita terapeutická. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-45-1.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi. Praha: Galén, 2012. ISBN 978-80-7262-900-8.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

PEMOVÁ, Terezie, PTÁČEK Radek. Zanedbávání dětí. 1. vyd. Grada, 2016. ISBN 978-80-271-9488-9.

PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. 1. vyd., Grada, 2012. ISBN 978-80-27-3470.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška a MAREŠ Jiří. Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

KASANOVÁ, Anna. Sprievodca sociálneho pracovníka. I, Rodina a deti. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2008. ISBN 978-80-8094-277-9.

KELLER, Jan. Soumrak sociálního státu. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-41-5.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MACELA, Miloslav, HOVORKA Daniel, KŘÍSTEK Adam, TRUBAČOVÁ Klára, ZÁRASOVÁ Zuzana. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí - Komentář, 2. vyd. Wolterss Kluwer, a. s., ISBN: 978-80-7598-481-4

MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Děti, rodina a stres: vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MASLOW, Abraham Harold. O psychologii bytí. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0618-7.

MORGAN, David L. Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu. Tišnov: Sdružení SCAN, 2001. Metodologie. ISBN 80-85834-77-4.

NOVOTNÁ, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.

SIROVÁTKA, Tomáš, Ivana ŠIMÍKOVÁ, Robert JAHODA a Jana GODAROVÁ. Chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučení v České republice s důrazem na děti a domácnosti vychovávající děti. Praha: VÚPSV, 2015. ISBN 978-80-7416-213-8.

SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

SKUTIL, Martin. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

STŘELEČEK, Stanislav, ed. Studie z teorie a metodiky výchovy. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3687-7.

STRIEŽENEC, Štefan. Slovník sociálneho pracovníka. 1996. Vydavateľ AD. ISBN: 80-967589-0-X.

ŠROBÁROVÁ, Soňa. Intervencia, resocializácia a terapia v sociálnej práci. Ružomberok: Verbum - vydavateľstvo KU, 2011. ISBN 978-80-8084-715-9. Dostupné také: https://www.academia.edu/19593707/Srobarova_intervencia_terapia_a_resocializ%C3%A1cia

VODÁČKOVÁ, Daniela. Krizová intervence: [krize v životě člověka: formy krizové pomoci a služeb]. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

VOJTÍŠEK, Petr. Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní, 2012 [cit. 2019-11-02]. ISBN 978-80-905109-3-7.

VYMĚTAL, Jan. Úzkost a strach u dětí: [jak jim předcházet a jak je překonávat]. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-830-9.

ZÁŠKODNÁ, Helena. Společenské minority a sociální práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7040-408-6.

ZELINA, Miron. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa: (Metódy výchovy). Bratislava: Iris, 1994. ISBN 80-967013-4-7.

Internetové zdroje:

Analýza služeb pro ohrožené rodiny a děti spadajících do systému preventivních služeb na podporu rodiny v zahraničí vč. příkladů dobré praxe [online]. 2017 [cit. 2019-09-14]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Preventivni-sluzby-zaverecna-zprava.pdf>

Český statistický úřad: Data - počet cizinců [online]. [cit. 2020-01-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

Český statistický úřad: Databáze demografických údajů za obce ČR [online]. [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Český statistický úřad: Podíl ohrožených příjmovou chudobou loni mírně stoupl, v rámci EU je nízký [online]. 21. 3. 2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-66533610-cesky-statisticky-urad-podil-ohrozenych-prijmovou-chudobou-loni-mirne-stoupl-v-ramci-eu-je-nizky>

Dávky a příspěvky: Sociální poradce [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/davky-a-prispevky>

Děti v nevyhovujícím bydlení mají častěji sklony k násilí i potíže ve škole. Šance Dětem [online]. 2016, 15. 11. 2017 [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/archiv-o-cem-se-mluvi/deti-v-nevyhovujicim-bydleni-maji-casteji-sklony-k-nasili-i-potize-ve-skole-2216.shtml>

HONZÁK, Radkin. Třeba na jatka, jen když nás vedou! [online]. Vital 2/2019. [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://vitalplus.org/psychiatr-radkin-honzak-treba-na-jatka-jen-kdyz-nas-vedou/>

Chudoba v dětství může trvale ovlivnit zdraví mozku [online]. ČT24, NUDZ, ČTK, 2018, 27. 9. 2018 [cit. 2019-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/2607002-chudoba-v-detstvi-muze-trvale-ovlivnit-zdravi-mozku>

Jak stres ničí strukturu našeho mozku. Energie života [online]. zdroj: huffingtonpost.com, 2016 [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.energiezivota.com/energie-zivota/jak-stres-nici-strukturu-naseho-mozku/>

Komunitní plánování sociálních služeb: Dokument Komunitní plán sociálních služeb na Otrokovicku [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <http://www.otrokovice.cz/komunitni-planovani-socialnich-sluzeb/ms-2718/p1=2718>

Komunitní plánování sociálních služeb: Výzkumná sonda - Potřeby klientů OSPOD Otrokovice, Terénní služby rodinám s dětmi a Nového domova Otrokovice v roce 2016 [online]. [cit. 2019-10-02]. Dostupné z: <http://www.otrokovice.cz/komunitni-planovani-socialnich-sluzeb/ms-2718/p1=2718>

Koncepce rodinné politiky [online]. 2017 [cit. 2019-07-11]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Koncepce_rodinne_politiky.pdf/5d1efd93-3932-e2df-2da3-da30d5fa8253

Krajský Informační Systém Sociálních služeb: KISSoS [online]. [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: https://www.kissos.cz/cgi/verso.fpl/_TS_/1581599523?fname=web_index

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. Rodiny ve střední fázi rodinného cyklu [online]. VÚPSV, v. v. i. Praha, 2017 [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodiny_ve_stredni_fazi_rodinneho_cyklu_2017.pdf/0ade143a-214b-917a-9211-41c4575bcc56

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. Zpráva o rodině [online]. Praha: VÚPSV, 2017 [cit. 2019-09-01]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Zprava_o_rodine_2017.pdf/9c2b6076-0398-f23c-e517-d63e57d6b2e5

Legislativní divadlo: Legislativním divadlem ke změně... aneb tvořme zákony z praxe Více zde: <https://legislativni-divadlo.webnode.cz/diskusni-forum/> [online]. [cit. 2020-02-01].

Dostupné z: <https://legislativni-divadlo.webnode.cz/podporme-zmenu-/dokumenty/system/>

Mapa exekucí [online]. [cit. 2020-01-12]. Dostupné z:

<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

Metodické doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou [online]. [cit. 2019-06-19]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-9.pdf/ba7a119a-a609-3383-dbaa-76ee24b356ee

Metody výzkumu: Studijní dokumentace projektu „Podpora nabídky vzdělávacích programů pro pracovníky veřejného sektoru Plzeňského kraje“ [online]. In: . Plzeňský kraj, 2014 [cit. 2019-07-20]. Dostupné z: https://ukep.eu/wp-content/uploads/MV_final_11.6.2014.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí: Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009 až 2011 [online]. Praha: MPSV, 2009 [cit. 2019-05-18]. Dostupné z:

https://search.yahoo.com/search?fr=mcafee_uninternational&type=E211CZ885G0&p=N%C3%A1rodn%C3%AD+ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+k+transformaci+a+sjednocen%C3%AD+syst%C3%A9mu+p%C3%A9+o+ohro%C5%BEen%C3%A9+d%C4%9Bti+na+obdob%C3%AD+2009+a%C5%BE+2011

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: Nezaměstnanost v ORP od března 2014 [online]. [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/nezamestnanost-v-orp>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Statistická ročenka trhu práce v ČR v roce 2016 [online]. Praha 2: ARTEDIT, 2017 [cit. 2019-10-04]. ISBN: 978-80-7421-135-5. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/statisticka_rocenka_trhu_prace_v_cr_v_roce_2016_2.pdf/f2bb7b41-6287-0443-58ef-88bd4596944d

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR: Struktura nezaměstnanosti [online]. [cit. 2019-11-12]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/statisticka_rocenka_trhu_prace_v_cr_v_roce_2016_2.pdf/f2bb7b41-6287-0443-58ef-88bd4596944d

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Statistická ročenka trhu práce v České republice 2017 [online]. Praha 2: Calamarus, 2018 [cit. 2019-10-04]. ISBN: 978-80-7421-156-0.

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/statisticka_rocenka_trhu_prace_v_cr_v_roce_2016_2.pdf/f2bb7b41-6287-0443-58ef-88bd4596944d

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Statistická ročenka trhu práce v České republice 2018 [online]. Praha 2: Knowlimits, 2019 [cit. 2019-10-04]. ISBN: 978-80-7421-188-1.

Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/1054191/Statisticka%20A1+ro%20Denka+trhu+pr%20ce+v+%20CR+v+roce+2018.pdf/d3a731c8-a3de-d8ef-032f-944e74e3b71a>

Národní zpráva o rodině. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. ISBN 80-86878-18-X.

Návrh opatření k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti - základní principy. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9556/Navrh_opatreni_k_transformaci.pdf

O primární prevenci rizikového chování. NÚV - Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 2019-12-09]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani>

Obsahová analýza: formální obsahová analýza / kvantitativní obsahová analýza [online].

In: DVOŘÁKOVÁ, Ilona. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu, Katedra antropologických a historických věd, FF ZČU v Plzni, 2010 [cit. 2019-06-15].

Metody výzkumu Studijní dokumentace projektu „Podpora nabídky vzdělávacích programů pro pracovníky veřejného sektoru Plzeňského. Dostupné z:

<http://www.antropoweb.cz/cs/obsahova-analyza-formalni-obsahova-analyza-quantitativni-obsahova-analyza>

PRUKNER, Vítězslav. Manažerské dovednosti: Motivace [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014 [cit. 2019-06-02]. ISBN 978-80-244-4329-4 (e-kniha).

Dostupné z: <https://publi.cz/books/114/08.html>

Prevence-info.cz: základní princip primární prevence [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz/p-prevence/zakladni-princip-primarni-prevence>

Pavlas Martanová, Veronika a Národní ústav pro vzdělávání. O primární prevenci rizikového chování [online]. [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani>

Registr poskytovatelů sociálních služeb: Portál MPSV [online]. [cit. 2020-01-04].

Dostupné z:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do;jsessionid=D06A5C124025B27639C3D6A44DF94EFF.node1?sd=soci%C3%A1ln%C4%9B+aktiviza%C4%8Dn%C3%AD+slu%C5%BEby+pro+rodiny+s+d%C4%9Btmi&zak=&zaok=&SUBSESSION_ID=1585784031739_1

Slovníček základních pojmů oblasti prevence kriminality [online]. In: . Moravskoslezský kraj [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cz/socialni_oblast/slovnicek-zakladnich-pojmu-oblasti-prevence-kriminality-42739/

Slovník sociálního zabezpečení 2015: Účelová neperiodická publikace [online]. Praha 2: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [cit. 2019-06-25]. ISBN 978-80-7421-114-0.

Dostupné z: https://socialnipolitika.eu/wp-content/uploads/2019/10/Slovník_MPSV_nahled.pdf

Sociální práce s rodinou. "Dětský úsvit" z.s. [online]. 2020 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <http://detskyusvit.cz/socialni-prace-s-rodinou/>

STANĚK, Miloš. Monitoring problematiky ohrožených dětí v České republice: Nadace Sirius [online]. Praha 1: Median, s. r. o., 2008 [cit. 2019-07-25]. ISBN 978-80-902847-0-8.

Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/brozura-monitoring-problematiky-ohrozenych-deti-v-cr.pdf>

Syndrom CAN - charakteristika. Národní informační centrum pro mládež [online]. 2018 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <http://nicm.cz/syndrom-can-charakteristika>

Úmluva o právech dítěte [online]. 1989 [cit. 2020-01-12]. Dostupné z:

<https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

VAVROŇ, Jiří. Rodina a děti jsou pro Čechy důležitější než vysoké příjmy [online]. 22. 12. 2013 [cit. 2019-08-25]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/322759-rodina-a-deti-jsou-procechy-dulezitejsi-nez-vysoke-prijmy.html>.

Zákon č. 40/2009 SB. Trestní zákoník: [online]. [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon č. 108/2006 Sb o sociálních službách.: [online]. [cit. 2020-03-31]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s174&q174=all>

ZE SOCIOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ: Sociální dávky a jejich příjemci: na „sociální trampolíně“, nebo ve slepé uličce? [online]. SIROVÁTKA, TOMÁŠ. Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2000/02/08.pdf>

Zpráva o vyloučení z bydlení za rok 2018: Platforma pro sociální bydlení. LUMOS [online]. [cit. 2019-11-30]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/images/Zpr%C3%A1va-o-vylou%C4%8Den%C3%AD-z-bydlen%C3%AD-za-rok-2018.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

SASRD	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
OSPOD	Oddělení sociálně-právní ochrany dětí
KISSoS	Krajský Informační Systém Sociálních Služeb
KPSS	Komunitní plánování sociálních služeb
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NUDZ	Národního ústavu duševního zdraví
ČSÚ	Český statistický úřad
ORP	Obec s rozšířenou působností
PPPD	Přechodná pěstounská péče dítěte
UoP	Uchazeč o zaměstnání
VPM	Volná pracovní místa
TSR	Terénní služba rodinám s dětmi
ČR	Česká republika
MŠ	Mateřská školka
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Sociální problémy rodin	13
Obrázek 2 Čistý měsíční příjem domácností	16
Obrázek 3 Obtíže s hrazením.....	16
Obrázek 4 Odhad počtu domácností v závažné bytové nouzi v ČR v roce 2018.....	19
Obrázek 5 Ohrožené dítě cesta	34
Obrázek 6 Měsíční náklady na dítě podle typu intervencí.....	35
Obrázek 7 Osoby pečující.....	36
Obrázek 8 Počet dětí svěřených v daném roce do PPPD.....	37
Obrázek 9 Zájemce o službu, uživatel služby.....	41
Obrázek 10 Maslowova pyramida potřeb	46
Obrázek 11 Vliv školy a života.....	49
Obrázek 12 Hodnocení situace uživatele pro vstup do služby	54
Obrázek 13 Proces průběhu spolupráce TSR s uživatelem	55
Obrázek 14 Cyklus individuálního plánování	56
Obrázek 15 Zájemce o službu, uživatel služby.....	60
Obrázek 16 Mapa správního obvodu Otrokovice	64
Obrázek 17 Počet obyvatel v obcích ORP Otrokovice.....	65
Obrázek 18 Sociální služby v ORP Otrokovice.....	66
Obrázek 19 Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji za 2016.....	71
Obrázek 20 Struktura nezaměstnanosti ve Zlínském kraji 2017	71
Obrázek 21 Struktura nezaměstnanosti 2018.....	72
Obrázek 22 Schéma struktury KPSS na Otrokovicku	74
Obrázek 23 Počet uživatelů podle pohlaví	90
Obrázek 24 Počet uzavřených smluv za 2016, 2017, 2018	93
Obrázek 25 Počet uživatelů podle příchodu do služby.....	94

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Pásma funkčnosti rodin podle Dunovského	28
Tabulka 2 nespecifické ukazatele zanedbávání dítěte	32
Tabulka 3 Počet cizinců ve Zlínském kraji 2016, 2017, 2018.....	67
Tabulka 4 Podíl osob v exekuci 2016	68
Tabulka 5 Průměrná jistina 2016	68
Tabulka 6 Podíl osob v exekuci 2017	69
Tabulka 7 Průměrná jistina 2017	69
Tabulka 8 Nezaměstnanost v ORP Otrokovice za 2016, 2017, 2018.....	70
Tabulka 9 Počet uživatelů z jednotlivých obcí	89
Tabulka 10 Dělení počtu uživatelů podle pohlaví	90
Tabulka 11 Počet uzavřených smluv za 2016, 2017, 2018.....	92
Tabulka 12 Počet všech uživatelů podle příchodu do služby v roce	94
Tabulka 13 Počet uživatelů s novou smlouvou podle příchodu do služby	96
Tabulka 14 Využití základních činností 2016	102
Tabulka 15 Využití základních činností 2017	104
Tabulka 16 Využití základních činností 2018	105
Tabulka 17 Počet cílů na uživatele za daný rok.....	109
Tabulka 18 Funkce rodin, srovnání 2016, 2017, 2018	110
Tabulka 19 Hodnocení individuálních plánů 2016.....	112
Tabulka 20 Hodnocení individuálních plánů 2017.....	116
Tabulka 21 Hodnocení individuálních plánů 2018.....	120

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Počet podpořených osob.....	82
Graf 2 Postavení na trhu práce.....	83
Graf 3 Dosažené vzdělání	85
Graf 4 Typ znevýhodnění	86
Graf 5 Přístup k bydlení.....	87
Graf 6 Osoby sdílející stejnou domácnost	88
Graf 7 Počet uživatelů z jednotlivých obcí.....	89
Graf 8 Počet uživatelů podle příchodu do služby	96
Graf 9 Celkový přehled ukončených smluv za 2016, 2017, 2018.....	97
Graf 10 Počet a důvody ukončení smluv 2016	99
Graf 11 Počet a důvody ukončení smluv 2017	100
Graf 12 Počet a důvody výpovědí smluv 2018.....	100
Graf 13 Využití základních činností 2016	103
Graf 14 Využití základních činností 2017	104
Graf 15 Využití základních činností 2018	105
Graf 16 Funkce rodin, srovnání 2016, 2017, 2018	111
Graf 17 Zaměření individuálních plánů 2016.....	113
Graf 18 Plnění individuálních plánů 2016.....	114
Graf 19 Zaměření individuálních plánů 2017.....	117
Graf 20 Plnění individuálních plánů	118
Graf 21 Zaměření individuálních plánů 2018.....	121
Graf 22 Plnění individuálních plánů 2018.....	122

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Ukončení smluv podle důvodů a nakontaktování na službu, ukázka kódování

Příloha P II: Ukázka vzoru individuálního plánování a kódování

Příloha P III: Funkcí rodiny ve spojení s možnostmi využití základních činností služby

Příloha P IV: SWOT analýza ORP Otrokovice

Příloha P V: Postup pro posouzení naléhavosti případu pro OSPOD

**PŘÍLOHA P I: UKONČENÍ SMLUV PODLE DŮVODŮ A
NAKONTAKTOVÁNÍ NA SLUŽBU (TABULKA S UKÁZKOU
KÓDOVÁNÍ A POČETNÍM VYJÁDŘENÍ)**

Důvody	Počet ukončených smluv						Součet
	2016	Počet/0,1,2,3	2017	Počet/0,1,2,3	2018	Počet/0,1,2,3	
1. služba splnila svůj cíl	2	2x2	7	2x0 5x2	2	1x0 1x2	3x0 8x2
2. zletilost dítěte (rodina není cílovou skupinou)	3	1x0 2x2	0		0		1x0 2x2
3. rodina se přestěhovala mimo ORP Otrokovice	4	2x0 2x2	1	1x2	6	1x0 4x2 1x3	3x0 7x2 1x3
4. nespolupracující uživatel (nekontaktnost 3 měsíce)	6	2x0 4x2	4	3x0 1x3	6	3x0 2x2 1x3	8x0 6x2 2x3
5. smlouva ukončena ze strany uživatele, domluvou mezi uživatelem a TSR	3	1x0 2x2	0		4	2x0 2x2	3x0 4x2
celkem	18		12		18		48
Legenda: 0 = uživatel nakontaktován OSPOD 1 = uživatel nakontaktován azylovým domem 2 = uživatel kontaktoval službu sám 3 = jiná možnost (doporučení z jiné instituce, odborníka)							

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA VZORU INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ A JEHO KÓDOVÁNÍ

Kdo	Oblast	Jakým způsobem	zodpovídá	Do kdy učinit
█	a)Aktivně využitý volný čas	- společná činnost, minimálně 1x/týden; např. formou - vycházky - aktivity venku (fotbal atd.)	█	█
█	a)Výchova	- jasné požadavky - důslednost, neustupovat z požadavků - zařazení logických důsledků do výchovy = učit kluky odpovědnosti za svá rozhodnutí - dodržet dané slovo (co slibím, dodržím = zpětná vazba pro děti) - matka využívá ocenění, povzbuzení	█	█
	b)Finance	- hradit prioritní pohledávky = nájem vč. energii - naučit se rozložit příjem na výdaje v celém měsíci, 1 měsíc zkusit obálkovou metodu - █ - hradit pravidelně nájem + jiné pohledávky vůči městu, tak aby nevzniknul dluh	█	█

Revize individuálního plánu █								
Cí	splněn	částečně	nesplněn	poznámka				
1			x	█ se obává █ nechce moc na vycházky většinou jsou v domácnosti █ bavi (hrají si) spolu, matka se nezapojuje, uvádí, že ji to nebavi, je unavená				
				<table border="1"> <tr> <td>6)relaxační a regenerační funkce</td> <td>Rodiina dokáže aktivně trávit volný čas</td> </tr> </table>	6)relaxační a regenerační funkce	Rodiina dokáže aktivně trávit volný čas		
6)relaxační a regenerační funkce	Rodiina dokáže aktivně trávit volný čas							
2		x		█ plní cíl dle svých možností, má obavu, že děti úkol nezvládnou, nebo špatně = chybi důvěra, že █ úkol zvládnou samostatně, případně chybi trpělivost, matka říká, že raději činnost udělá sama dobře a rychle a nemusí se dohadovat a po dětech znovu opravovat, protože to nebude, jak chce... (nedůslednost ze strany █). █ říká, že je toho na ni moc, nestihá, očekává, že děti budou samy aktivní. Pochvala je využívána. Občas logické důsledky, █ uvádí, že dává vybrat ze dvou alternativ.				
			x	<table border="1"> <tr> <td>3)socializačně-výchovná</td> <td>Rodiina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte</td> </tr> </table> <p>Splněn █</p> <p>█. Nevede se hradit pravidelně a plně nájem (prioritní výdaj), nevede se hospodaření s finančními prostředky, matka hovoří o nenadálých výdajích, se kterými nepočítala.</p> <table border="1"> <tr> <td>2)ekonomicko-zabezpečovací</td> <td>Rodiina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodiina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek</td> </tr> </table>	3)socializačně-výchovná	Rodiina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	2)ekonomicko-zabezpečovací	Rodiina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodiina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek
3)socializačně-výchovná	Rodiina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte							
2)ekonomicko-zabezpečovací	Rodiina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodiina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek							

PŘÍLOHA P III: FUNKCE RODINY VE SPOJENÍ S MOŽNOSTMI VYUŽITÍ ZÁKLADNÍCH ČINNOSTÍ SLUŽBY

Funkce rodiny	Stav, kdy rodina svou funkci plní	Možnosti využití základních činností SASRD	Doporučené základní činnosti služby
1. biologicko-reprodukční	Těhotná žena dodržuje zásady zdravé výživy; vytváří prostředí pro příchod dítěte. Rodina (vč. nedospělých, ale sexuálně aktivních dětí) je informována o možnostech prevence početí dítěte, a dokáže je využít v případě, že není připravena na narození dítěte.	Jak činíme: pracovnice TSR podává informace o zdravém životním stylu (vč. výživy v těhotenství), motivuje a podporuje budoucí matku k jejich dodržování. Pracovnice podává informace o potřebách narozeného dítěte, vede matku k vytvoření podmínek pro příchod dítěte, uživatelka využívá své sociální okolí k zaopatření vybavení pro dítě, má přehled o možnostech čerpání sociálních dávek. Pracovnice TSR informují o důležitosti prevence, předávají kontakt na odborníky.	A.2.
biologicko-reprodukční	Rodina zná charakteristiky domácího násilí, sexuálního zneužívání a ví, jak se proti nim bránit, a postupovat.	Jak činíme: pracovnice podává informace, tištěné materiály k této problematice, seznamuje s důsledky tohoto jednání. V případě potřeby předává kontakty na jiné odborníky.	A.2.
2. ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže hospodařit v rámci svých finančních možností, rodina dokáže určit pořadí priorit v placení pohledávek	Jak činíme: rodina se naučí hospodařit s rozpočtem, který nebude přesahovat příjmy rodiny; a nebude si zvyšovat životní úroveň formou rychlých půjček; tzn., zvýší se finanční gramotnost rodiny. Rodina bude znát, které pohledávky jsou prioritní vzhledem k zachování základních životních podmínek; např. prioritou placení nájmu, elektřiny, potravin, a až následně jiné pohledávky. Rodina dokáže komunikovat s věřiteli ohledně dlužných částek, dokáže nastavit splátkový kalendář s ohledem na své možnosti a plní jej.	A.2.
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina zajišťuje bezpečné prostředí pro vývoj dítěte ve smyslu vedení domácnosti (úklid, strava, aj.)	Jak činíme: podávání informací rodičům o zdravé výživě a potřebách dětí; nácvikem činností, motivujeme k vytváření „bezpečné“ kultury domácnosti (pořádek, pravidelný úklid, praní), včetně zapojení dětí do domácích činností adekvátně jejich věku.	A.2.
ekonomicko-zabezpečovací	Rodina dokáže zvýšit samostatnost a soběstačnost členů rodiny	Jak činíme: pracovnice TSR využívají metod práce s rodinou (motivace, nácviky) tak, aby se rodina například byla schopna samostatně zajímat o možnosti zvyšování příjmu pomocí zaměstnání, brigády atd. (v rámci toho se uživatelé naučí sestavit životopis, nácvikem si vyzkouší jak se chovat při pohovoru); budou uplatňovat prvky asertivity při komunikaci s institucemi, také dojde k převzetí zodpovědnosti za důsledky svého jednání. Pracovnice TSR také členy rodiny informují o jejich právech, možnostech.	D.1.
ekonomicko-zabezpečovací	Členové rodiny dokáží jednat v zájmu rodiny s různými institucemi	Jak činíme: rodina získá informace o systému sociálních dávek, naučí se samostatně vyřídít si sociální dávky; rodina dokáže oslovit jiné instituce, které zasahují do jejího života, např. bude komunikovat s věřiteli, se SPOD, školou,	A.2. D.1. C

		atd.; při jednání s institucemi bude využívat prvky asertivity;	
3. socializačně- výchovná	Rodina zajišťuje podmínky a poskytuje podporu pro přiměřené vzdělávání	Jak činíme: Podpora rodiny k zajištění podmínek pro vzdělávání svých dětí (vč. využití doučování), možnost nácviků, podávání info o metodách učení s ohledem na individualitu dítěte, podpora rodiče, aby dohlížel a aktivně se zapojoval do školní přípravy, dále při hledání dalších možností vzdělávání dítěte (návazné studium).	A.4.
socializačně- výchovná	Rodina zajišťuje zdravý a správný vývoj dítěte	Jak činíme: Pomocí předávání informací rodině o potřebách dítěte, pomocí nácviků činností s dětmi se rodiče učí jak rozvíjet schopnosti a dovednosti dětí, pracovnice vedou rodiče k samostatnému vykonávání těchto činností. Podpora rodičů uvědomit si, že jsou pro své děti vzorem do dalšího života, a snažit se být pozitivním příkladem. Podpora rodiče k vedení dětí převzít odpovědnost a nést důsledky svého chování.	A.3. A.2.
socializačně- výchovná	Rodina, která umožní dítěti rozvíjet své schopnosti, a celkově jej připraví pro vstup do společnosti	Jak činíme: rodiče jsou informováni a naučí se reagovat na vývojové potřeby svých dětí, dokážou s dítětem komunikovat, naslouchat, budou více komunikovat s institucemi - např. se školou; budou dbát na to, aby dítě mělo aktivně vyplněný volný čas, naučí se orientovat v nabídce kroužků atd.	A.1.
socializačně- výchovná	Rodina bude využívat možnosti kontaktů se společenským prostředím	Jak činíme: předáváním kontaktů, informací, možnost doprovodu, motivace uživatele k účasti	B
socializačně- výchovná	Rodina má možnost využití nových metod práce s rodinou; členové rodiny mají takové sociální dovednosti, které jim umožňují začlenění se do majoritní společnosti	Jak činíme: pracovnice TSR využívají aktivně svých znalostí a dovedností, které získaly absolvováním vícehodinových kurzů, výcviků nových metod práce s cílovou skupinou (viz metody práce s rodinou), rodina je seznámena s možností využití nabídky metod práce. Minimálně 1x/za půl roku pracovnice služby s klientem hodnotí individuální plán a zároveň vytváří nový individuální plán.	C
4. emocionální funkce	Rodina dokáže obnovit a upevnit komunikaci v rámci své rodiny	Jak činíme: Rodina dokáže komunikovat v rámci své rodiny. V případě umístění dítěte v ústavu či jiné výchově, dokáže rodič navázat a udržovat kontakt s dítětem	D.2.
emocionální funkce	Rodina dokáže poskytnout svým členům pocit zázemí, bezpečí a jistoty	Jak činíme: s rodinou pracujeme tak, aby členové rodiny dokázali mezi sebou bez obav komunikovat (včetně: děti ví, že se může na rodiče kdykoli bez obav obrátit), využívat prvky asertivity; členové rodiny se naučí požádat si o pomoc své nejužší sociální okolí = zapojení členů rodiny do řešení rizikové situace), rodina je schopna zajistit svým členům, bezpečí, jistotu, emocionální přijetí atd.	A.2.
5. ochranná a domestikační funkce	Rodina je účastna zdravotního pojištění, členové rodiny absolvují preventivní lékařské prohlídky, dbají o své zdraví, dodržují hygienické zásady. Rodina se zajímá o možnosti vyplácení důchodů (ID, sirotčí atd.), jsou schopni podat žádost vč. potřebných podkladů k vyřízení žádosti.	Jak činíme: předání informací a kontaktů, doprovody, podpora vyřízení sociálních dávek; podpora pomoci rodiny, známých,	A.2.

	Rodina žije (bydlí) v prostředí, které není pro děti, rodinu ohrožující.		
6. rekreační a regenerační funkce	TSR spolupracuje s organizacemi, které zajišťují dobrovolníky a nabízí možnost využití dobrovolnického programu uživatelům	Jak činíme: smluvně zajistit spolupráci s organizacemi, které mohou nabídnout program: „doučování dětí“ a program „5P“ nabídnout a zajistí tak dobrovolníky na tyto akce.	A.4.
rekreační a regenerační funkce	Rodina dokáže aktivně trávit volný čas	Jak činíme: Podáváme informace o možnostech volnočasových aktivit, motivujeme k jejich využití (vč. možnostmi čerpání sociální dávky MOP), rodiče jsou seznámeni také s klady volnočasových aktivit (např. prevence rizikového chování). Formou nácviků učíme rodiče, jak s dětmi využít aktivně volný čas.	A.5.

Zdroj: Rektoršková (veřejně nedostupné)

PŘÍLOHA P IV: SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Víme o sobě, dokážeme spolupracovat a umíme plánovat, je vytvořeno prostředí, ve kterém se nebojíme diskutovat - Pomoc je na několika frontách (pestré služby, komplexní pomoc CS) - Město Otrokovice je nakloněno sociálním službám, financuje sociální služby - Realizujeme projekt Pilotní ověření sociálního bydlení - Výhoda, že region je menší (malé ORP 10 obcí + Nová Dědina), tudíž je možný lepší vzájemný osobní kontakt, nejsou tu silně vyloučené lokality - Politická podpora KPSS - Certifikované preventivní programy - Sociální služby zaměřené na rodiny Společná setkání - Máme volnočasové aktivity - Využívají se projekty na podporu sociálních služeb - Snažíme se řešit aktuální věci - Je tu propagace organizací sociálních služeb (letáčky na ulici například) - Aktivita/zájem lidí pomoci - Poměrně rychlá reakce řešení problémů - Týmová práce organizace - Umíme nazvat problém - Počkáváme se s lidmi, kteří potřebují pomoc - Ochoť pracovat nad rámec pracovních povinností (zapojení do Potravinové sbírky atd.) Zapojení dobrovolníků organizovaných dobrovolnickými organizacemi: Adra, Maltéžská pomoc (doučování; potravinová sbírka, dětský den atd.) Propojenost školství a sociálního sektoru na lokální úrovni - „DDM“ – Jezdecký kroužek pro rodiny a děti se zdravotním znevýhodněním - Ochoť a zájem zvyšovat kvalitu a nabídku sociální práce 	<ul style="list-style-type: none"> - Bytová situace, chybí městské byty pro vícečetné rodiny - Nedostatek dětských psychiatrů a dětských psychologů - Zadluženost rodin - Finanční nejistota, město nás nemůže podporovat vředy tak, jak bychom si představovali - Chybí chráněné bydlení pro rodiny - Chybí komunitní centrum <ul style="list-style-type: none"> - Chybí skatepark a další vyžití pro mládež - Chybí koncepční financování všeobecné primární prevence na školách <ul style="list-style-type: none"> - Děti experimentují s alkoholem a drogami - Alkoholismus - Málo pracovních nabídek pro matky samoživitelky - Krátká otevírací doba ve školkách a družinách - Nízké platy - Nejsou dětské skupiny - Málo personálu ve školských zařízeních a školách - Málo peněz - Moc úředníků - Nedostatek kvalifikovaných uchazečů o zaměstnání - Dobrovolnost sociálních služeb komplikuje pomoc rodině, která nedokáže reálně posoudit svou situaci Mlčenlivost = bariéra při sdělení informací, nemožnost opít se v tomto o zákonnou úpravu či metodiku - Nejsou tu skupiny pro nezletilé závislé - Chybí kapacity služeb pracujících s OZP po ukončení školní docházky - Upevňování dovedností po ukončení školní docházky - Dlouhá časová a administrativní náročnost k transformování, nebo rozšíření nabídky sociálních služeb, důsledkem je, že systém nereaguje na aktuální potřeby z terénu Chybí odlehčovací pobyty pro rodiny - Malé prostory, nedostatek prostor <ul style="list-style-type: none"> - Rodiče jsou vytíženi a pak nemají kontrolu nad dětmi Chybí lékaři (nejvíce zubní), problém převážně u rodin, které se přistěhovaly a hledají lékařskou péči - Chybí povinná zubní prevence u dětí, hrozí zdravotní rizika
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> - Úspěšná reforma psychiatrické péče - Schválení dobře nastaveného zákona o sociálním bydlení - Rozvoj prevence - Zadluženost klientů = dostatek klientů ve službách - Více zájemců o náhradní rodinnou péči - Lepší podmínky pro vstup na trh práce pro matky samoživitelky - Prodloužit otevírací dobu mateřské školy či družiny - Rozvoj služeb pracujících s dětmi, které užívají pravidelně drogy, alkohol a sex - Trestní odpovědnost požívání alkoholu ve věku 15-17 let 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatek financí na služby, uzavření služby - Úbytek psychologů a psychiatrů - Díky vysokým pronájmům častější ztráta bydlení rodin + nedostatek kapacity soc. bydlení - Prohlubující se zadluženost rodin - Reklama je hrozba pro rodiny (všude v televizi jsou vidět alkohol, cigarety, půjčky a spotřební způsob života), = snižující se věk závislých, snižující se věk zahájení sexuálního života - Neregulace trhu s půjčkami - Zvyšující se cena lékařské péče a farmaceutických výrobků vč. antikoncepce - Pokračování inkluze v ZŠ

PŘÍLOHA P V: Postup pro posouzení naléhavosti případu pro OSPOD**Postup pro posouzení naléhavosti případu:**

- Přijetí ohlášení případu
- Evidence oznámení
- Vyhodnocení naléhavosti případu: ANO / NE

ANO

- Postup pro naléhavé případy
- Určení aktuální míry ohrožení a stanovení způsobu sociální intervence

NE

- Postup pro případy, které nejsou vyhodnoceny jako naléhavé
- Úvodní hodnocení situace dítěte

Nástroj pro posouzení naléhavosti

Ze zdroje oznámení případu vyplývá podezření, že:

dítě je týrané

Existuje podezření na fyzické či psychické týrání, u dítěte existují známky/projevy týrání apod.

ANO / NE

dítě je zneužíváno

Existuje podezření na zneužívání dítěte.

ANO / NE

dítě se sebepoškozuje

Známky na těle dítěte, obavy, že dítě chce spáchat sebevraždu.

ANO / NE

je dítě zanedbávané a je tak akutně ohrožené jeho zdraví

Podezření na závažné zanedbávání potřeb dítěte, které aktuálně ohrožuje jeho zdraví, případně jeho život

ANO / NE

je dítě v akutním stavu intoxikace alkoholem či návykových látek

Z oznámení vyplývá, že např. malé dítě se pohybuje samo, dítě se pohybuje samo na nebezpečném místě.

ANO / NE

dítě se nachází bez adekvátního dozoru

Z oznámení vyplývá, že např. malé dítě se pohybuje samo, dítě se pohybuje samo na nebezpečném místě.

ANO / NE

je podnět podán opakovaně u stejného dítěte

Zaměstnanec zjistí, že obdobný podnět byl u daného dítěte podán již dříve, existuje podezření, že situace je vážnější, než se jeví na první pohled

ANO / NE

rodiče jsou (nebo jiné osoby odpovědné za výchovu) aktuálně bez možnosti se o dítě postarat - Jsou pod vlivem alkoholu, omamných nebo psychotropních látek, jsou hospitalizováni, jsou zranění, jsou zadrženi policií, skrývají se, nežijí? ANO / NE

Pokud se mezi odpověďmi objeví byť jen jedna odpověď ANO, je případ vyhodnocen jako naléhavý!

Příloha kritéria č. 8b)